This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

GENERAL LIBRARY
UNIVERSITY OF MICHIGAN

85 -

DESPERTADOR DE CATALUNYA

ARA NOVAMENT PUBLICAT PER UN REDACTOR DE
«LO PENSAMENT CATALÁ»

DESPERTADOR
DE
CATHALVNYA,
PER
DESTERRO
DE LA IGNORANCIA,
ANTIDOTO
CONTRA LA MALICIA,
FOMENT
A LA PACIENCIA,
Y REMEY
A LA PVSILLANIMITAT,
EN PVBLICH MANIFEST

DE LAS LLEYS, Y PRIVILEGIS DE CATHALVNYA, que li fan precisa la plausible resolució de la Defensa, baix lo amable Domini de la Magestat C. del Rey, y Emperador nostre Senyor (que Deu guarde) ab los relevants motius, que asseguran los mes felices Successos, y ab las conclohents rahons, que desvaneixen los sofistichs arguments de quants han solicitát allucinar à la ingenua, y constant Fidelitát Cathalana.

Per manament dels Excellentissims, y Fidelissims Senyors Deputats, y Oydors de Comptes.

Estampàt en Barcelona, per RAFEL FIGVERò als Cotoners, Any 1713.

(FACSÍMIL DEL ORIGINAL)

DP
302
.C63
D4
1897

La Catalana.—Imp. de J. Puigventós.—Dormitori St. Francesch, 5.

Gen. Lib.
HANDMAN
COLL
10-3-46
539271

NOTA PREVIA

La importancia del folleto *Despertador de Catatalunya* es tanta, que avans convé fer un xich de historia posant al corrent dels fets que tinguéren lloch en aquella época, pera que 's veja la seva significació y la influencia que devía exercir en lo moment histórích en que fou publicat per primera vegada.

Carles II morí (7 de Novembre de 1700), dexant sos regnes en una situació política plena de gravíssimes dificultats, puix, no tenint successió, comensaren les ambicions pera heretar la corona, pretenentla Lluís XIV de Fransa per son matrimoni ab María Teresa, germana de Carles II, y la Austria pels drets de la altra germana Margarida, qui s' havía casat ab l' Emperador Leopold. A fi d' evitar la reunió de dues corones importants, un

y altre partit presentaven com á candidats á Felip, duch de Anjou, net de Lluís XIV, y al arxiduch Carles, fill segon del Emperador Leopold. Los políticns madrilenys s' inclinaren á favor de Felip, mentres Catalunya, que aborría á Fransa, tenía grans simpatíes per Carles.

Lo cert es que Felip V fou proclamat Rey, y Catalunya, reprimint sos desitjos, y obligada pels motius que s' expressan en lo Cap. I del *Despertador*, se vegé precisada á regonexel, obsequiantlo en sa vinguda á Barcelona (2 Octubre de 1701,) si be succehiren alguns incidents en sa arrivada y en les Corts, que demostraren la antipatía del nou Rey per les nostres llibertats. Aquesta antipatía se aná accentuant, ab la ausencia del Rey, entre 'ls representants d' aquest y les corporacions populars, violantse tot sovint les constitucions y privilegis, donantse ordres despótiques y enviant per Virrey á Velasco, home antipátich á Catalunya. Axó, unit á les noves que arrivaven de que les Potencies Aliades havíen proclamat al arxiduch Carles per Rey d' Espanya, fou causa de que aumentessen los partidaris del partit austriach, los quals eran perseguits crudelment pel Virrey, y de que algunes comarques s' axequessen en armes, faels á lo promés en lo tractat ab Inglaterra, que ja havém publicat.

En tal estat, se presentá devant de Barcelona la armada dels Aliats, ahon hi anava l' arxiduch

Carles, y desembarcant ses tropes, sitiá á Barcelona, apoderantse de Montjuich y bombejantla seguidament, lo qual obligá al Virrey á firmar la capitulació (9 de Octubre de 1705.) Pochs díes després l' arxiduch Carles III feu sa entrada á Barcelona, quedant desde aquell moment tot Catalunya baix lo seu domini. S' organisá 'l nou govern y 's convocaren Corts en que 's feu una declaració escluhint del trono d' Espanya á Felip V y á tots los de la casa de Fransa.

Felip V se presentá devant de Barcelona ab nombroses forces castellanes y franceses, y comensá 'l siti que, ab tot y haver durat sols uns dos mesos, fou dels més terribles. Los catalans, enardits ab la presencia de son rey Carles III, qui volgué arrostrar los perills del siti, se defensaren valerosament, en lo castell de Montjuich y dintre la ciutat, ahon travallava tothom, desde 'ls nobles fins á les dones, en la construcció d' obres de defensa. La aparició de la armada dels Aliats y 'l desembarch de 8,000 homens, obligaren á Felip V á axecar lo siti y fugir més que depressa cap á Castella, encalsat pels somatents qui delmaren son exércit.

Desde allavores comensá la guerra ab més energía entre Carles III y Felip V. Carles III entrá á Zaragoza y després á Valencia, essent rebut ab gran entussiasme, pero 'l seu exércit fou destruhit á Almansa (1707), lo qual permeté als castellans y

francesos llensarse sobre Valencia com á llops famolenchs, cremantho y arrasantho tot, y abolint per complert sos furs y 'ls d' Aragó (29 Juny de 1707). Los enemichs entraren á Catalunya apoderantse de Lleyda y Tortosa, peró al any següent, gracies als arribos d' armades ab homes y diners, Carles III feu recular als castellans y francesos, derrotántlos en Almenara y encalsantlos en Zaragoza. Aquestes victories li obriren les portes de Castella y 'l camí de Madrid ahon entrá ab son exércit. Mes fou per poch temps, donchs haventse retirat á Barcelona, 'l seu exércit, fou esmiçolat en Villaviciosa (10 Decembre de 1710.) Allavores la guerra quedá circunscrita á Catalunya que, contra Fransa y tot lo restant d' Espanya, seguía apoyant á Carles III.

Quan més necessitava Catalunya la protecció, fou quan se vegé abandonada. Havent mort l' Emperador Joseph II, pujá al trono d' Austria l' arxiduch Carles III, y, per lo tant, la política europea ja no podía permetre que reunís aquesta corona ab la d' Espanya, y comensaren les negociacions pera la Pau de Utrech (1713). Ab motiu del nombrament d' Emperador, Carles III marxá á Viena prometent que no abandonaría may als catalans, y en proba d' axó dexá á Barcelona á la seva muller y un nombrós exercit; peró poch á poch les potencies abandonaren la Aliansa, dexant á Cata-

lunya en una situació crítica que en vá prometía millorar l' Emperador Carlès, dihent que la reuniría al Imperi ó la constituhiría en República lliure. Lo cert es que al cap de poch temps marxá la Emperatriu, y les tropes alemanyes, cumplint lo convingut á Utrech, comensaren á evacuar Catalunya. Abandonada aquesta á ses propies forces, convocá una *Junta de Brassos* (30 de Juny de 1713) ahon prevalesqué la opinió del poble, qui, per veu dels individuus del Bras Real, resolgué mantenir los acorts presos en les Corts anteriors (1706) d' escloure per sempre de Catalunya á la casa de Borbón, rebutjant tota mena de transacció. Aquesta resolució que era la declaració de guerra de España y Fransa, fou aprobada per la Diputació y acullida ab frenética alegría pel poble de Barcelona, procedir digne d' un poble de ciutadans qui defensaven llurs santes llibertats, de nobles qui invocavan los furs conquistats, y de sacerdots qui exigíen en nom de Deu la conservació d' aquells furs y llibertats que en nom de Deu s' havían otorgat.

Ja era hora, donchs lo duch de Pópuli s' acostava á Barcelona, ahon arribá 'l 25 de Juliol de 1713, y la bloquejá ab un exércit de 20,000 homes, mentres lo de la ciutat sols constava de uns 11,000 entre les milicies y tropes regulars. Lo duch de Pópuli intimá la rendició de Barcelona ab la següent carta:

«D. Restaño Cantelmo Estuart, duque de Pópuli, príncipe de Petorano, de la insigne orden del Santo Espíritu, gentilhombre de cámara de S. M., capitán de una compañía de sus reales guardias de corps, y capitán general del ejército y principado de Cataluña.—Se hace saber á la ciudad de Barcelona que si en todo el día de hoy 26 de Julio de 1713 no abre las puertas á las armas del rey nuestro señor, dando la debida obediencia, no sólo no les valdrá á sus naturales el indulto que la gran magnanimidad de S. M. les tiene concedido, sino que, tratándoles como á pertinaces rebeldes esperimentarán todo el rigor militar: y sin embargo de hallarse ya el ejército de S. M. circunvalando la plaza, antes de empezar formalmente las operaciones que conducen á su castigo, movido á compasión de su próxima é inevitable ruina y desolación, los amonesto á que la eviten, valiéndose y gozando sin pérdida de tiempo del referido indulto, enviando persona ó personas á este campo á implorar la clemencia de S. M.— Campo delante de Barcelona á 29 de julio de 1713.— El Duque de Pópuli.»

A aquesta orgullosa carta contestá la ciutat de la següent manera:

«La novedat de la carta que per medi de Trompeta ha rebut del enemich esta ciutat lo dia present, per son estil y ses circunstancies ha merescut tanta atenció, que no s' ha despatxat luego lo trompeta, prenent temps de resoldre la resposta, que ha paregut convenient donarse.

Que les portes y plaça de la ciutat de Barcelona s'

han tancat y defensat dels enemichs que la intenten y han intentat invadir.

Que esta ciutat y tot lo Principat proseguexen la guerra consequentment á la innata fidelitat que conserven á son soberá, de la qual dependeix sempre la decisió da la pau ó de la guerra.

Que les injustes amenaces y desusat estil alenten y no amedreten los cors de vassalls que conserven lo reiterat jurament de fidelitat.

Y per que esta ciutat may acostuma alterar los termes de la cortesia, restituheix al trompeta ab igual seguretat de la que ha portat; y ab la referida resposta podrá lo senyor duch de Pópuli pendre les resolucions que espressa, quedant la ciutat resolta á oposarse á totes, com ho manifestará la esperiencia.—Barcelona y juliol 29 de 1813».

Resposta digna d' un poble brau, que prefereix la ruina, desolació y mort, avans de faltar á la fidelitat jurada á son Rey y d' entregar sas Llibertats y Privilegis al lliure voler de son enemich.

Res millor pera donar una idea exacta dels patriótichs sentiments y entussiasme dels barcelonesos com la obreta *Despertador de Catalunya* que allavores se publicá *«per manament dels Excellentíssims y Fidelíssims Senyors Deputats y Oydors de Comptes»*, puig en ella 's revelan clarament les lees que movien als catalans, l' esperit d' aquella uerra, y 'ls sentiments lliberals dels nostres assats.

La dita obreta fou publicada, segons se desprén del seu contingut, no sols pera mantenir y *despertar* l' entussiasme dels sitíats, sino també pera destruhir lo mal efecte y refredament que poguessen produhir les fulles soltes y propaganda que per sota má repartían y feyen alguns traydors á sa Pátria ab lo fi de que Barcelona s' entregués á Felip V. La Diputació feu repartirne un sens fi d' exemplars á manera de proclama ó manifest, pera que tothom conegués sos devers y 's vegés clar lo verdader esperit y la verdadera tendencia d' aquella guerra.

Basta llegir lo *Despertador de Catalunya,* pera ferse cárrech de la importancia que tindría per lo desvetllament del entussiasme dels barcelonins, puix si avuy encare enardeix al lector aymant de sa Pátria remoguentli tota la sang, ¿qué no havía de fer en aquells días en que la ciutat se trobava voltada de un cercle de ferro, y resonavan á tothora 'ls espetechs del canó y de la fusellería, 'l ressó del clarí y 'l toch de somatent? ¿Quí sab quants ciutadans moríren ab lo cor atravessat per bala castellana y apretant contra son pit lo *Despertador de Catalunya,* xop de sang? ¡Benaventurats los qui axís moren per son Deu y per sa Pátria!

¿Quí fou l' autor del *Despertador de Catalunya?* No ho sabém; mes ¿per qué buscarho? Una obra com la que 'ns ocupa no es filla d' una inteligencia, sino del entusiasme de tot un poble, de la fé de tota

una rassa, y del amor de cent generacions; d' ells la treu lo geni, y á ells la torna.

En sis capítols está dividit lo *Despertador de Catalunya;* lo primer, manifesta 'ls motius que precisáren á Cataluya á jurar al duch de Anjou (Felip V), y 'ls que després tingué pera regonexer y jurar per son Rey á Carles III, escluhint al primer y á la casa Borbón. S' esforsa en probar ab rahons conclohents que al juramentprestat á Felip V li faltá lo ser just, legal y lliure; que fou nul per haverse prestat avans de que Felip jurés les llibertats de la terra, segons lo disposat per les lleys del Regne y práctica inconcusa; y finalment, que per haver abusat Felip V de sa autoritat violant algunas constitucions, cosa que no podía ferse sense 'l concurs y la autoritat de les Corts, tinguéren los catalans lo dret de péndreli 'l trono.

Los demés capítols se reduhexen á demostrar les conclohents rahons que s' oposaren á la acceptació dels tractats fets per Felip V; á probar que no podían separarse les isles de la Corona d' Aragó; á exposar los catolíchs motius que alentaren la confiansa pera esperar un felís éxít en la defensa; á patentisar lo dret que tenían los catalans pera pendre les armes en defensa de ses llibertats violades; á desvanexer les calumnies y 'ls enganys dels enemichs; y á rebatre 'ls arguments dels que opinavan que devía implorarse avans la clemencia pera

més justificació de la defensa en cas de negativa.

Es impossible extractar ni una sola plana de aquest folleto. Tanta y tan important es la materia en ell continguda. Llegíulo, catalans, assadolléuvos de les rahons y doctrina que exposa, encomaneuvos l' entussiasme que tot ell respira, despertéuvos, los que dormíu encare, á les vives veus de aquest despertador; y axís units tots los catalans en quin cor no s' haja estingit l' amor á Deu, á la Pátria y á la llibertat, podrém tornar á veure á Catalunya lliure.

N. FONT Y SAGUÉ.

AL LECTOR

Les accions més plausibles patiren la inevitable desgracia de la mossegadora calumnia, haventles reduhit la oposició de dictámens al contrast de les opinions, que devent servir de llum, servexen per confondre la veritat (1). Y perçó acostuman ser lo fonament y arrel dels majors treballs, y segons digué Séneca, les més vegades los aumenta la opinió (2). Axí ho esperimenta avuy Catalunya, que sobre los crescuts, que la han exercitada y la exerciten, consisteix lo major en la opinió de molts, qui ab sofístichs discursos volen ofuscar la llum de la veritat, essent aquestos de aquells, dels quals parla lo Psalm 13 (3), y de aquestos diu la Glosa, que destruexen als Pobles (4). Per remey de tant perniciós mal, y pera prevenir á Catalunya del ensopiment en que está oprimida, ab Cristiá Católich zel y cuidado, se proposa als ulls de tots, la llum del següent Despertador.

(1) Mundum trahit Deus disputationi eorum, ut non inveniat quis opus, quod operatus est. Eccles. cap. 3. Glos. Perfecte cognoscendo.

(2) Sœpius opinione, quam re laboramus. Senec. Epist. 13.

(3) Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in studiis suis, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Psalm. 13.

(4) Hi sunt, qui devorant Plebem meam, trepidant timore, ubi non est timor, quia timent perdere regnum terrenum. Glos.

Cave diligenter, ne obliviscaris Domini, qui eduxit te de Domo servitutis. Deuteronom, cap. 6.

Te elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt super terram. Deuteronom, cap. 7.

Devent Catalunya aplicar tot cuidado, per no olvidarse del Senyor, que la tragué de la Casa, que solicitava sa Esclavitut, y essent en lo temps present lo únich Regne, y Poble peculiar, elegit del Senyor per mantenirse en una resolució, á la qual precisen ses Lleys, ab estes se persuadeix á tots los Catalans, la estreta obligació que 'ls insta al present empenyo, y á aquest fi se proposen los motius, ividits ab sis Capítols.

CAPÍTOL I

Dels motius que precisaren á Catalunya á jurar al Sereníssim Senyor Duch de Anjou, y del modo, y fonaments, ab que després jurá á son Rey y Senyor Carlos III esclós dit Senyor Duch, y Sereníssima Casa de Borbón.

La infausta deplorable noticia de la fatal mort del Senyor Carlos II (que gosa de Deu) arribá en aquest Principat, ab la inopinada (que suspengué á tota la Europa) del pretés testament, ab lo qual era cridat á la Successió de la Monarquía de Espanya lo Sereníssim Senyor Duch de Anjou. Presents tenía Catalunya los relevants motius que anulavan la suposada disposició y pretesa Successió de aquell, com també los graves inconvenients que 's devíen temer en esta centuria, com á forçosa conseqüencia de una novetat tant estranya, oposada á tote les Lleys y Estatuts públichs de tots los Regnes de la Europa, podent dir lo que en semblant cás pon

derá Pere Gregori (1). No obstant esta cognició callá lo Principat, per veure, que los Regnes de Castella acceptaven per son Rey al dit Sereníssim Senyor Duch, sens atendre á les Lleys y Juraments que tenían prestats, de no acceptar Princep algún del Regne de França. Sabé que executava lo mateix lo Regne de Aragó (deventho premeditar abans y juntar Persones, com se practicá després de la mort del Rey Don Martí, en lo any 1412 en que entrevingué Sant Vicens Ferrer esclohent á altre Sereníssim Senyor de Anjou). Y encara que no ignorá Catalunya, que al mateix temps lo Augustíssim Senyor Emperador Leopold protestá y contradigué á dit testament, ab un públich Manifest del indisputable Dret de sa Augusta Progenie á la Successió de la Monarquía de Espanya, y que per recobrarla disposava una poderosa Aliança ab molts Princeps Potencies de Europa, li aparegué al Principat, que la ocasió li precisava á callar y acceptar á dit Sereníssim Senyor Duch per son Comte, sens protesta, ni novetat, pera que no provocás contra sí los poders de Castella y França, en temps, que se trobava encara desauxiliat del llegítim Monarca del universal Regne de Espanya.

) De Repub. Quid futurum sit hoc proximo centenario immi- te, assevere non possumus; verùm calamitates, cladis bella in Regno liæ, Hispaniæ, et alibi, reditiones sævientes, nescio quid novi mo- aut parturiri mihi videntur.

Trobantse donchs, Catalunya dominada del Sereníssim Senyor Duch de Anjou, Princep de la Sereníssima Casa de Borbón, no obstant la viva pena que la llastimava de veures entre França y Castella, enemichs de ses Lleys y Privilegis, y que lo blanch de sos desitjos era atropellarla (veu que encara en los principis l' ardor de alguns no pogué dissimular) se mantingué sufrida baix sa obediencia, fins que l' Emperador y Rey nostre Senyor (que Deu guarde) acompanyat de les Altipotencies confederades, ab una Armada de Mar y terra, pisá los umbrals de esta Capital, y que lo Virrey y Capitá General que á les hores era de aquest Principat, la rendí á sa Magestat Cesárea, altre dels grans Héroes que ha produhit la Augustíssima Familia Austríaca, feconda Mare de Emperadors y Monarques.

No pot la audacia calumniar á Catalunya de rebelde y deslleal al Sereníssim Senyor Duch de Anjou (oh temeraria increpació de la fidelitat mes lloable!) ab lo motiu que ab lo Vassallatje, que se tributá al dit Monarca Carles III, hauría violat la fidelitat, á que la obligava lo jurament que havía prestat á dit Sereníssim Senyor Duch de Anjou (rahó que cautelosament ha servit, y serveix de escut á molts, pera vence y contrastar les voluntats dels afectes á la Augustíssima Casa de Austria.)

Perque premeditades ab madura reflexió les cir-

cunstancies, se regoneix ab evidencia lo faltarli á dit Jurament lo ser just, legal y lliure, requisits que ls canonisa necessaris y substancials la corrent dels doctors tant teólochs, com Civils y Canonistes, pera que sía obligatori. No fou just, perque no concorregueren les inseparables substancials condicions que deuen acompanyarlo, es á saber Veritat, Justicia y Judici ó direcció (1). Li faltá la Veritat, puix lo jurá Catalunya Comte, ab la universal aceptada suposició, que li pertanyíen los Regnes de Castella y Aragó, lo que es contra veritat, no sols segons la Renuncia de la Reyna Cristianíssima Dona Agna, en un dels pactes de son Matrimoni, que celebrá ab lo Serenissim Senyor Lluís XIII Rey de França, á la successió de la Corona d' Espanya y sos Estats *in perpetuum*, pera sí y sos Descendents, *etiam* en lo cás de faltar Descendents del Serenissim Senyor Rey D. Felip III de immortal memoria, son Pare; y la Renuncia de la Serenissima Senyora Dona María Teresa Reyna Cristianíssima, en lo Matrimoni que contrastá ab lo Serenissim Senyor Lluis XIV, avuy regnant, y les espresses testamentaries disposicions de Felip III y IV, si també segons les Lleys federals y fundamentals del Regne d' Espanya.

(1) *Clap.* Animadvertendum 22. quæst. 2. Cap. Etri Christus, de irejur. *Suarez*, de Relig. tom. 2. tract. de juram. lib. I. cap. 3. per tot. *onac*, de leg. disp. 4. quæst. 1. punct. 2. num. 4.

Li faltá la Justicia, puix fou contra tot dret jurar per Comte, á Princep qui segons les Lleys fundamentals y federals d' Espanya, Renunciacions y testamentaries, Disposicions sobredites, per Estrany y per Francés se trobava incapás per la Successió dels Regnes d' Espanya. Y li faltá esser discret, perque haventse de interposar sobre coses no prohibides, ni reprobades de dret comú ó municipal (1), se executá lo contrari en lo prestat al Serenissim Senyor Duch de Anjou, puix ab ell se jurá per Comte un Princep Estrany, Francés, y que se trobava expressament prohibit y esclós per la Successió á la Monarquía d' Espanya.

No fou Legal; *Primo,* perque se interposá sobre cosa á que 'l Dret espressament resistía, y axís be sobre cosa prohibida y reprobada, segons lo ponderat en la cláusula antecedent, en lo qual cas se te per ilegitim; *Secundo,* perque fou en perjudici de tercer, es á saber, de nostre Augustissim Monarca, com á descendent per línea recta de la Augustíssima Casa de Austria, en lo qual cas se te per nulo (2). *Tertio,* perque redundá en dany del bé públich, segons los motius ab que feu la sobre-

(1) *Gail.* observ. lib. 2. observ. 42 num. 4. Surd. cons. 37. num. 21. in fine. *Scaccia* de judic. lib. 2. cap. 2. num. 133 et 134. *Seraphin* de Privil. juram. privil. 57. num. 4. *Urceol,* de transact. quæst. 54 num. 35.

(2) Cap. Cum contingat, cap. Venientes de jurejur. l. 1. Col. si mulí. vení. nom. *Seraphin,* ubi suprá num. 21. Peregrin. decis. 91 num. 12. *Gonzal. Tellez.* in d. cap. Venientes núm. 3 et 5.

dita Renuncia la Reyna Cristianíssima Dona María Teresa, en lo qual cas no obliga (1).

Y per últim no fou lliure, ans be violent, per trobarse Catalunya destituida de forces: lo Govern d' Espanya en los apassionats de França: lo Llegitim Successor en les distancies de Alemanya: França, sobre vehina, poderosa en Armes: Qué havien puix de fer los Catalans, sens forces, sens cap y sens auxilis del restant d' Espanya ni de Princeps vehins? Sino cedir al poder, y jurar per Comte á dit Serenissim Senyor Duch de Anjou, ab violencia y temor de la pérdua de bens, vides y honors (2), y en est cas es indubitat que lo Jurament no obliga (3).

A més que aquesta Capital y les demés Plasses de Catalunya se subgectaren al just y suau Domini de la Cessárea Magestat de nostre Católich Monarca Carles III per medi de la entrega que feren lo Virrey y Capitá General y sos Governadors respective, y axís executant la entrega los Ministres del Serenissim Senyor Duch de Anjou, es manifesta calumnia increpar á Catalunya de violadora de de dit jurament de Fidelitat, essent indubitat, que

(1) *Gutier.* de juram. confirmat. part. 1. cap. 58. num. 15. *Seraphin* d. Tract. de Privil. 61. nom. 13. *Bonacin.* disput. 4 circa præcep. 2. Dealog. quæst. 1. punct. 5. num. 1.

(2) Glosa del cap. 2. De iis, quæ vi, etc.

(3) *Div. Tom.* 2. 2. quæst. 88. art. 3. in respons. ad 3. arg. *Soto* de iust. et jur. lib. 8. quæst. 1. art. 7. per tot.

semblants Capitulacions y entregues, importen legalment, en quant al Princep qui abans dominava, la relació del vassallatge y fidelitat que se li havía prestat.

Y no es d' estranyar, ans molt lloable, haver Catalunya aplaudit aquest Succés que reintegrava lo indisputable Dret á la Còrona d' Espanya, que competeix á la Augustissima Casa de Austria, y assegurava al Principat en la manutenció de ses Constitucions, Privilegis y Llibertats; essent cert, que los Serenissims Senyors Comtes de Barcelona juren y han de jurar la observancia de dites Constitucions, Privilegis y Llibertats, de conformitat, que sós habitants no son obligats en prestarli Sagrament y Fidelitat, fins que haje precehit lo dit Jurament del Princep; y es en tant, que es nulo lo Jurament prestat, si es abans de que jure ses Constitucions y Privilegis lo Comte: com literalment ho disposa la Constitució feta per lo Senyor Rey Don Jaume II en la segona Cort de Barcelona l' any 1299 *ibi:* «Nostres Succehidors en lo Comtat de Barcelona, ó en Cathalunya, si aprés altre per tots temps ans quels Richs Homens, ni los Cavallers, ni los Ciutadans, ni los Homens de Viles li fassan Sagrament, e fealtat, juren, e sían tinguts jurar, e de firmar, e de aprobar publicament la venda del Bovatge, e tots altres Estatuts, e Ordinacions fetas en aquesta present Cort, e en les Generals Corts

fetes en Monçó, e en Barcelona; e en altres llochs de Cathalunya, e altres Privilegis, e Gracies otorgades, axi en general, com en particular á Richs Homens, e á Cavallers, e á Ciutadans, e á Homens de Vila, e á Ciutats, e á Llochs, e á Vilas que no son nostres, e dels damunt dits. E sí algu, ó alguns de Cathalunya de qualque dignitat, ó condició sien, feyen al dit Senyor de Cathalunya Sagrament, ó fealtat, abans que hage fet lo dit Sagrament, e confirmació, que no valla.» Y en lo *Cap.* 17 de la Cort de Lleyda del mateix Rey Don Jaume II, any 1301 se troba estatuhit, *ibi:* «Ordenam, e estatuhim, que tot ço, que en aquesta Cort es ordenat, sie tingut, e jurat per lo Senyor Rey.» Com en efecte ho han axi jurat tots los Comtes que han Governat en Cathalunya, y axi ho jurá lo dit Sereníssim Senyor Duch de Anjou.

En força d' esta Constitució, y altres, deuen los Comtes de Barcelona observar les Lleys Municipals, y axi ho espressa lo Rey Don Fernando II, en les primeres Corts de Barcelona, any 1481 en lo *Cap.* 22 *ibi:* «Poch valdría fer Lleys y Constitucions si no eren per Nos, e nostres Oficials observades: perço confirmants los Usatges de Barcelona, e les Constitucions del Principat de Cathalunya, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis comuns, e particuars, e altres Llibertats del Principat, volém e mandám, que aquells, e aquelles sien observats.» Y lo

mateix espressá en lo *Cap.* 18 de la matexa Cort, *ibi:* «Desitjants que los Usatges de Barcelona, Constitucions de Cathalunya, Capitols de Cort, Usos, Praticas, e Consuetuts, Privilegis dels Eclesiastichs, Militars, Ciutats, Vilas, e Llochs del Principat de Cathalunya, sien inconcussament observades, e observats, estatuhim e ordenám, que per qualsevol us, ó verdaderament abús fet, e practicat per Nos, ó nostres Oficials, e que de aqui avant se farán, ó practicarán contra los dits Usatges, Constitucions de Cathalunya, Capitols de Cort, Privilegis, Usos, Praticas, e Consultuts, encara que tals Usos fossen observats per tant temps, que no fos memoria del contrari, no sie, ne puga esser derogat, ne prejudicat á les dites Constitucions, Usatges, Capitols de Cort, Privilegis, Usos, Practicas, e Costums; ans reprobant tals Usos e Abusos com á nulles, volém que les dites Constitucions, Usatges, Capitols, e Actes de Cort, Privilegis, Usos, e Costums romangan valits, e sien inviolablement observats.»

Y es digne de singular reflexió, que atenent ab Cristiá y prudent zel lo Gomte Don Ramon Berenguer, quant important era als Comtes de Barcelona lo observar y cumplir lo pactat y promés, y tenir en tot temps una verdadera paraula, ho advertí á sos Successors ab les següents: «Perque pel inich Princep, y sens veritat, y sens justicia, se destruheix, y se acaba per tot temps la terra y sos

Habitadors: Perçó Nos los sobredits Princeps Ramon, e Adalmus, ab Consell, y ajuda dels Nobles Barons, decretám y manám, que tots los Princeps, que en est Principat han de venir, després de Nos, tingan en tot temps firma fe, y verdadera paraula, de forma, que tots los homes Nobles, y no Nobles, Reys, y Princeps, y Magnates, y Cavallers, Villanos y Pagesos, Buoners, y Mercaders, Peregrins, y Viandants, Amichs, y Enemichs, Christians, y Sarracenos, Judios, y Heretges se pugan fiar de ells.»

Fou esta exortació molt católica y conforme á Lletres Divines y Humanes, puix essent tan desigual la comparació de Deu ab lo Home, sols per haver fet pactes ab aquest, los cumpli (1). Lo Rey Don Sancho, á qui mataren ab traició, confessá que aquella li venía per haver romput la paraula que havía donat al Rey Don Fernando son Pare, de passar per la partició feta ab sos germans. Es molt sabuda la constancia del Rey David, en guardar per tota sa vida la paraula que doná á Semei, de no matarlo, com ho merexíen sos desacatos (2). Y estan plenes les Escriptures Divines y Humanes dels grans cástichs, que Deu ha donat, als qui no son estats fidels en guardar la fé y paraula promesa, perque com ell es fidelíssim y se precia d' es-

(1) Ondars. lib. 2. cap. 9.
(2) 2. Ref. cap. 19.

serho, vol també que los homens ho sien entre sí.

Tampoch es lícit als Comptes de Barcelona (salva sa Real Clemencia) fer Lleys y Constitucions universals per si sols, ans be, han de concorre ab ells los Naturals del Principat, prestant son consentiment y aprobació: Conforme de esta Preheminencia ha gosat y gosa Catalunya desde 'l temps dels Godos, y se troba confirmada ab la concessió Apostólica de la Santedat de Clement III en sa Butlla dada en Roma apud Sanctum Petrum als 15 de les Kalendes de Maig, del any primer de son Pontificat; y ho ratificá lo Senyor Rey Don Pere II en la Cort de Barcelona any 1283, en la Constitució I tit. *de Usatges y Constitucions*, que es del tenor següent, *ibi:*

«Volém, estatuhim, y ordenám, que si Nos, e Successors nostres Constitució, ó Estatut fer voldrán en Cathalunya, aquella ó aquell fassám de consentiment, aprobació dels Prelats, dels Bisbes, dels Cavallers, e dels Ciutadans de Cathalunya, ó ells apellats, de la major, e la plus plena part;» Y en la Constitució 18, tit. *De observar Constitucions,* feta per lo Senyor Rey Felip II en la primera Cort de Barcelona any 1599, diu: «Per quant las Constitucions de Cathalunya, Capitols, y Actes de Cort nos poden fer sino en les Corts Generals, y sie d dret, y justicia, que les coses se desfassen ab la ma texa solemnitat que son fetes: Per tant estatuhim

y ordenám, que les Constitucions de Cathalunya, Capitols, y Actes de Cort, no pugan esser revocades, alterades, ni suspeses, sino en Corts Generals, y que si lo contrari será fet, que no tinga ninguna força, ni valor.»

Del disposat ab dites Constitucions se infereix ab evidencia, que los Catalans obren llealment y llegitimament, sempre y quan, abusant los Comtes de la autoritat, y violant algunes de les Constitucions, procuren (després de executats los medis de drets establerts) esclóurelos, ó precisarlos á la reintegració y observança de aquelles, puix los dits Comtes (salva sa Real clemencia) no poden fer Lleys, ni mudarles sens consentiment de les Corts Generals, y havent jurat la observança lo Principat, sols te obligació de guardar la Fidelitat jurada, no rompentli, ni atropellantli les Lleys y Constitucions; perque essent lo dit Jurament vincle de un contracte recíproch entre Rey y Vassalls, no te força, sino en quant lo Princep lo observa, donant en cás de violació justa causa per la defensa per los medis, que lo Dret Natural, Comú, y Municipal li permeten: Lo que es corrent sentir de Doctors Theolechs, Civils, Canonistes, y Polítichs, en cás de concorre dites circunstancies (1). Y proceheix indubitadament, quan les Constitucions contrafe-

(1) *Gregor. de Valencia* tom. 3. disput. 5. quæst. 8. propter. *Molin.* disput. 104. p. 6. Principem., *Torres* de just. disput. 90. dub. 1.

tes son per vici de contracte, y firmades ab jurament (1) com ho son les del Principat. Y del referit son les rahons molt solides, que 's poden veure en Bellarmino, y altres (2).

Es tan justa esta causa per la Defensa, que sobrá per justificar les Armes dels Macabeus (inferiors al Exércit numerosíssim de Nicanor, y superiors en la causa) segons lo Sagrat Text (3). Y es tan justíssim, que feu á Josué cuydadós de advertir als dos Esploradors de la obligació del Juament, rezelós que esta sola Contrafacció no li llevás la gloria de la Victoria, y la justicia de la pelea (4) com be lo escrigué Masio (5).

Pero s' autorisa y fortifica mes la justicia de la

Cartr. Pal. tract. 6. disput. 5. punct. 3. p. 9. justi., *Malder*. de Virtut. Theolog. quæst. 40. art. 1. dub. 2. Y ab particular erudició Hugo Grot. de jur. bel. ac pac. lib. 1. cap. 4. n. 8.

(1) Pet. Gregor. lib. 5. syntag. cap. 4. num. 4.

(2) *Belarmin.* in recog. cap. 3. lib. de Laic. *Suarez*, lib. 3 contra Reg. Aug. cap. 3 num. 3. et cap. 4. num. 1 Surd. cons. 323. num. 5. *Salas* de leg. disput. 14 sect. 2. num. 25 circa medium.

(3) 2 *Machab. vers. 15 ibi:* Et ita animis esrum erectis simul ostendebat (lo gran Capitá Judas en la exortació que feu á sos Soldats) Gentium fallaciam, et juramentorum prævaricationem.

(4) *'Josué cap. 6 ibi:* Duobus autem viris, qui Exploratores missi fuerant, dixit Josué: Ingredimini Domum mulieris meretricis, et producite eam, et omnia, quæ illius sunt, sicut illi Juramento firmatis.

(5) *Masio super hæc verba:* Certe Imperator integerrimus ipsis jusjurandum suum in memoriam reducit; etri enim eo quod privatim dederant, Imperatorem, ant Exercitum non obligassent; tamen saltem sacro nexu obstricti tenerentur: summa optimi Imperatoris religio, etiam de duorum Gregoriorum Militum suorum fide sollicitus fuit; quod si nostri sæculi ductores, atque exercituum Imperatores hujusmodi exempla sibi imitanda statuerent, profecto minus funesta bella gererentur.

causa de la defensa, contra lo Soberá violador de Lleys pactades y jurades, segons Molina (1), en lo cás, que lo Rey requirit ó instat per la reintegració de les contrafaccions, y de havérseli implorat sa clemencia per lo reparo dels danys, no ho executás, negant los ohidos als Vassalls (2); Y adverteix Coninch citat, que la guerra en aqueix cás es defensiva, encara que s' entre en terres del Enemich, y li devasten sos camps (3).

Esperimentá ab vius dolors Catalunya en los quatre anys y mesos del Govern del Serenissim Senyor Duch de Anjou (com á tot lo Mon es ben notori) contrafaccions claríssimes als Privilegis, Constitucions y Llibertats, executades per alguns de sos Ministres. Y entre altres de les mes sensibles, foren: Que abans de jurar lo Princep se jurás, y se admetés sens réplica lo Virrey; Lo posar carcerats als qui heroycament defensaven les Lleys Municipals; Lo desterrar del Principat sens causa; Lo Desinsecular als Defensors de la Justicia; Lo castigar sens permetre defenses, y lo que mes es, des-

(1) *Molina* disput. 100. n. 12. *Beccano* 2. 2. quost. 1. num. 3. *Pau Layman*, lib. 2. tract. 3 cap. 12. n. 4.

(2) *Lorca* disput. 52 num. 13. *Filuc.* tract. 20 in quintum præcep. Decal. cap. 19. num 180. *Suarez* disput. 13. sect. 2. num. 2. *Coninch.* disput. 31. dub. 3. num. 60. *Castro Palao* trac. 6. disput. 5. punct. 2. num. 5. *Hurtad.* disput. 169. sect. 2. num. 18.

(3) *Coninch supra, ibi:* Quantumvis fines hostium ingrediatur, agrosque eorum vastet, ac munitiones expugnet, quia hoc totum potest esse necessarium, ut se in posterum ab injuriis tutam servet.

terrar als Embaxadors que enviá á Madrid Catalunya, pera implorar de dit Serenissim Princep lo remey de tanta contrafacció, diligenciant alguns Ministres negás á la clemencia sos propis ohidos, y per últim lo enviar ordes ab la inaudita cláusula: OBEDECEREIS AUNQUE SEA CONTRA CONSTITUCION, tement ja desde á les hores Catalunya del Govern de alguns Ministres de dit Serenissim Senyor Duch, lo que digué Filon de Flaco (1). De tot lo que evidentment se convens, que Catalunya tingué rellevants, forçosos, y justificats motius pera subjectarse (sens la mes leve nota de rebelde y deslleal) al suau y amable domini del Senyor Carles III majorment, compelida de la evident cognició de son indisputable Dret á la Corona d' Espanya, refundit en sa Real Persona, per la Renuncia del Senyor Emperador Leopold, y del Rey de Romans, després Emperador Joseph (qui de Deu gosen) ab la segura confiança, de que no sols observaría les Lleys y Constitucions que havía jurat, puix los de sa Augusta Casa han sempre Religiosament venerat lo Sagrat del Jurament, no sols observant lo Privilegi é Inmunitat, sino aumentantlos y enriquint als Regnes que han governat ab sa innata Magestuosa Iliberalitat (2) (á distinció de algun-

(1) Aggressus est, omnia nostra instituta pessundare, ut ne nome quidem relinquere sineret.

(2) *Ex Tiberio Deciano* resp. 25. à num. 60 ad 69, vol. 2. *Solorsai*

altres Princeps, qui reputen per contraris á la Mágestat, los Privilegis que han merescut sos Vassalls). Y singularment tingué justíssima Causa Catalunya, pera que per la mes incontrastable seguretat de la manutenció perpetua, baix lo suau domini de la Augusta Casa de Austria, conservació de son dret, y precaució dels inconvenients, devía temer baix de la Sereníssima de França, se establis per immutable Constitució la primera de les Corts Generals, celebrades en lo any 1706 *ibi:* «Per tant abraçant, ab lloació, y aprobació libre y espontánea de la present Cort, per Lley fundamental de la Successió dels Comtats de Barcelona, Rosselló, Serdanya, Principat de Cathalunya, y dels demés Regnes, Estats, Dominis, y Senyorías de la dita Monarquía de Espanya, á les Renunciacions establertes y ordenades ab los dits Capitols Matrimonials de les Infantes de Espanya, Dona Anna y Dona María Theresa, y los Testaments dels Sereníssims Reys Don Fhelip II y III en Aragó, III y IV en Castella, y les dites Renunciacions y cessions dels Augustos Emperadors Leopold nostre clementíssim pare, y Senyor, y Joseph nostre amantíssim Germá, les quals Renunciacions y cessions de nostre

le Jure Indiar. tom 2 lib. 2. cap. 30 num. 28, ibi: Hanc conditionem, humanitatem et liberalitatem, in nulla usquam Principum familia magis viguisse, et splendidisse, quam in Serenissima et Augustissima Austriaca, á Divo Imperatore nostro Carolo V. Magnis trophæis condecorata, et Augustiori reddita.

Pare y germá nos donen lo dret de prelació en la dita Successió, entre los descendents de nostra Augusta Casa de Austria, aprobant, ratificant, y confirmant aquells y aquelles, y volent que per ells y elles sia regulada tota la dita Successió. Estatuhim, ordenám y declarám, que la llegítima Successió dels Comtats de Barcelona, Rosselló, Cerdanya, Principat de Cathalunya, y dels demés Regnes, Estats, Dominis, y Senyorías de dita Monarquía de Espanya, en força de dits Testaments y Renunciacions, toca y pertany á nostra Real persona, com á descendent de nostra Augusta Casa de Austria, y no en manera alguna, ara, ni ja may á la Casa de Borbón: Y per consegüent, que de dita Successió dels dits Comtats de Barcelona, Rosselló, Cerdanya, Principat de Cathalunya, y dels demés Regnes, Estats, Dominis y Senyorías de la dita Monarquía de Espanya, sien perpetuament exclosos, inabils, é incapaces Lluis XIV Rey de França, Lluis de Borbón Delfí de França, y Lluis, Feliph y Carles sos Fills, y tota sa Posteritat y Descendencia de un sexo y altre, y de qualsevol grau de las ditas Infantas Dona Anna y Dona María Theresa, Mullers dels Reys de França, Lluis XIII y Lluis XIV y qualsevols altres Princeps de la Nació Francesa, encara que uns y altres se pogué pretendrer, que en ells y ellas no concorreguessen ni se poguessen considerar las raheons de la Causa

publica, ni altres en que se funda, ó pot fundar la referida exclussió é incapacitat: Perque volém, que tots los de dita Nació, que vuy son, y per temps serán, queden perpetuament, y en tots casos incapacitats, inábils y exclosos de dita Successió, y de tota la esperança, possibilitat y contingencia de succehir, no obstant qualsevols Lleys, Costums, Ordinacions, ó Disposicions en Contrari.» Merexent la prudent reflexió de ser esta Constitució la mes libre, plausible y digne de alabança, de quantes ne te la Nació Catalana, no sols per les circunstancies de trobarse en lo día de sa formació Barcelona invadida de dos poderosos Exercits per mar y terra, ab la presencia del Princep que exclohía, y sens la menor violencia, ans ab total llibertat, de la part del Princep, que perpetuava; si també, per haver estat, la que justament ha escitat als habitants de est Principat á heroiques y varonils accions per sa defensa; segons lo que digué lo Princep dels Filosophs (1). De ahon se infereix la precisa obligació de mantenir aquella; y de tot lo dit en lo present Capitol, la de resistir á les armes del Sereníssim Senyor Duch de Anjou; quedant probada la nulitat del Jurament; los motius que precisaven á la exclussió; lo plausible merit de la fidelitat Catalana; segura indemnitat en la entrega de Catalunya; los rellevants motius per sa resolució plausible.

1) *Aristotel.* lib. 3. Et hic. cap. 8. Excitantur ad subeunda pericula res, et pœnis, et probis, et honoribus, qui decreti sunt legibus.

CAPÍTULO II

Conclohents rahons, que persuadexen, la impossibilitat de consentir al acordat y concedit al Sereníssim Senyor Duch de Anjou, y á la separació de les Isles de la Corona de Aragó.

Encara que en tot temps ha procurat obsequiosament Catalunya conformarse ab les disposicions de sos Soberans, y venerantlos ab lo mes humil y profundo respecte, y que ha estat sempre preparada á la resignació, y conformitat del que se resolgués en Utrech, afiansant en la poderosa Protecció dels Alts Aliats, qui ab fort empenyo mirarien als interessos, conveniencies, y credit de la Magestat Cessárea, y del Principat, com á propis y peculiars, en ocasió de firmar la Pau, després de haverlos posat ab tant cost al empenyo de una sangrenta Guerra: havent vist, que lo Augustissim Emperador y Rey nostre Senyor no ha convingut als Articles de Pau, y que los Ministres del poderosíssim

Regne de Inglaterra, y demés Aliats, menos los de la Magestat C. y C. per Espanya, han convingut en que Catalunya quede baix lo Domini del Serenissim Senyor Duch de Anjou, ha comprés lo Principat, que no podía consentir á tal Convenció, puix á mes del que prudentment devía recelar, no pot Catalunya contravenir al que te jurat, sino tenint Corts Generals, en que deu concorre la Cessarea Magestat del Senyor Carles III, y en cás que (oblidantse lo que te jurat sobre la esclussió de dit Princep) lo volgués admetre Catalunya, no podía executarho sens atropellar tots los inviolables Juraments que te prestats de mantenir y observar Lleys y Privilegis; prop dels quals se veu claramente manifestat lo ánimo del Sereníssim Senyor Duch de Anjou en lo Cap. IX de les Capitulacions de Utrech, volent reservar lo tractar de la conclusió de la futura Pau general, que es com se segueix, ibi: «Y puix que los Ministres Plenipotenciaris de la Pujança, que deu retirar sas tropas de Cathalunya, y de ditas Islas, han encara incistit per obtenir antes de la Evacuació lo consuelo de la ratificació de Privilegis dels Cathalans, y dels subdits, y habitants de las Islas de Mallorca é Ivissa, y que per part de la França y sos Aliats se ha remés assi enterament á la conclussió de la futura Pau, sa Mag. Británica ha fet reiterada declaració, empenyant sa autoritat ab los mes efices oficis, tant per

aixó, com per lo que coneixerá mes necessari; á fí que en lo esdevenidor los Cathalans y subdits y habitants de ditas Islas, pugan gosar de llurs Privilegis, ab lo que aquietaren, y cessaren sobre est particular los dits Ministres plenipotenciaris; tant, y mes, que lo Rey Cristianíssim los feu entendrer per sos Ministres Plenipotenciaris, que ell concorrería gustós també en mediar per lo mateix fí.»

Y axí mateix demostra dit ánimo la resposta, que feu lo General Comte de Keningregg al Mariscal Starhemberg desde Cervera á 14 de Juny 1713 com ho manifesta sa artificiosa contextura.

«Después de aver recibido ayer por la tarde, á mi arribo, una visita del General Grimaldi, le hize otra esta mañana á las ocho en su Casa, donde concurrieron los Comissarios Ingleses, y para no perder tiempo le propuse los dos primeros puntos sobre los Privilegios de Cathalanes, y buelta á su Casa de las Familias, y Españoles, con entera restitucion de todos sus bienes, valiéndome para este efecto de las mas fuertes y vivas expressiones, que podian encaminar el mayor logro, y ayudaron mi instancia con grande eficacia dichos Comissarios Ingleses, conforme á su instrucción; y después de havernos dicho General Grimaldi atentamente escuchado, respondió, que estos puntos estavan decididos en Utrech por el Artículo IX y remitidos á la Paz General, y por consiguiente solo quedava

que tratar, en conformidad del Artículo I, qual de las dos Plaças de Barcelona, ó Tarragona se les havía de entregar al tiempo de publicar el Armisticio; y aunque manifesté las dificultades que encontrarían los Cathalanes (en caso de que antes de la Evacuación no supiessen, que sus Privilegios estavan confirmados) respondió: este cuydado será de nosotros, y que por fin, assí como yo tenía mi instrucción para incistir sobre estas Proposiciones, *él la tenía para no escuchar, ni menos sufrir puntos que están remitidos á la Paz General,* añadiendo assí á mi, como con más fuerça á los Comissarios Inglesses, por solo discurso suyo, que aunque su Amo avía dado orden para que se tratasse á los Cathalanes con toda suavidad, *no entraría en Capitulaciones con ellos, deviendo assí estos, como los demás Españoles, esperar el todo de su clemencia,* para cuyo efecto (y no obstante que no tenía instrucciones) si unos y otros quisiesen destinar Deputados, los oiría y aun escriviría al Duque de Populi, *si les permitiría el verse con él, ó passar á Madrid, y que se desengañassen, que no obtendrían nada por nuestra interpretación, y si en esto persistiessen sería peor para ellos.»*

Y no obstant, que oferissen Inglaterra y França, interposar tota sa autoritat ab los mes eficassos oficis, pera que Catalunya pogués gosar de sos Privilegis, com dalt s' ha espressat en lo Cap. IX, per-

que 's vege lo que ha pogut recabar la autoritat de la Sereníssima Senyora Reyna de la Gran Bretanya, del Sereníssim Senyor Duch de Anjou, se posa aquí la resposta que 's feu en lo Capitol XIII de la Pau entre Inglaterra y dit Sereníssim Senyor Duch, ajustada en Londres lo día 14 de Maig de 1713, per Milord Bullingbrook, y lo Marqués de Monteleón, que traduhit de Inglés en Catalá, es del tenor següent, ibi: «Com la Reyna de la Gran Bretanya ha incistit sempre ab las majors instancias, en que los habitants del Principat de Catalunya de qualsevol estat ó calitat que sien, no solament tinguen plé y perpétuo oblit de tot lo que han fet en la guerra passada, y gosen de la entera possessió de sos bens y honors, sino en que hagen de gosar també salvos sos Privilegis antichs: Lo Rey Católich en atenció de la dita Reyna de la Gran Bretanya, concedeix á tots los habitants de Catalunya; no solament lo Amnistio desitjat, juntament ab la entera possessió de sos bens y honors; pero també *los concedeix tots los Privilegis que tenen y gosen los habitants de les dos Castelles* (que de tots los Espanyols son los mes estimats de sa Magestat Católica) *ó que en avant podrán tenir ó gosar.*»

Es digne de madura reflexió lo cautelós d' aquesta resposta, tan contraria á la Real intenció de la Reyna de la Gran Bretanya: puix demanant sa Magestat Británica á favor de Catalunya sos an-

tichs Privilegis, que no sols li asseguren la llibertat, si també, que redunden en major honor de aquest Principat, ofereix lo Ministre del Serenissim Senyor Duch de Anjou, cautelosament unes Lleys, que perpetúen la esclavitut y eternisen lo mes afrentós cástich, y açó, ho ofereix com á favor que sols lo merexen sos amats Castellans.

Del dit Cap. IX resposta de dit General, Capitol XIII de la Pau entre Inglaterra y lo Serenissim Senyor Duch de Anjou, evidentment se veu, que Catalunya queda sens Lleys y Privilegis, á mercé del Senyor, y ab la matexa subjecció que los Castellans, cosa en que may Catalunya, de després que es Catalunya, s' ha vist, y fora lo major desdoro per los Naturals qui nos trobám en lo estat present, passar per cosa, que per evitarla nostres Antepassats, han gastat lliurement llurs patrimonis, han derramat varonilment sa sanch, y han perdut heroicament llurs vides, y de tot los ha tret Deu nostre Senyor victoriosos, per ser cosa tan agradable á la Divina Magestat la defensa de nostres Santes y Católiques Lleys y Privilegis. Y la mateixa confiança havém de tenir Nosaltres, ja que no 'ns queda altre medi humá per la conservació de nostres Lleys, Privilegis y Llibertats, que la força de les Armes amparada de la Divina Protecció.

Ni basta, que lo Senyor Emperador hage firmat la Suspensió de Armes y Evacuació de tropes ab

la entrega de les Places; Suposat que sa Magestat C. se veu precisat en ferho, principalment per tenir á la Reyna nostra Senyora en Catalunya, de ahon per no trobarse ab Armada de Mar en lo estat present, no la podía traure, ni venir sa Magestat aquí, sens la assistencia dels Inglesos y Holandesos; per lo que hagué de condescendir á lo que ells volgueren, encara que fou sempre ab la suposició, que Catalunya havía de quedar ab ses Lleys, Privilegis y Llibertats, com se espressa en lo dalt referit Capitol IX de la Capitulació de Utrech, y axí mateix del orde, que espressá tenir de sa Magestat lo General Comte de Starhemberg, als Escelentíssims Comuns de la Diputació, Ciutat y Bras Militar, en la Carta ó Paper de 11 de Juny de 1713 que diu: «Pues además de mandarme su Mag. Católica atienda al mayor consuelo y conveniencia de un País tan su amable y fiel.» Y en lo Paper de dit Escelentíssim Senyor, adjunt á la dita Carta, diu: «Antes de entrar en tratado, ni disposición ninguna para la efectuación del Armisticio, y lo á ello consiguiente, es indispensable aclarar y decidir lo siguiente:

«No se puede, ni se deve empeçar el tratado de Armisticio, sin que preceda arreglar y establecer la forma en que ha de quedar la Cathaluña y Islas de Mallorca y Iviza, con la continuación de sus Privilegios, Fueros, etc.

«Se déve assí mesmo convenir, en que las Familias y Personas Castellanos, Aragoneses, Valencianos, y demás Españoles, y gentes que siguen este Partido, puedan luego libres y con toda seguridad, restituirse á sus Casas, y entrar en el goze de sus bienes y haziendas.»

Y ha mostrat sa Real Magestat tenir viu sentiment de la conducta que ha executat dit Mariscal Starhemberg, practicant la Evacuació, sens quedar los Catalans segurs y confirmats ab ses Lleys, Privilegis y Llibertats: Y cas que sa Real Magestat no hagués tingut dits motius, y que hagués libremente firmat la Evacuació, no 's devía efectuar, ni quexarse sa Magestat de la recusació: Perque se deu maduramente atendre, que en Catalunya lo Rey (salva sa Real Clemencia) sens les Corts Generals no pot disposar, alterar, ni interpretar cosa, que sía en perjudici de ses Lleys y Privilegis, com es la dita entrega de les Places al Serenissim Senyor Duch de Anjou, com así está espressat per lo Senyor Rey Don Jaume II en la segona Cort de Barcelona, tit. *De interpretar Constitucions*, ibi: «Si en algun Capitol, ó Estatut, ó Ordinació, ó Constitució de Usatges de Barcelona, ó *de pau*, ó *de treua*, ó de Corts Generals de aquesta, ó de altres, hauria menester interpretació alguna, que Nos, e los Successors nostres apellidas, e oydas las Parts, fassám la dita interpretació ab quatre Richs Ho-

mens de Cathalunya, e ab quatre Cavallers, e ab quatre Ciutadans, e ab Savis en Dret, e si per ventura algun millorament será necessari á la interpretació, que Nos fossem tenguts de millorar aquell ab consell de la Cort General, llavors primerament esdevenidora.» Y lo mateix está espressat en les dues Constitucions dalt referides, de «Usatges y Constitucions,» y la «De observar Constitucions.

Ni á Catalunya obliguen ordes alguns en perjudici de dites Lleys y Privilegis; puix si be los manaments del Princep, en segon precepte, deuhen esser obehits, encara que sien contra Lley y Privilegis, no te açó lloch á Catalunya, antes bé qualsevols Lletres Reals, que contravinguen á ses Lleys, Constitucions y Capitols de Cort, son *ipso jure* nules. Lo mateix se ha d' entendre dels Privilegis, perque los concedits á Catalunya no son gratuhits, per mera lliberalitat y voluntat del Primcep, sino per vía de contracte, en lo qual doná lo Principat sumes grans de diners per ells, y feu innumerables y heróichs serveys á favor dels Serenissims Comtes: De manera, que son contractes innominats de *do, ut facias,* y *facio, ut facias* (1). Y axí lo Senyor Don Joan II en les Corts de Montçó; any 1470 de un dels Privilegis digué: «que Cathalunyá lo te estimat» per preu. Es espressa la Constit. del Senyor Rey Don Fernando II en la primera Cort de Barce-

(1) *Bellug.* de inven. Cor. rub. 1.

lona any 1481, ibi: «Volent é declarant, que qualsevols Lletres, Provisions, Manaments, Comissions, ab Carta ó sens Carta, contra los dits Usatges, Constitucions, Capitols y Actes de Cort, é encara contra Privilegis é Llibertats, Usos, é Costums de la Esglesia, de Barons, Cavallers, é Homens de Paratge, de Ciutats, Vilas, é Llochs Reals, de Ciutadans, Burgesos, de Homens de Vila del Principat de Cathalunya, é dels singulars de aquells, atorgadas, fetas, é fahedoras per Nos, é Successors nostres, ó per nostre Primogenit, ó Llochtinent Governador, ó Portant Veus de Governador, ó per qualsevols altres Oficials nostres presents, é esdevenidors, esser *ipso facto* nullas, encara que fossin de propi motiu, é de certa ciencia, é per qualsevol causa, ó rahó, é sots qualsevol imposició de penas atorgadas, é atorgadoras: Ans volém, que com á nulles, invalits, é invalidas, los Oficials é Jutges de qualsevol nom, é preheminencia sien, no obehescan, ni sien tinguts obehir en manera alguna, encara que emanás primera, segona, é tercera junió, ó qualsevol altre manament, per la observança de aquella, ó de aquellas; E si lo contrari farán, volém, que ultra las penas dejus contengudas, los Actes, é Procehiments sien *ipso jure* nulles.»

A més del ponderat se deu ab prudent reflexió considerar, que les Constitucions de Catalunya prohibexen espressament que queden en poder de

Princep Estrany les Illes de la Corona de Aragó, separades de Catalunya y Comtat de Barcelona, per qualsevol causa y rahó, *etiam* no imaginada, com es de veure en la Constit. 1 y 2 del Senyor Rey don Jaume II en la primera Cort de Barcelona, any 1291 titol de la Unió, ibi: «Ordenám, é estatuhim, que null temps lo Regne, é las Illas de Mallorcas, de Ivissa, é de Menorcas, é las altres Illas subjectes al dit Regne, no sien departidas, ni alienadas, nis pugan departir, ni alienar, ne donar á feu, ni á propietat per venda, per cambi, per absolució, ne per fill, ne per filla, ne per alguna altra rahó, que dir, ni anomenar se puga, de la Senyoría de Cathalunya, é dels dits Regnes de Aragó, é de Valencia, ne del Comtat de Barcelona: Ans prometém per Nos, é per tots los Successors hereus, nostres, presents, é esdevenidors, que Nos, ó aquells hereus, ó successors nostres no departirém, ni departir farém, ni consentirém, ni permetrém lo dit Regne de Mallorcas, é Illas de Ivissa, é de Menorcas, e las altres Illas subjectes á aquell Regne, ne en tot, ne en partida, dels Regnes de Aragó é de Valencia, é del Comtat de Barcelona: ans volém, é atorgám, que per tots temps lo dit Regne de Mallorcas, é las Illas damunt dites, sien ensemps sunjuntas als dits Regnes de Aragó, é de Valencia, é al Comtat de Barcelona, sens mitjá, é sens algun entrevall, etc.»

Aviva lo sobre dit lo Real Privilegi concedit per lo Senyor Rey Don Pere III firmat en Barcelona en la Capella del Real Palau als 4 de les kalendes de Abril de 1344, que 's troba en lo Arxiu de la Ciutat de Barcelona en lo Llibre dels Juraments dels Serenissims Reys y Comtes, en lo qual sa Magestat ponderant la importancia de la Unió dels Regnes é Isles de la Corona de Aragó, generalment prohibeix á tots sos Successors, lo convenir en la separació de alguna ó alguns dels Regnes ó Isles, per qualsevol títol, causa ó rahó, encara que no imaginada, ni *etiam* per Paus, encara que fos ab lo Rey Don Jaume, ab advertencia de ser nulo lo Acte de Conveni manant á dits Regnes, Isles, y á tots sos Vassalls, que de cap modo consenten, ni permeten tal separació; y justament los mana, que no obehesquen al Princep, Rey ó Comte, qui convinga en ella, y los dona facultat pera que prenguen les Armes, formen Exercits per mar y terra, anomenen General, Capitans y demés Oficials, ab plena jurisdicció sobre les Armades y Exércits, ab tota aquella facultat y poder que se acostuma á concedir; ab la de fer propies les preses que fes dit Exerçit y Armada; entenentse tot concedit y abonat per dit Privilegi, pera quan vingués lo cas; com també la plena facultat de juntar Consells tant generals com particulars, imposar gabells y talls, y lo exigir aquelles, sens haverne de donar compte

ni poder demanar rahó alguna cap Successor, quedant ab plena autoritat de llevar, suspendre qualsevols Oficials de Guerra, tant exercint com no exercint jurisdicció; Conforme estensament consta de dit Real Privilegi compost en idioma Llatí, que per contenir algunes cláusules que deuhen servir de llum, no sols á Catalunya si també als demés Regnes de la Corona de Aragó, se transcriuhen vertides en llengua Castellana, *ibi:* «En virtud de nuestras presentes Letras, que inviolablemente se deben observar, con cierta ciencia, libre y espontánea voluntad, por Nos, y nuestros Suçcesores, pronunciamos, ordenamos establecemos y decretamos, que el Reyno de Mallorca con las Ciudades é Islas de Menorca é Iviza, y las demás adyacentes al Reyno, los Condados de Rosellón y Cerdaña, tierras de Conflent, Vallespir y Colibre, y todos los derechos que de cualquiera suerte nos pertenezcan, con los Reynos de Aragón, Valencia y el Consulado de Barcelona, los unimos é incorporamos á dichos Reynos y Consulado, de tal suerte, que Nos y nuestros Sucesores, no podamos separarlos, ni permitir separación alguna de dichos Reynos, Condado é Jslas, determinando, que todos respetuosamente hayan de mantenerse juntos, sin tergiversación, sin medio ni intérvalo, bajo de un solo Príncipe Legítimo Sucesor nuestro.»

Y més avall, *ibi:* «Queremos, concedemos, de-

cretamos y establecemos, que si acaso (lo que Dios no permita) Nos ó alguno de nuestros Sucesores, quisiéramos, ó quisieran romper ó violar de algún modo la dicha perpétua Unión, ó contra ella hicieran algún convenio, ó de algún modo no la observasen, del modo que está arriba establecida... Los Comunes, Universidades y Particulares de dichos Reynos, Condados é Islas, no estén obligados ni puedan por pretexto alguno, servir ó ayudar á Nos, ó á alguno de los Sucesores que contravinieren á dicha Unión, ni puedan obedecer á nuestros Preceptos, ni á los de nuestros Sucesores, antes bien todos los Reynos, Condados é Islas, y cada uno de los Particulares, que ahora viven y en lo futuro vivirán, tengan obligación y deban defender varonilmente, CON ARMAS, ó sin armas, dicha Union, entendiéndose, que en dicho caso, desde ahora para entonces. quedan absueltos y libres, y por tales los tenemos y decretamos, absolviendo á los dichos Reynos de Aragon, Cataluña, Valencia, Mallorca, Menorca, Iviza y demás adyacentes, de el Homenaje, Juramento y Fidelidad, que por razon del dominio ó feudos se nos debe ó debiere á alguno de nuestros Sucesores; de manera que, no obstante aquellos, puedan comunmente ó separadamente hacer dicha Defensa.

Puedan tambien en dicho caso, para dicha Defensa, si les parece bien, congregar, tener y celebrar

Consejo ó Consejos generales, ó especiales, tantas y cuantas veces quieran y establecer tasas, imposiciones y otras cualquier exacciones, y cobrarlas cuando y cuantas veces les pareciera bien, sin que Nos, ó los Sucesores nuestros podamos intrometernos á pedir cuenta de las Universidades, y dichos Moradores, ni de aquellos que habrán cobrado dichos tributos, colectas ó exacciones, ó que las habrán gastado.

Pueden tambien formar Ejércitos, Caballería y Armadas, tanto por tierra como por mar, y aquello que tomarán dichos Ejércitos ó Armadas, ó que ocuparán, se hagan bienes propios de los que habrán formado dichos Ejércitos ó Armada.

Pueden tambien elegir General y Capitanes, y los demás Oficiales que ejerciten Jurisdiccion, y enviarlos y ponerlos en las Armadas y Ejércitos, y removerles, y elegir y poner á otros siempre y cuando les parezca bien, pues desde entonces con autoridad del presente concedemos potestad á dicho General ó Capitan, y Oficiales, de ejercer toda Jurisdicción en dichas Armadas y Ejércitos, y en las Personas de ellos y demás; sí, y del mismo modo que es acostumbrado á conceder á semejantes Oficiales de Ejércitos y Armadas.»

Y més avall, *ibi:* «Y en caso que por Nos, ó nuestros Sucesores se atentase algo contra lo susodicho, decretamos, que desde ahora y al mismo

instante, sea irrito y nulo: para que todo lo referido tenga su fuerza, y se observe, mandamos, disponemos y establecemos, que cualquier Heredero y Sucesor Nuestro, y de los Nuestros en dichos Reynos, Condados, tierras é Islas, esto es el uno despues del otro sucesivamente, en tiempo de su nuevo Señorío ó nueva Sucesion antes que los Prelados Ricos Hombres, Caballeros, Ciudadanos, y hombres de Villas, ú otros cualesquiera de dichos Reynos, Condados é Islas presten Juramento de fidelidad, ó que le respondan en algo, y antes que alguno de los sobre dichos interpelado espresamente, ó no interpelado, hagan y deban hacer Homenaje, ú otro reconocimiento, por razon de los feudos, ó por otra cualquier razon, el mismo Heredero, ó Sucesor nuestro y de los nuestros en los Reynos, Islas, Condados y tierras ya dichas, cualquier, que por tiempo fuere, por sí y los suyos apruebe, remueve, confirme y públicamente jure, convenga y prometa observar todas las cosas sobre y abajo declaradas, firme y perpetuamente; Y que hasta que habrá hecho dicha aprobacion, renovacion, y confirmacion de todo lo sobre dicho, y que habrá hecho promesa de observarlo firmemente con instrumento público, y que habrá prestado Juramento, no sean obligados á hacerle Juramento de fidelidad ú Homenaje; Y que no sean obligados los Feudatarios de dichos Reynos, Islas, Conda-

dos y tierras en admitirle por su Rey ó Conde, ni nombrarle Superior, ni responderle en algo; De conformidad, que si por alguno de cualquier condicion ó estado que sea, se prestase Juramento de fidelidad, Homenaje ú otra cualquier obligacion á dicho nuestro Heredero ó Sucesor nuestro universal, ó nuevo Dueño, cualquier que sea, antes que todas las referidas cosas fueran juradas, prometidas y aprobadas por aquel, sea nulo y se tenga como si no fuera hecho.»

Y més avall, *ibi:* «Tambien mandamos (bajo la deuda de naturalidad, y bajo la Fé, Homenaje, Fidelidad y Juramento, con que estais vinculados y sujetos á nuestra Magestad) á los Prelados, Ricos Hombres, Barones, Caballeros, Ciudadanos, Burgueses y Hombres de Villas y otros cualesquier Subditos nuestros de dichos Reynos, Condados, tierras é Islas, presentes y venideros, que tengais, observeis y cumplais todo lo referido.»

Y es molt digne de atendres, que los Infants Don Pere y Don Ramon Berenguer Comte de Ampuries, Fills del Rey Don Jaume de Aragó, y Don Jaume Comte de Urgell, Fill del Rey Don Alfons de Arago, Guillém Çacosta, Francisco Omberti, y Arnald Çaquintana, Ciutadans de Mallorca, y Joan Robolli de la Isla de Ivissa, com á Síndichs ab especial poder de dites Isles, y los Síndichs de les Ciutats y Viles Reals de Catalunya, firmaren dit Real Privi-

legi, ratificant y aprobant tot son contengut, y en cap temps contraferlo, ni violarlo, y prometeren cumplir inviolablement tot son contengut ab Jurament á nostre Senyor Deu, á la Santa Creu de Cristo Redemptor Nostre, y als quatre Sants Evangelis: Conforme se espressa en la següent cláusula *ibi:* «Y nosotros Guillelmo Çacosta, Francisco Omberti, Arnaldo Çaquintana, y Juan Robolli, Syndicos sobredichos, y los Syndicos bajo nombrados, que tenemos especial y lleno poder, y otros tambien en nombre propio, y de las Universidades bajo escritas, y de sus Singulares y sus Sucesores: Y tambien nosotros los infantes Pedro Jaime y Ramon Berenguer sobredichos, y tambien los Barones, Caballeros, Generosos, Ciudadanos, y otros nombrados, singularmente abajo por Nos, y todos los Herederos y Sucesores nuestros, aceptando todo lo referido con aplauso de exaltación, por ser conveniente por muchas razones á la pública utilidad, y de orden del Serenísimo Señor nuestro Rey, lo llohamos, ratificamos y aprobamos, y tambien prometemos á su Magestad y al Escribano bajo escrito, como á pública Persona, para vos y vuestros Sucesores universales, tener, guardar, observar, atender y cumplir, y por ningun tiempo contravenir al referido, y así lo juramos por Dios y la Santa Cruz de Cristo Redentor nuestro, y sus Santos cuatro Evangelios.»

De les quals Constitucions y Privilegi se infereix en necessaria é irrefragable ilació, que cap dels Regnes é Isles de la Corona d'Aragó te llibertat per consentir á la separació de les Isles, y que no poden obehir, ni regonexer per verdader Rey de dits Regnes á qui no jure la inseparació de dites Isles y demés Regnes adjacents, sens permetre, ni la desmembració de la menor part, com també la de defensarho ab les armes, per tenir facultat y absolut poder, no sols per prosseguir la Guerra, si també per començarla: com consta del referit Privilegi; que á mes de la que concedeix lo Rey Don Pere (que no está derogada) formalment se enten concedida per nostre Católich Rey, qui confirmá y jurá dit Real Privilegi: Y essent açó, com es, innegable, es per conseqüencia forçosa evident y segura la autoritat de Catalunya per la present Guerra, entenentse que tots los Nombraments, Empleos, Oficis y demés Actes conduhents á aquella, están inmediatament autorisats y revalidats per la Real voluntat; no sols del Rey Don Pere qui primerament ho concedí, sino del Emperador y Rey nostre Senyor, qui lo confirmá y jurá, y en lo entretant, que per la suma distancia no consta de sa Real voluntat espressa, no constant de sa Real oposició y reprobació clara de la Guerra que se executa, es en virtut de sa Real Concessió confirmada y autorisada per son indisputable poder y expressa

voluntat continguda en dit Real Privilegi: Circunstancies que la justifiquen, sens que tinga lloch la maliciosa interpretació dels qui la volen condempnar, y estimar en menos los nombraments y execucions dels Oficials segons la puntual doctrina del més aplaudit Autor en la subjecta materia (1).

Estant en la comprehensió de les sobredites Constitucions y dels inviolables juraments, que nos compelexen á sa puntual observança, devíem prudentment temer, contrafent á aquells, una total infausta desolació, com la que patí Jerusalém, que al únich só de les Trompetes Enemigues, sens altre impuls, veu la desolació de ses muralles, y la infeliç ruina de sos habitadors, sens altres motius que lo haver faltat al Sagrat del Jurament, incorrent en lo pecat dels Amorreos, segons sentir de Sant Epifani (2).

Y es molt conforme, perque dita violació es tan abominable, que fins los Gentils la aborríen (3). Los Indis llevaven los dits dels peus y mans als

(1) *Hugo Grocio* de jur. bel. ac. pac. lib. I cap. 3. n. 5, *ibi:* Sed illud accidere potest, ut in Imperio latè patente, inferiores Potestates vel inchoandi concessam habeant potestatem, quod si fit jam sanè censendum erit, Mellum geri ex vi summa potestatis: Nam quod faciendi quis alii jus dat, eius ipse auctor censetur.

(2) *G. Epiphan.* hæres. 66. contra Man. *ibi:* Una voux tubæ Corneæ, ±toratio justi postraverunt collapsos mutros adversariorum, oportsbat enium ipsos plecti... Quoniam in peccatis erant Amorhæi, qui abnegassent jusjurandum, quod juraverant.

(3) *Gel.* lib. 7 cap. 18. *Cicer.* 3 offic.

transgressors. Los Scites y Egipcis, lo cap (1). Los Teólechs diuen, que es major crim que l' homicidi (2). Sant Thomás ventila si son infames (3). En lo Jurament ossertori se disputa en lo promissori se dona per assentat (4). No se atreví Josué á rómprelo, encara que enganyat firmá les Paus als Gabaonites (5).

A no esser Jonatás Primogénit del Regne, li hauría costat sens remissió la vida lo rompre un jurament, que pesá mes aleshores en Saul la Religió que la sang (6). Menos mal aparegué á Herodes (encara que fou parer inich) atrevirse á la inocencia del Baptista, que á la fidelitat del jurament (7). Perque Saul rompé los pactes, firmats ab jurament als Gabaonites, castigue Deu son Regne ab una fam de tres anys, y lo bracul respongué, que no cessaría la plaga sino devant la mort de set fills de Saul, y axí ho feren (8). Atili Regul torná als Cartaginesos, ahon li esperava la mort perque ho ha havia jurat, y de fet luego de sa arribada lo mata-

(1) *Cic.* lib. 2. de leg. *Syc.* lib. 2. cap. 3. *Petr. Gregor.* lib. 50 cap 10, num. 13.

(2) *Goto* lib. 3. de just. quæst. 2. art. 3. com. 4. *Sylves.* verb. perjur. quæst. 2.

(3) 2. 2. quæst. 89. art. 3. ad. 3.

(4) L. Liquis major. Cod. de transact. *Div. Thomas* ubi supr.

(5) Josué 9. 26. 27.

(6) I. Rex. cap. 14.

(7) Math. 14. 9.

(8) 2. Reg. 21. 2.

ten (1). Lo invicte Emperador Carlos V (altre Alexandre Maxim en les armes) dientli molts, perque no dava la mort á Luther, que amenassava á la Iglesia, respongué que no havia de faltar á la fé de salvo conducte, perque quan la fé y la bona lley fossen desterrades del mon, se havía de trobar en un Emperador (2).

Pera evitar, donchs, lo referit, observar lo Jurament y atendre á les Lleys y á la Patria, se deuen mantenir les armes ab animositat Cristiana; atenent á la fervorosa exortació, ab que lo Gran Capitá Judas Machabeo esforsava á sos Soldats, que lluytessen y sacrificassen llur vida per les Lleys y y la Patria (3), á la constancia y valerosa disposició ab que se resolgueren los Machabeos de sacrificar la vida per lo mateix empenyo (4), al fervor ab que lo gran Matíes acalorava á sos fills á que lluytessen ab honrada emulació, defensant les Lleys y Constitucions, ab que los ilustraren sos passats (5).

Es tant poderós y heroich lo motiu de morir per la Patria, que lo sacrificar la vida es eternisarla

(1) *Valer Maxim*. lib. 1. cap. 1.

(2) *Joan Marquez* Governad. Christ. lib. 2. cap. 24.

(3) Lib. 2. cap. 13. Exortatus suos, ut fortiter dimicarent, et usque l mortem, pro legibus, templo, Civitate, Patria, et Civibus starent.

(4) Constantes effecti sunt, et pro legibus, et pro Patria mori parati, b. 2. cap. 8. vers. 21.

(5) O filii cernulatores estote legis, et date animas vestras, pro testamento Patrum vestrorum! Machab. cap. 2.

mes apreciable, puix qui ho executa queda digne de eterna alabança y fama (1); ni pot haverhi cosa més digne de alabança, ni major honra, que lliurar la Patria ab la vida (2). Y es felicíssima la mort, que deguda á la naturalesa, se sacrifica varonilment á la Patria (3).

Convençuda de tots aquests sólits y eficacissims motius, y molts altres, Catalunya, assistida de la Protecció Divina que implorá rendida seguint lo consell del gran Filosoph Comin (4) resolgué constant mantenirse á totes costes ab lo més ferm empenyo; Y son tantes les Constitucions y tan clares les Lleys, que afavorexen la Justicia que al present te lo Principat per la plausible resolució de aquell que avuy continúa, que no permeten disputa alguna: Pero essent lo fí y objecte d' aquest DESPERTADOR, convencer ab la veritat núa y dita llanament, per la universal inteligencia de tots, sens que se oculte al més rústech, com se ocultaría si se

(1) Landandus est is, qui mortem oppetit pro Republica, qui doccat chariorem esse Patriam nobis, quam nosmetipsos. Est que vox inhumana et scelerata eorum, qui negant se recusare, quo mimus ipsis mortuis terrarum omnium deflagratio consequatur *Cic.* 3. de finib. Et. pro Plant. Qui pro Republica vitam reddiderunt, nusquam me hercule los mortem potius, quam immortalitatem, assequntos putavi.

(2) Nihil est præstabilius viro, quam periculis Patriam liberare, beatique sunt hi, quibus ea res honori fuerit. *Cic.* prochil.

(3) O fortunata mors, quæ naturæ debita, pro Patria potissimum est reddita! *Cic.* philip. 14.

(4) *Comin.* lib. 7. pl. mihi 536. In hoc rerum statu, primum esse, ut ad Deum confugiamus, et peccatis veniam precemur.

osás en ter
ónica, l
a,) se
na y
-u

falible presagi de la Victoria
'a espanta al més poderós
t justa Causa, á lo menos
'o conquisten terra, as-
'efensant la Lley de
aments que tenen
oposen y volen
o digué lo Se-
detenir lo
i, que se
' tot gé-
dels

n.
ables
vilegis, Con
qui han regirat los
pat y los Volúmens de nostres
Privilegis.

CAPITOL III

Católichs motius que deuen alentar la confiança per esperar un feliç éxit en la defensa.

Encara que les forces de Catalunya fossen débils y poques per oposarse als Enemichs qui la pretenen invadir, deu ab esperança Cristiana confiar que lo Senyor dels Exércits la ajudará á defensar unes Lleys tan Santes, que sols tenen mira á la major conservació de la sua Santa Lley y de la Santa Iglesia Católica Romana, perque essent la causa tan justa y legal, assegura la felicitat dels successos (1). Que per los ditxosos triomfs mes importa lo just de la causa, que lo sobrat del poder; per lo que digué Sant Crisostom, que los triomfs dels Ilustres Machabeus procehien de sa justa Causa

(1) *S. Bernat.* Serm. ad milites templi cap. 1. Si bona fuerit causa pugnandi, pugnæ exitus malus esse non poterit.

(1): per ser aquella infalible presagi de la Victoria (2), y la que per si sola espanta al més poderós Exercit (3). Y seguint tant justa Causa, á lo menos si los defensors de aquella no conquisten terra, asseguren lo Celestial Regne, defensant la Lley de Deu, les de la Patria, y los juraments que tenen prestats, y resistint als qui se 'ls oposen y volen apartar de tant just empenyo, com ho digué lo Senyor per Sant Matheu (4). Y no los deu detenir lo amor del Pare, y Mare, ni lo amor propi, que se ha sempre de preferir lo amor de la Patria á tot género de Parentiu (5). Puix ni lo tendre amor dels fills pot bastar á escedir al de la Patria (6).

Y encara que aquestes doctrines aparexen purament especulatives é impossibles á reduhirse á

(1) Fundebant adversarios, non armis fidentes, sed loco omnis armaturæ, pugnæ causam sufficere ducentes, *S. Chrysost. super Psalm. 47.*

(2) *Sant Gregori:* Pugnare pro Patria, omen est victoriæ.

(3) *Spec. Stat.* Casu 39. in fine, *ibi:* tantum interest bonæ, et justi belli causæ: nimirum desperata, est victoria, ubi pugnæ causa decerpitur studio violandi. Neque in tali rerum confusione inferior habet, quod superioris potentiam vereatur. Ceste prœlium, et pugna sunt in manibus pugnantium: Ast victoria collocaretur in fortuna, quam moderatur Numen, mortalia prospiciens, et serio proximi læsionem vindicans. Quod adeo certum, ut justa causa plurimum parva manu atterere soleat magnum Exercitum.

(4) Cap. 10 vers. 39. Et qui perdiderit animam propter me, inveniet eam.

(5) *Cic.* I de orat. *ibi:* Non potest cognatio ulla proprior esse quam Patria.

(6) *Cic. I* offic. *ibi:* Chari sunt liberi, propinqui, familiares; Sed omnes omnium charitate Patriæ una complexa est. Pro qua, quis bonum dubitat mortem appetere si ei sit profuturus?

práctica per lo humá valor, no emperó al de la Nació Catalana, que ha tingut fills, qui en llurs accions han acreditat aquesta ensenyança. Servesca un per tots, may bastantment celebrat per los Historiadors, aquell Joan Blancas Burgés, Cónsul en Cap de la Vila de Perpinyá, á qui lo amor de son Primogénit, únich fill, no 'l vencé á oblidar al amor de sa amada Patria, en lo més trágich succés, que referexen les Histories, puix haventli pres á dit son Fill, li enviaren á dir los Francesos, que si no obría les Portes de la Vila, de les quals tenia les claus, que en sa presencia li matarían son Fill: Al que respongué, que estimava mes la Fé y servey de son Rey y Patria, que tota sa Sang; Y que ja que volían esser tan crudels é inhumans, si los faltaven armes, ell los enviaría les sues, desenganyantlos, que la sang natural y lo entranyable amor que tenía á son Fill no podía bastar per refredar al que professava á sa amada Patria. Ohida aquesta valerosa Cathalana resposta donaren mort crudel á son Fill, y per esmalt de son credit varonilment s' ho estigué mirant (hassanya que competeix ab la del gran Guzman de Tarifa, que tant aplaudeix Zurita (1), (y que entre les majors dels Romans se descolla.) Y es digne de la major admiració, que, com consta en les Cartes á son Rey, tenía llicencia pera rendir la Plaça, y podent sens mácula de sa

(1) *Anal. de Aragon.* Part. I lib. 5. cap. 24.

honrà entregar les claus y redimir á son Fill estimá mes véurelo sacrificat, que veure á tots los de sa Patria entregats al Domini Francés. Fou la espasa que oferí, gloriosa ploma ab que se escrigueren los soberans carácters en que se inmortalisá sa Llealtat, y fou la acció tant heróica, varonil y plausible, que eternisá sa Fama, fent ab ella mes durables les memories de sa Casa, que pogué firmarles ab la descendencia de son Fill, servint de immortal monument un marmol que encara se conserva, ab una inscripció del mes plausible encomi, que jamay meresqué acció humana, com be ho esplica sa contextura, que es la següent:

Hujus domus Dominus Fidelitate cunctos superabit Romanos.

Que traduhit en idioma vulgar, diu:

Lo Senyor de aquesta casa ab sa Fidelitat escedí á tots los Romans. (Y si les pedres de Catalunya publiquen aquestes doctrines, quina disculpa donarán los Catalans, qui á elles neguen llurs ohidos?) Pero qué molt si lo amor de la Patria deu preferir al amor propi (1). Essent la més lletja ingratitut y bárbara inhumanitat dexar la Patria, quan se troba oprimida, ab lo motiu de salvar la salut y la vi-

(1) Nemo est tam ingratus, támque impius, támque nullius humanitatis, qui si batrice merita resumere velit, non eam magis, quam se ipsum diligat. *Cic.* in Vatin.

da (1). Per la qual rahó condemna Hugo Grocio (2), la ausencia dels Ciutadans de aquella Ciutat, que confiada de la multitut de sos habitants ha emprés la Guerra, singularment si li amenassa una ruina; que en tals perills, deuen entendre los verdaders Patricis, que no poden quedar lliures patint la Patria (3): Essent cert, que no deuen negarse á la defensa, encara que tinguen certitut de sa ruina, perque essent partícips en les culpes que obliguen al cástich, deuen concorre á tot ab animosa tolerancia, com ho ensenya St. Crisostom parlant dels Ciutadans de Nínive, qui no desampararen sa Patria encara que Jonás los assegurá la decretada ruina (4).

Y pera que se vege lo molt que agrada al Senyor que 's defensen les Lleys jurades de la Patria, mires lo que diu Sant Gregori Naciansen en lo Sermó dels Macabeus: es á saber que son dignes de perpétues alabances, llahors y honres los Maca-

(1) *Plutarcho* in Pleopida. Neque pié, neque honesté agunt, qui Patriam, tyrannide armata præssam, negligunt, suæ tantum vitæ, ac salutis rationem ducentes.

(2) de jur. bel. ac pac. lib. 2. cap. 5. num. 24 ibi: Intererit autem societatis civilis non ubire Civem, si magnum contractum æs alienum, nisi paratus sit Civis in prœsens partem suam exolvere: *item si fiducia multitudinis bellum sit susceptum, prœsertim si obsidio immineat.*

(3) Nobiles Cives pereunte Patria seipsos perire credunt, et salva Patria solvos esse putant. Silveyra lib. I. super Apocalip. de cap. 3. num. 4. Jonæ.

(4) *S. Chrisort.* serm. 85. Justum enim erat, ut quos fuerat passa peccatores, eosdem haberet defensores.

beus, perque se mostraren forts y constants per les Lleys y Constitucions de sa Patria (1). Y per aquestes inconcuses veritats sobra la autoritat dels Gentils, puix fins aquestos no posaren en dupte la Benaventuransa dels qui conserven los blasons de la Patria y la ajuden en ses afliccions, com bé ho digué lo Princep de la Eloqüencia (2). Deventse entendre, que la tebiesa del amor á la Patria es pecat de bárbaros y crudels: perque los qui desprecien sa Patria son impios y mortals Enemichs, puix á aquestos no 'ls constituheix lo lloch, ni la naturalesa, si sols sos fets y ánims (3) desmerexent lo nom de fills de la Patria, encara que la habiten, los qui desitgen y soliciten que aquella perde sa llibertat y gloria (4)

Sols merexen lo dorat blasó de verdaders fills

(1) *S. Gregor. Nazian. ibi:* tamen digni sunt, qui ab hominibus honorentur, qui pro Patriis Legibus et Institutis fortes, constantesque se præbuerunt.

(2) *Cicero* in somn. scip. *ibi:* Omnibus qui Patriam conservaverint, adjuverint, auxerint, certus est in Cœlo et deffinitus locus, ubi beati œvo sempiterno fruantur.

(3) Civem ab hoste, non natura, ac loco, sed animis, factique distinguimus. *Cic.* Parad. 4.

(4) At dicet aliquis, Civis illi erant: Ego veró id nego, Quirites. At hic erant nati: Quasi veró referat ubi sit quisque natus, magis quam quo se, ac mente gerat, Ego potuís Cives credam, Quirites, eos qui in extrema Scythia nati, bené de hac communi Patria cogitant, quam qui d carinas, aut ad pile Horatia, aut in hoc isto foro, vel ipso Capitolio enitus, et educatus, locum, libertatem, gloriam, in qua natus est per ummum acelus perdere, et velit, et conetur. *Vives* in 3 declamat. Sylan.

de la Patria, los qui no poden sofrir, ni tolerar sia dominada per la Potencia que preten violar ses Lleys (1). Y aquells qui no atemorisen ab veus enganyoses y sofístiques á llurs compatricis, ans be los persuadexen lo de sa major honra (2).

En atenció á aquestes inconcuses y sólides veritats esclamá Hierocles dient, que la Patria deu esser amada y respectada com á altre Deu, y preferida als Pares y Mares que nos engendraren (3). Y per la confirmació d' açó, son tants los apoyos de les divines y humanes lletres, com se pot veure en Sant Thomás (4) y en altres Sants Pares y Autors de particular nota, podrá regonexer lo verdader amant de sa Patria; devent ab singular reflexió atendre, que en les Sagrades lletres, principalment en los dos llibres dels Macabeus, corren ab igualtat lo pelear per la Patria y per les Lleys, ab lo pelear per Deu y per sa Iglesia.

Essent tan verdaderes y clares aquestes rahons, autorisades per los Sagrats texts, Doctrines de Sants Pares, y de altres célebres Mestres, se fa increible

(1) Bonus Civis est, qui non potest pati eam in ma Civitate potentiam, quæ sopra leges esse velit, *Quidam* in aphor. Polit. Sylva.

(2) Oportet bonum Civem, non deterrére alios, sed ex pari loco videri meliora suadere. *Diadot.* apud tusc. lib. 3.

(3) *Hierocles in sermone:* Est enim Patria velut alter Deus, et primus, maximusque Parens... Præferenda igitur omninó est Patria utrivis Parentum suorum.

(4) In opusc. de Regim. Princip. lib. 5. *Sant Agustí* in lib. de Civit. Dei.

que hi hage catalans qui les desatenguen y les menosprecien, y mes essent tant del servey de Deu N. Senyor la conservació de les Lleys; motiu que deu valerosament animar al mes tibiós pera esperar la Divina protecció, sens mirar si tenen ó no forces suficients: puix dat lo cas que Catalunya se trobás destituhida de tots los humans medis, no fora temptar á Deu (com alguns induhits sens dupte del Esperit maligne han volgut dirho) lo esperar ab santa confiança que Deu N. S. los ha de ajudar en tan justa Causa, mediant tan justos motius, acompanyats de la pública utilitat y necessitat, encara que sia fent un gran miracle, ans be seria manifesta tentació no esperarlo, com ab text autorisat de la Sagrada Escriptura y del Angelich Doctor de les Escoles Sant Thomás, ho escrigué doctament lo Ilustríssim Senyor Don Joseph de Barzia y Zambiana, Bisbe de Cádiz, en lo Despertador Cristiá (1), que sent tan apropiat al nostre cas lo que espressa, y en termens termenants, se transcriuen ses Paraules, ibi: «Dirás, que es tentar á Dios esperar milagros. Digo, que el no esperarlos, quando no ay otro medio natural, es tentar á Dios. Oye á la valerosa Judith. Sin bastimento se hallava la Ciudad de Bethulia, y ya el Sacerdote Ozias con resolución de esperar solos cinco días para entre-

(1) Tom. 4. Sermo 58. num. 35. de la Impressió de Barcelona, y de la de Madrid num. 31.

garse á Holofernes, quando la invencible Judith, llena de fe, de zelo y confiança le habló con valor más que de muger: Et qui estis vos, qui tentatis Dominum? (Judit 8). Y quien soys vosotros, que os atreveys á tentar á Dios nuestro Señor? Confiesso que me solía pasmar esta sentencia. Tentar á Dios es entregarse, quando no ay otro remedio? Muger santa, el no entregarse será tentar á Dios. Pruebolo: Tentar á Dios (dize Santo Thomás) es querer hazer experiencia de su poder, sin poner medios humanos (D. th. 2. 2. q. 97. art. I. Glos. in Deuter. cap. 6.) En una palabra: es querer un fin sin medios; en Bethulia no ay medios para defenderse: luego es tentar á Dios, querer experimentar sin medios su poder. Mejor, en Bethulia ay para no perecer el medio de entregarse: luego tentarán á Dios, si no ponen este medio. O cortedàd de la prudencia humana! Dize Judith; y responde al argumento con superior prudencia. Si no huviera (dize) más medio que entregarse para no perecer, es assí, que fuera tentar á Dios no entregarse; pero tienen los de Bethulia otro medio. Qual? El de esperar que Dios los libre, aunque sea por milagro; y esperar esse medio, quando no ay otro, é interviene Publica Utilidad, ó necesidad, esso no es tentar á Dios, dize S. Thomás, antes será tentar á Dios no esperarlo, dize Judith: Qui estís vos, qui tentatis Dominum. Que bien lo prueba! No es ten-

tar á Dios querer el fin sin poner los medios? Luego si los de Bethulia no tienen otro medio que el de esperar un milagro; si no lo esperan, tentarán á Dios. Es evidente, porque si sufren el cerco, y la hambre por no perder á Dios, ni entregar la Ciudad á que la profanen los Idólatras, pueden y deven esperar que los librará Dios, aunque sea milagrosamente: Et qui estis vos qui tentatis Dominum.» Ni necessitám de particular revelació pera prometrens lo mes feliç succés, puix basta l' empenyo de sacrificarnos per la llibertat de la Patria, per esperar ab tan Cristiana satisfacció; ab la major parlá David quan isqué á pelear contra lo Gegant Goliat (1), y no dona altre rahó lo eruditíssim Sylveira citant á Sant Ambrós, que lo sacrificarse per la defensa de sa Patria (2). La que tambe alentá al Poble de Deu contra los Filisteus, en la ocasió en que se trobaven sens armes (3), y serví pera tenirles miraculosament, com ho adverteix Lyra (4), havent conseguit les de sos matexos enemichs

(1) *I Reg. cap. 17. vers.* Hodie dabit te Dominus in manu mea, et percutiam te, et auferiam caput tuum.

(2) *Lib. I. sup. Apoc. serm. de Civitate obsena:* Generosè sic cum de successu, nullam haberet revelationem, tamen maximé letabatur, quod pro defensione Patriæ vitam in discrimine poneret. *Div. Ambros. de Morte cap. 4.* Ut solus commure periculum et crimen refelleret. *Silb.* ac si nihil gloriorius illi accidere posset, quam injuriam Patricæ avertere, et pro illa vitem dare.

(3) *Reg. cap 13.* Non est inventus ensis, et lancea in mami totius Populi.

(4) Dicunt Hebrei quod miraculose dati sunt eis gladii.

pera acabarlos, com ho sent axí lo Abulense (1), que la Divina protecció jamay sabé oblidar, ni desamparar á qui generosament se manté lleal per son Rey, per sa Lley y per sa Patria, com ho adverteix Sylveyra citat (2).

Y encara que los molts pecats y públiques culpes poguessen acobardir la Cristiana confiança y segura esperança de que Deu nostre Senyor ha de manifestar sa gran clemencia, aconsolant á Catalunya per medi de un gran prodigi, serveix á tots, y deu servir encara als mes tebis, de particular consol, lo saber que sa infinita Misericordia se obliga de que recorregám ab plena confiança en los majors apuros, y li demaném ab satisfacció Cristiana en les majors afliccions, ab que implorém sa pietat arrepentits de nostres culpes, que havent Jonás girat les espatlles als Divins Preceptes, y mirantse apartat de la presencia del Senyor, conseguí exir de la major aflicció y del penós estat, per la valent confiança ab que implorá la assistencia Divina, assegurat que, no obstant la culpa y lo rigor ab que Deu lo tractava, esperava veurerlo desenfadat y misericordiós en lo temple (3). Y en cap dels homens se deu condempnar mes la freda desconfian-

(1) Postea habuerunt arma multorum Philistinorum.

(2) Non enim deservit Deus eorum generositatem, animum ac fidem in suum Regem ac Regnum.

(3) Abjectus sum á conspectu oculorum tuorum; veruntamen rursus videbo templum Sanctum tuum, Jonæ cap. 2. v. 5.

ça que en los Catalans, qui deuen entendre, que irriten la Justicia Divina y provoquen la Ira de Deu, desconfiant en les públiques necessitats, del Diví Patrocini. Lloch de tentació contra Deu anomena lo Sagrat Text á aquell en que los del Poble desconfiaren trobantse assedegats (1). Y encara que en moltes ocasions desconfiaren, en sola aquesta per antonomasia se anomena lloch de tentació perque segons los Sagrats Espositors era tentació coneguda, desconfiar de que socorrería sa necessitat, qui los havía donat alivi en totes ab tants repetits prodigis, y provocaven la ira de Deu ab llurs tebies desconfiances, després de tenir tantes experiencies. Si los Catalans tinguessen presents les dels molts favors que han rebut de la Divina Misericordia, es ben cert no desconfiaríen; y puix lo medi de que se valgué Moisés pera rependre als bojos desconfiats y esforçar als temerosos, fou recordarlos la memoria dels imponderables beneficis que havíen rebut de la ma piadosa del Senyor; Y la penitent Judith per desenganyar als Nobles y Sacerdots, qui no sols havíen votat la entrega, sino també que limitaven á cert termini á la infinita Misericordia de Deu, los recordá que los antichs Pares Abraham, Isaac, Jacob y Moysés, havíen conseguit lo Patrocini del Senyor, mantenintse

(1) Et vocavit nomen loci ipsius: tentatio: Exod. 17 vers, 7.

constants en los majors treballs y afliccions (1).

Perçó, pera donar llum á alguns alucinats y cegos, qui no se contenten ab ofendre á Deu ab sa desconfiança, si també condempnen la Cristiana satisfacció dels molts qui imploren la Divina assistencia se fa memoria de alguns dels principals beneficis que ha experimentat Catalunya, conseguint un total consol y alivi en les majors afliccions, prevenint ab Judith als temerosos, que se deuen recordar, *memorare esse debent,* de que en lo any 1285 entrá en Catalunya lo Rey Felip de França contra lo Rey Don Pere de Aragó, acompanyat de un Llegat á Latere, publicant Indulgencies á favor dels Catalans qui pendríen les armes y assistiríen als Francesos, sobre que portava tan poderosa Armada per mar y terra, que constava de 18,600 Cavalls, 150,000 Infants, 50,000 peoners per lo Bagatge, 40,000 Vivanders, 8,600 Cavallers, Grans y Gentils Homens, 300 embarcacions de tot género. Trobá al Rey Don Pere ab sols los Catalans, y quan devía espantarse á vista de tant poder, feu oració á Deu, dihent: «Pare y Senyor, en vostres mans y á vostra sentencia me poso ab mos Règnes y Vassalls.» Se uniren com devíen tots los Catalans, y atenent á sa Justicia, despreciant les persuassions de Felip de França, y confiant en la Divina Mise-

(1) Per omnes affictiones transierunt fideles, Judith cap. 8. v. 23.

ricordia, isqueren á preocupar los passos al referit Exercit, que satisfets de ser tan poderós, deyen los soldats: *Que fará lo Rey de Aragó contra tals forces?* y responíen los Catalans: DEU AJUDARÁ. Axí succehí, puix ab lo poderós patrocini de Sant Narcís, mediant lo prodigiós miracle de les Mosques, fou tal lo esforç del Rey y Vassalls, que després de repetides batalles y encontres, fou desfet enterament aquell superb Exércit, derrotada la Armada Marítima, lo Rey Felip mort de malaltía y son fill necessitat á implorar del Rey Don Pere sa Real Clemencia, permetentli lo pas libre per la França, y per major seguretat del Princep y Cardenal, los acompanyá lo Rey Don Pere. Aquest fi tinguéaquell superb orgullós Exércit que dexá á Catalunya poblada de cadavres en testimoni de que lo Deu dels Exércits sab postrar als orgullosos, donant triomfs y exaltacions als humils. En aquest succés se veuen epilogáts tants prodigis, que sobra la memoria de cada un d' ells pera esforçar nostra esperança, y per ses notables circunstancies esclama un célebre Doctor Portugués referintlo ab aquestes paraules: «O siempre Noble y Valerosa Nación digníssima de eternas alabanças, en quien la lealdad supo riunfar del amor y propia sangre, para que hecha nagestuosa púrpura haga siempre gloriosa tanta 'e.» Y pera que se vejen los fins de les altives arrogancies, se deu fer reflexió sobre algunes circuns-

tancies que ocorregueren. Constant de més de 200,000 homens la Armada Francesa, bastá lo valor dels Catalans, assistits de Deu, pera que lo Rey Felip de França digués: «Senyor qué es assó? Qué será de nosaltres? Quens han portat al degolladero», Muntaner en sa *Crónica*. Luego que dit Rey Felip sabé la derrota de ses Galeres, digué ab grans esclamacions lo Llegat que l' associava: «Quins homens ó dimonis son aquestos que tant mal nos fan? Y respongué lo Rey Felip: «Cardenal, aquestos son la gent mes lleal del mon á son Senyor, que antes acabarían ab tots ells, que permetessen que son Senyor perdés la terra, y tant per mar com per terra veureu moltas de aquestas proesas, y axí vos dich, que lo que havem emprés vos y jo, es una locura, y vos sou la olla de aquest cuynat, que la haveu composta ab lo Rey Carlos mon oncle, al qual esta gent ab sos fets ha donat la mort de dolor; vulla Deu nons succehesca á nosaltres lo mateix.»

Qui havía de pensar que havían de parlar ab aquest estil un Prinpcep y un Llegat qui entravan á Catalunya tan satisfets de ses orgulloses forces y tan superiors á les que tenían los Catalans! Estant ja agonitsant dit Rey Felip parlá á son Fill d' aquesta manera: «Fill vos haveu estat més savi que jo, que si vos hagués donat crédit no moriría jo aqui, ni haguera jo perdut tan lluhit y numerós Exércit

per ma culpa, y axí vos prego, que fassau restitució á sos Senyors de Castelló y Llochs circumvehins que teniu ocupats, sens dany algú, y vos encarrego, que luego secretament envieu Embaxadors al Rey de Aragó vostre oncle, y li demaneu vos concedesca lo pas libre: perque si ell vol, no tornará persona del Exércit á França: perque tots seréu morts ó presoners, y espero per lo que vos ama lo Rey, que vos ho concedirá, y salvaréu vostres ánimes y donaréu gran alivio á la mía:» Obehint á son Pare, y dissimulant ab gran secret la mort del Rey, despatxá sos Embaxadors al Rey Don Pere ab estes súpliques: «Digáu que lo Rey mon pare está pera morir, y no pot escapar, ni pensar ab altre que exir de Cathalunya, y axís yo recorro al Rey mon oncle, qui sempre he amat, y li prego per qui ell es, il requiresch per sa cortesía, no vulle impedirnos lo pas, sino assegurarnos á tots: pues tots li desembaraçám sa terra;» á la qual respongué lo Rey en Pere: «Jo asseguraré á mon Nebot com á Princep, que mereix ser honrat, y per son respecte á tots los seus: esta oferta la fas per mí, per mos Cavallers y Gent de paratge, pero no per los Almugavers y gent menuda y desmandada per les montanyes: perque ni Jo podré detenirlos y crech que ells nom obehirán en açó.» En cumpliment de sa paraula digué als Catalans: «Jo vos demano, que tingau misericordia d' ells, com Deu

nostre Senyor la ha tinguda de nostras cosas.» No havent bastat la Real insinuació, pera detenir als Almugavers, envestiren aquestos als Francesos ab tal furia, que digué lo Llegat: «Senyor tots som perduts,» y repetí lo Rey Felip: «No havéu vist lo treball que ha pres nostre oncle en detenir als seus quan passavem, pues havém de creurer, que noy ha hagut fer mes, y entengau que del Exércit no quedará home viu.» Que desigual feu lo poder Diví la exida á la orgullosa entrada! Tot ho expressá lo Rey Don Pere en la proposició que feu als Catalans junts en Barcelona, que es com se segueix: «Amichs y Amats nostres, la mercé, que Deu nostre Senyor nos fá, no per nostres mérits, sino pér sa infinita misericordia es molt superabundant; pues havent, com sabéu, entrat lo Rey de França en esta terra ab lo triunfo, que ja may s' havía vist, ne ix ab gran dolor y vergonya, y major dany: Jo regonech, que per sola ma opinió en moltas ocasions he ocasionat molt dany y pérdua de molts dels meus Vassalls patint sens culpa, y perdent quant tenían; lo que haguera escusat, si Jo (com era just) hagués seguit vostre parer y consell quem donaveu, ab verdaderas entranyas de llealtat y fee: confesso que tinguí mal govern, y que lo bon succés de nostres fets, ha vingut encaminat per la má de Deu, que aborreix los superbos y afavoreix los humils: los treballs y desventures que havéu patit

nols creurá ningú qui sols ha vist, de tot hisquerem ab lo favor de Deu, y ajuda vostra, servintme ab lo major amor y voluntat, que Rey algú ho hage estat, aquesta me incita á pregarvos quem perdonéu los disgustos donats.» (1)

Tenint present la memoria de aquestos raros prodigis, y no podent negar los Catalans que lo mateix Deu, qui ampará á llurs Antecessors, es aquell que devém avuy venerar tots, sens agravi de sa infinita misericordia, no poden entrar en desconfiança. Y si per ventura se atemorisen ara los Catalans per mirar de lluny aquelles antigues Victories y los repetits prodigis ab que la Divina Misericordia afayorí als antichs Catalans, per avivar als temerosos y desconfiats, se fa memoria dels particulars successos que piadosament se deu creure haverse degut á la Divina protecció en la present Guerra, puix no obstant lo empenyo de les Potencies temporals, se han vist accions tals, que mes han aparegut dimanar de la gran Pietat y Misericordia de Deu, que del poder de les armes dels Princeps.

En los primers anys de aquest calamitós segle, se trobá Catalunya previnguda ab senyals del Cel, pera disposarse á la tolerancia dels futurs treballs: En lo any sis experimentá la assistencia Divina, perque sens esta no foren estades suficients les que

(1) *Cervera* lib. 3, cap. 18. hist. del Rey Don Pere II.

aplicaren los Princeps temporals pera sacudir lo jou que la oprimía. Qui tinga present la memoria de les circunstancies, podrá discorre á qui degueren los Naturals lo valerós ánim pera executar la més heroica acció. Y qui no haje olvidat quant ocorregué en lo any sis, resistint aquell rigurós Seti, pot fer madura reflexió sobre totes ses circunstancies, ab totes ses conseqüencies, y veurá quant se manifestá la Protecció Divina, que terminá aquella rigurosa aflicció ab senyals visibles del Cel, pera que los homens no se atribuissen á sí aquell inesperat triomf (1). Qui recapacite quant ha ocorregut fins al present día desde dit succés, pot considerar lo molt que ha contribuit lo amparo de la Divina Misericordia á la Cristiana resignació, á la heroica paciencia, y á la exemplar quietut dels més belicosos Catalans; en los sensibles frangents, que ha acarreat la present Guerra, y han tolerat ab la mes respetuosa conformitat, en que ha resplandit una visible assistencia de la misericordiosa Divina Protecció, y en particular se ha manifestat desde que tingué Catalunya evidencia del inopinat increible abandono de les Potencies aliades, en la més atenta correspondencia ab ses tropes, y en lo

(1) Aquí l'autor fa alusió á l'eclipse complert de sol que tingué lloch lo día 12 de Maig de 1706, sorprenent á l' exércit de Felip V en sa vergonyosa retirada, «espahordint á tothom, y donant un to de grandiosa poesía á aquella tremenda cayguda, de la que semblava que 'l rey Felip no havía d' alsarse may més». *N. del E.*

exemplar respecte ab que representaren son dolor á les Cesárees Católiques Magestats, y en la inimitable resignació ab que concorregueren á la sensible despedida de la Senyora Emperatriu y Reyna nostra Senyora, y sobre tot en la increible conformitat vegentse abandonat de un Marescal y executors de ses ordes, ab tan deplorables circunstancies y modo, que deu sepultarse en un perpétuo oblit. aumentant lo sentiment lo haver dit y promés lo Marescal cara á cara als Presidents dels tres Excelentíssims Comuns: «Que tant per si, com per lo orde, que tenía de sa Mag. C. y lo acordat ab lo Almirant Jennings, los afiançava, que no entraría á tractar del Armistici, ni Evacuació de tropas, que primerament no se assegurás lo quedar Cathalunya ab sos Privilegis y Prerogativas á la major satisfacció de sos Comuns y particulars.»

Pero ab evidents avantatges se ha regonegut la Divina Protecció, en la gloriosa Resolució que prengué aquest Principat, en los mèdis Cristians ab que se disposá, en la exemplaríssima quietut, sossego y Cristiana confiança ab que la continua, en lo universal remey de molts notables desordes, vegentse que després de trobarse Barcelona rodejada de sos Enemichs, aparexent que no podría mantenirse quinze díes, per la Misericordia Divina, son més de tres mesos que 's manté ab universal consol, y ab ánima incontrastable de conti-

nuarho (si importa per major gloria de Deu y defensa de sa Patria) per molts anys, aplicats tots als treballs, á les fortificacions, al muntar les Guardies, sens que aquestes operacions impedesquen, que los temples estiguen poblats, que los Carrers, Quartels y Baluarts estiguen convertits en temples, que se fassen públiques devotes Deprecacions, y que se resen repetits Rosaris, cumplintse lo que disposá Judith en Betulia: puix confiant en la Divina Protecció tots cuyden de assistir vigilants á la freqüent Oració, á les profundes rendides Deprecacions, per temperar les justes ires que tenen provocades nostres culpes, com en sentir de Sant Ambrós ho executaven los Ninivites (1), alçant confiats les mans á Deu, de qui prudent y Cristianament se prometen lo mes segur consol, per la intercessió que invoquen de nostra Senyora María Santíssima de la Mercé, tenint sa miraculosa Imatge colocada en lo Altar Major de la Iglesia Catedral, ab les Reliquies dels Sants Patrons, per medi dels quals se deuen tots prometre la continuació de les Divines Misericordies; y mes se deu assegurar la confiança, tenint present la memoria dels repetits Miracles que María Santíssima de la Mercé te executats per lo alivi y remey de Barcelona, puix en quantes ocasions han implorat son Patrocini per públiques

(1) Sermon. 85. Ut quæ Civium peccatis vexabatur, Civium orationibus solveretur.

necessitats, se ha esperimentat lo mes prompte socorro, y en la present se deu alentar la Catalana confiança, perque haventse dignat María Santíssima baxar y dexarse veure ab cara serena en Barcelona, en temps en que la mes florida part de Espanya plorava, oprimida de la mes penosa esclavitut, y Barcelona se conservava ab una Cristiana llibertat, pera que en esta Ciutat se donás principi al consol dels qui gemegaven opresos, se deu esperar, que continuant son misericordiós Patrocini, en temps en que casi sola Barcelona se manté lliure, conseguesca de la infinita misericordia del Senyor, no sols lo consol del Principat, si també lo alivi y llibertat de tota la Monarquía, contribuhint al universal remey la protecció de tots los demés Patrons, obligats de la ferma confiança ab que tots los díes se implora rendidament son Patrocini, que la Oració assegura la mes incontrastable defensa, com ho ensenya lo gran Pare Sant Agustí sobre les paraules del Penitent Rey (1) y principalment deu ser major la seguretat, quan les oracions van acompanyades dels merits dels Sants Protectors de la Ciutat (2), que d' aquesta manera se desterra tota desconfiança y se deu esperar ab plena satisfacció.

(1) Si consistunt adversús me castra in hoc ego sperabo, Div. Aug. in hac orat.

(2) *Sylveira* lib. I Apocalip. them. de Civit. obsessa. Præcipué cum Orationes nostræ adjuvantur meritis Sanctorum Protectorum hujus Civitatis.

CAPÍTOL IV

Motius que empenyen als Catalans en la continuació de la defensa de ses Lleys, Privilegis y Llibertats, fundats en la memoria dels fets de sos generosos Antecessors.

Lo mes viu Despertador dels mortals, es la pundonorosa emulació á que obliguen les heroyques accions; y havent merescut les dels Catalans tan particulars alabances, que 's pot dir lo que de la República Romana ponderá Cicero (1), deuen despertar als vius desitjs de competir ab sos Antecessors, per no obscurexer les heroyques accions ab que immortalisaren ses glories. Per major ánim dels temerosos, y confusió de aquells qui al present se oposen á la plausible resolució del Principat, se proposa als ulls de tots lo major empenyo y lo mes poderós motiu, pera despertar als ador-

(1) Philip. 14. Magnus est in Republica campus, multis apertis cursus ad laudem.

mits y deslliurarlos del ensopiment que 'ls te abrumats, oferintlos la memoria de llurs antigues glories, en boca del Don Martí en la Proposició y Panegírich rahonament que feu en les Çorts que celebrá als Catalans en Barcelona als 26 de Janer de 1406 *que 's troba en lo Real Arxiu de Barcelona en la caxa primera gran;* y per necessitar de una inteligencia universal y ser digne de que en ell vejen tots les heroyques accions dels antichs Catalans, se posa en llengua Castellana, traduhit llealment del antich Catalá (1), y es del tenor següent:

Gloriosa dicta sunt de te. Ps. 86. Bona gent nos volents seguir la manera antiga, e acostumada per nostres predecessors que en lo principi de lurs Corts acostumen de dir algunes coses per edificació de lurs pobles, havem proposat de parlar de la gloria del principat de Cathalunya: e pensants en aço occorren nos un dit de Irayes que diu. «Clama, quid clamabo: omnis caro fenum: et omnis gloria eius quasi flors agri excicatum est fenum, et cecidit flors. Isa. XL. «Nostre senyor dix al propheta. Crida, dix lo profeta que cridare. Repos nostre senyor. Crida que tota carn es fe: y tota la gloria axí com a flor del camp: en la qual secat es lo fe y cay-

(1) Havém cregut que fora més del gust de nostres lectors posar aquí lo sermó aytal com se troba escrit en l' original, que no la traducció que porta l' autor del *Despertador de Catalunya*, y perçó ho havém fet transcribint textualment la copia que 'n porta En Pere Miquel Carbonell en ses *Chróniques de Espanya*, fol. CCLI. edició del MCXLVII.—N. del. E.

gue la flor. Perque nos veent que nostre senyor havía en tan poca reputació la gloria mundanal, ne sabiem de quens parlassem, sino que estants en aquest pensament, vench nos entre mans un dit dun sanct doctor solemne: y approbat de la sancta mare Esgleia: que hom appella sanct Seduli *de carmine paschali:* que en lo primer libre seu nos dona regla e motiu al nostre dubte dient. Si los Gentils ab pompa han fets libres de lurs ficcions, e mil falsies: segons diu Ovidi en lo Metamor. E si los gegants, e los centaures per crueltat se fehien posar escrits de lahors e archs triumphals e columnes per memoria de lurs batalles segons diu Suetonio Tranquillo, lib. I de XII, cesaribus. E si de coses no veres impertinents e impossibles han volguda tenir la trompa de mentida per lahors de lurs amichs, segons fa Homero in iliade. Que devem nosaltres fer que som cristians e seguim la veritat que veem la cosa manifesta, e ohim la veu divinal tot día: no direm les gracies que nostre senyor ha fetes a tots, e no direm les lahors daquells quiu merexen: e no diuulgarem los merits daquells que han virtuosament treballat. E no diu lo Ecclesiastich. *Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua.* Ecclesiastich XLIIII. Loem los barons gloriosos: e los nostres parents en la sua generacio. Y aço mateix concorda lacte fort gran e notable quels romans antichs seruauen en ani-

mar e induhir los homens jouens en fer actes virtuosos, com en les solemnes congregacions quels majors fehien en Roma, los antichs que en ells eren aqui publicauen los solemnes fets darmes, e actes virtuosos quels Romans hauíen fets, en manera quels jovens que ho ohien escalfauensen fort, desitjants fer semblants actes: y de fet ne metien molts en execucio. E sobre aquesta usança crida Valeri e diu: Nos fa estimar a aço lo estudi de Atenes, ne qualseuol escola del mon, ne qualseuol estudis estranys ne merexien esser posposats a la disciplina domestica de Roma, de la qual exien molts Camillos, Scipions, Fabricis, Marcells, e Fabis, e altres Emperadors foren singulars, segons que ho recita en lo segon libre seu: en lo titol primer. E donchs nos volents seguir aquesta ordenança en vosaltres que sots una part insigne y poderosa de nostra senyoría, no fictament, no manleuadament, no per faules, no per lahor pintada, *quia non sunt mihi loquele neque sermones*. Mes tansolament per manifestar la gloria de nostre senyor que ha obrada en vosaltres. E per tal com no deuem callar la virtut, la gloria, e la noblesa del principat de Cathalunya, e dels Cathalans podem verificar la paraula per nos començada, *gloriosa dita sunt de te* pr. *ubi supra quodem thema:* noble cort e noble principat de Cathalunya, e vosaltres catalans glorioses coses son dites de vosaltres per

les quals paraules son demonstrades dues conclusions fort singulars: primo com la virtut molt famosa es clarament demonstrada: *quia gloriosa dicta sunt;* secundo de gent fort valerosa per tot lo mon nomenada *quia de te.*

Deyem primerament com la virtut molt famosa es clarament demonstrada *quia gloriosa dicta sunt* ço es a ceber glorioses coses son dites. E devets saber que segons diu Tulli li. secundo, *Rhetorice veteris: gloria es frequens de aliquo fama cum laude*, gloria es continua de algu fama ab lahor: e lauors es dita virtut gloriosa com per molts es publicada: e diuulgada car la fama que a pochs es manifestada no torna en tanta gloria com aquella que es manifestada y escampada per tot lo mon e perço fo acordat per lo Gedeon que eren della flum jorda que portassen grans presents a Josue dient: *Audivimus famam potentie eius, et cuncta que fecit,* etc, Josue IX cap. los de Gedeon oynt la gloria, e la victoria que Josue havia haguda com hauia desbostats los Reys della lo flum jorda acordaren de fer li grans presents dients syda hauem la fama de la sua potencia: e tot ço que ha fet en la cerra della flum jorda ve aci com se demonstra que per manifestar la fama e continuar aquella sen segueix gloria, e honor car com los actes virtuosos son publicats a les gents mes gloria e mes fama ne redunde a aquells quiu han tot. E per ço mossenyer sanct Quch

fa testimoni de Jesuchrist dient *Et fama exiit per uniuersam regionem de ille.* Luce IIII: Appar donques que com Jesuchrist hac hauda victoria dell diable com lo tempta, e puys sen deualla en Galilea la fama dell cresq per tota la terra. En aço concorda lo poeta *quoniam famam extendere factis, hoc virtutis opus.* Virgil. X Eneid., diu que extendere la bona fama els fets es obra de virtut e de gloria. Axi mateix de aquella Reyna Sabba que ohint la fama de la gloria de Salamo dix *Verus est sermo quem audieram de fama tua.* Sequitur, *vicisti famam virtutibus,* II Paralipomen IX cap. Vera es la paraula que hauia ohida de la fama tua. Segueix se. Vençut has la fama per virtuts: perque nos trobam que los Cathalans entre coses fort singulars han hauda gran fama per tot lo mon; primo que ab gran leyaltat han seruit a lur senyor. Secundo que ab gran ardiment han treballat per lur valor. Tertio que ab gran liberalitat han mostrada lur honor. Del primer, clara cosa e notoria es a tot lo mon la gran naturalesa, e servir que los Cathalans han fet a lur senyor natural: e aço per la gran leyaltat e naturalesa que en ells es estada. Valeri en lo tractat del seu libre diu axi. Quens cal cercar dits ne actes de gents estranyes, si de les nostres matexes ne podem assats trobar. Perque nos lexant apart nostres allegacions de Tilus Linius, de Salusti, de Arago Pompeyo, de Eutropio, de Paulo Oro-

sio, de Julio Frontino, de Suetonio, de Justino, de Lucano, ni de Valerio, car jat sia que aquests X sien estats grans historials pro nons fan fretura en lacte present: donchs tornànt a nostre proposit vejam quins actes faeren los nostres. No fo gran lo seruir que feu Roger de Loria al rey en Pere quan desbarata Lostol del rey de França en lo port de Roses. No fo gran lo seruir dels Cathalans feren al rey en Pere al coll de Paniças, car en aquella jornada noy hague si no Catalans. No fo gran lo seruir den Roger de Loria feu al Rey en Jachme nostre besaui, com desbarata lo poder del Rey Rubert de Napols en Sicilia, e pres lo princep son fill, ab molta notable gent: e aquell mena pres en Mecina, e apres hac sanct Luys per rehenes, e per ordinatio del senyor muda los dits presoners de part daça en les muntanyes de prades en un castell que ha nom Qiurana, no fo gran lo seruir que feu en Benet de Cabrera al senyor Rey nostre pare quan desbarata lostol dels Genouesos al port del Comte, e quan pres lalguer, e puys a cap de XV jorns se combate ab lo jutge Darborea el vence en lo comp per no tenir temps no curam recitar la seruir que en Boxadors e altres Cathalans feren al senyor Rey nostre Aui en la guerra de Sardanya, ne aximateix curam recitar los actes gloriosos e virtuosos quil Principat de Catalunya e los Catalans feren al senyor Rey nostre pare en la gran ajuda e socors que

fes als regnes d'Aragó, e de Valencia, cert es donchs be podem atribuyr a vosaltres com que dix mossen sanct Joan *fuisti fidelis usque ad mortem et dabo tibi coronam glorie.* Apocalipsis II, estat es fahel a la mort e per ço mereixs corona de gloria. Segonament dien que ab gran ardiment han treballat per llur valor no volem amagar una singular gracia que nostre senyor ha feta als Catalans: car podem dir que en tots fets darmes en Catalans sien estats, se son monstrats tostems virtuosos, e valents pero nous cal sino que guardets, en tot loch hon Catalans sien stats per nenguns actes virtuosos, e veurets quin renom e fama hau lexat de si mateix. E per abreuiar volem vosen recitar solament dos actes car si tots los voliem dir abans nos faldria dia que histories a recitar, no es estat assenyalat lo seruir quels Catalans han fet ala esglesia de deu e al pare sanct en la sua deliurança car quins se vulla sien stats los tractes passats, pero ala final Catalans lan deslliurat de que sa seguit seruir a nostre senyor e a ells fama, e lahor e nofa oblidar lo assenyalat acte, e seruir queus feren en la conquesta de Sicilia, que per lur ardiment anaren ab nos, que no erem lur Rey, ni per força lo hi podiem menar, ni tampoch foren moguts de anarhi per sou, ni stipendi quels donassem, ni tampoch per remuneracio quels poguessem fer daça, car tot ço del mestre hauiem venut y empenyorat per lo dit viatge,

no lo ha mogut esperança de nenguna retribucio quels poguessem fer: mes solament per lur valor, e mostraren lo cert es hoc: car que guarda com son gloriosa lur entrada, e ab quanta fermetat y leyaltat tenien los sitis e ab quanta virtut combatien les forces e los enemichs, e ab quant ardiment venien donant la fas daquells quant venien a les mans en lurs batalles que hauien. O quant era gloriosa aquella vista que hom vees axi la sua nascio virtuosament obrar: car nos podem fer testimoni vertader, que en los combatiments dels lochs, com la hu dells per colp de cantera era enderrocat, laltre ab gran ardiment hi pujaua per la escala don aquell era caygut: altres que apres que la bombarda hauia ferit e mort algu, laltre prest se metia en lo forat per esuahir lo mur, don la bombarda tiraua: encara que vessen pare, fill o germa, ho cosin germa o parent mort: tampoch no curauen com si nols atangues res, sabeu per que: *magnificauit eos in compectu regum, et dedit illis coronam glorie.* Eccl. V. Bels ha per lur ardiment nostre senyor exalçada lur fama: e dauant la presencia dels Reys los ha coronats de corona de gloria. Terçament diem que la lur liberalitat han mostrada ab gran honor: quel poble es en lo mon qui sien axi franchs de franqueses e libertats, ne que sia axi liberal com vosaltres, car nos trobam que tots los pobles del mon ho la major part son subjugats a les tatxa-

cions de lurs senyors, e als donatius de lur beneplacit, exceptats vosaltres qui sots franchs daquestes tatxacions: pero la vostra liberalitat es tanta, que podem dir que james nostres predecessors no hagueren necessitats que tostemps no sien estats per vosaltres socorreguts. E aprouacio daço no cal si no guardar la ajuda que faes al sanct Rey en Jachme: al qual per conquistar lo regne de Mallorques donas lo quint de vostres bens. Quanta fo lajuda quels Cathalans feren al Rey en Pere nostre quart aui en la guerra dels francesos: no contrastant que metessen lurs cossos a mort per ell: mes meteren hi lurs bens en son poder, per manleuar moneda per mantenir la guerra. Nous cal anar luny sino veure la notable ajuda que vosaltres fes al Rey nostre pare en ses necessitats, singularment en lo fet de la unio, y en la guerra de Castella: que en una Cort que tengue als Cathalans en Tortosa, li donaren per mantenir la guerra de castella XVII comptes de moneda: bes pot dir la vostra liberalitat *compleverunt honorem Domini donis suis.* Eccles. 4. Compliren la honor de lur Senyor en los seus dons. Que qui vol considerar vostra gran lealtat ab la qual hauets seruit vostre senyor ab vostre gran arliment y treball: cercant vostre valor y vostra liberalitat: mostrant vostra gran honor es claramènt, prouada la primera part de nostra diuisio, en la qual hauriem dit que la virtut molt famosa es

clarament demostrada. *Quoniam gloriosa dicta sunt.*

Diém segonament en les paraules per nos començades de la gent fort valerosa per tot lo mon anomenada: *quia de te,* ço es a saber, de tu: no entengues tu principat de Cathalunya, que les lahors que nos hauem dites, que les digam de gent estranya, ni de gent manleuada: ni de gent que encara haja a venir: ans tota aquesta gloria e bondat diem *de te:* es a saber, de tu: segons que posen los gramatichs aquesta diccio tu, es diccio demostratiua de la cosa present: perço nostre senyor volent se gloriejar en lo seu poble dix *Servus meus es tu Israel et in te gloriabor,* Isa. XLIX. Tu es lo meu seruidor Israel, y en tu me gloriejare: carla la millor e pus vertadera demostracio que hom pot fer: si es, com la cosa es demostrada a ull: e comunament totes les persones del mon han apetit de veure la cosa quels es dita: per aquesta raho jatsia que nostre senyor prehicas als seus apostols tota via, manifestantlos la gloria del seu pare: per lo apostol sanct Phelip: mogut per gran desig de veure aquell: dix a Jesu Christ. *Domine ostende nobis Patrem et sufficit nobis.* Joan. XIIII. Senyor monstrens lo teu pare, y abasta a nosaltres perque nos volents satisfer al vostre desig: volem mostrar a ull com la gent de Cathalunya fort valerosa es per tot lo mon nomenada: car partint lo mon en quatre parts, ço es Orient, Occident, Tremuntana, e

Mig jorn: *quia omnis terra veritatem inuocat* Esdre. IIII. Tota la terra demostra, o manifesta la vostra veritat. E primerament si guardam a Tremuntana, no fo la fama gran e renom que lo Comte de Barcelona e los Cathalans leixaren en Alemanya deliurant la Emperatriu de aquell crim de que era estada falsament diffamada, lo qual deliurament nengu no hauia volgut empendre: ans era desemparada de tots los seus. E per lo Comte de Barcelona: e per los Cathalans fo desliurada: bes pot dir dells ço ques diu en la sancta escriptura. *Suscitaui ab aquilone, et vocaui nomen meum.* Isa. XII. No fo gran lacte que feren los Cathalans en leuant, segons trobam en algunes histories, quant Godofre de Gillo ana conquistar en la terra sancta hon trobam que anaren ab ell, e ab lo Comte Girart gran colp de Rossellonesos. E no fo gran renom e fama lòs altres actes que en leuant hauets fets: les Illes de Sicilia, de Serdenya, e de Corcega ne fan testimoni, les quals eren nodrices del Imperi de Roma: car lo poder dels Romans, e dels Aphricans tant fortment combateren aquelles, que nunca los pogueren retenir, les quals huy en dia per gracia de deu, jus lo senyal e renom nostre son retengudes. De ques pot dir: *profecti sunt ut ingrederentur usque ad orientem: et inuenerunt pascua* I. Paralipom. IIII. Si guardam en les parts de Mig jorn los actes virtuosos quels Cathalans han fet en con-

quistar les Illes de Mallorca, e de Menorca, e de Iuiça: e los insults que han fet en Barberia, veurem clarament quey han lexat gran renom e fama. Per ques pot atribuhir á vosaltres, ço que diu Hierem: *Venient a Meridie portantes sacrificium in domum domini.* Jerem. XVII. Li guardàm en les parts de Ponent lo gran seruir que vosaltres fes al sanct Rey en Jachme, en conquistar los Regnes de Valencia, e de Murcia, cert es podem dir que be n' es per exalçada la virtut vostra e nomenada. E per concordança daço podem dir. *Honorabilis factus es in oculis meis: et gloriosus ab Oriente ducam semen tuum, et ab Occidente congregabo te.* Isa. XLIII. Perque podem dir aquella paraula que Theodosi Emperador dix als seus: que no podía dar millors dons als seus que li hauien defes son Imperi contra a los tyrans: sino extendre y manifestar lur virtut e sa ma per tot lo mon dient a ells. La vostra virtut es manifesta per la freda tanais, que es lo riu de Tremuntana: e per la foguejant Lyuia, que es la regio de Mig jorn, e per les fonts secretes del Sol, que son en leuant: e per les columnes de Hercules que son en ponent: e per vostres merits la vostra honor e gloria es per tot lo mon eternalment diuulgada. Don appar que aço sia la benediccio que deu dona a Abraan, dientli. *Terram quam tibi dabo: et dilataberis ab orientem, ad occidentem, Septentrionem, et Meridiem.* Genes. XXVIII. E aci

es preuada la segona partida de nostra diuissio en que hauem dit de la gent fort valerosa per tot lo mon nomenada: *quia de te*. Perque per conclusio de nostres paraules vos volem dir un acte fort virtuos quel Rey nostre besaui feu quan trames lo Rey nostre aui son fill en la conquesta de Sardenya: lo qual tenint la bandera nostra Real en les mans, li dix aquestes paraules. Fill jous do la bandera nostra antiga del principat de Cathalunya: la qual ha un singular preuilegi, que es ops que guardets be: lo qual preuilegi no es res falsificat: ne improuat: ans es pur, e net, e sens falsia, e macula alguna; e bollat ab bulla dor: y es aquest: ço es que null temps en camp hou la nostra bandera Reyal sia estada, james no fo vençuda, ni desbaratada. E aço per gracia de nostre senyor: e per la gran feeltat e naturalesa de nostres sotsmesos: e per aquesta raho podem atribuhir a vosaltres ço que dix Julius Cesar venint de la conquesta de Alemanya als seus sotsmesos. Alçats, alçats les vostres banderes: car dignes sots de hauer la senyoria de Roma. Axiu recita Luca en lo primer libre seu deles batalles. Be donchs podem dir a vosaltres, Alçats, alçats les vostres banderes: car dignes sots de possehir lo principat de Cathalunya. E aci es verificada la paraula per nos començada, en que hauem dit a vosaltres. *Gloriosa dicta sunt,* ço es glorioses coses son dites de tu. Perque nos conside-

rants que ha lonch temps que en lo principat de Cathalunya no ha haudes Corts particulars: ni ha pogut prouehir a les necessitats del principat. E axi mateix que si torts, ni greuges si son fets: axi per lo Rey nostre pare: e per lo Rey nostre pare de gloriosa memoria: com per nos, ho officials nostres: ni en nengunes coses tocant bon estament del principat: puxan aquells tornar a degut estament: e fer hi la justicia ques pertany. Pregants a vosaltres que axi com la vostra gran liberalitat hauets en nostres predecessors espendida: axí vers nostra per vosaltres liberalment demostrada. E placia a nostre senyor que ell nos do tanta de gracia quens puxam regir per tal forma, que sia seruey e gloria sua: e benefici de vosaltres en guisa que daça merescam la sua gracia, y dalla la sua gloria. Amen.

Autorisats los heroichs fets dels Catalans, per la boca de son llegitim Princep ab tants singulars espressions, no cap repetir, ni oferir á la memoria, les alabances de altres inferiors, baste lo assegurar que de totes son estats Panageristes los Reys y Comtes; es á saber, Ludovich Pio en son Privilegi de les Kalendes de Janer indicció 8 dat en Aquisgran, y lo de 4 dels Idus de Febrer indicció 8 del any 818. Carles Calvo en son Privilegi, dat en lc Monastir de Sant Sadurní vora Tolosa, en lo any 4 de son Regnat en lo dia abans dels Idus de Juny. Lo Comte Ramon Berenguer en lo Usatge I *ad des*

truendam Hispaniam. Lo Rey Don Jaume lo Conquistador en lo Privilegi de 4 dels Idus de Febrer, any 1320. Lo Rey Don Pere II després de les Conquistes de Sicilia y defensa de Catalunya. Lo Rey Don Joan I en lo Real Despaig de 28 de Març de 1390. Lo Rey Don Fernando I en son Real Privilegi de 17 de Setembre 1510. Lo mateix Rey y Dona Violant en llurs testaments. Lo Rey Don Alfons IV en son Privilegi de 30 de Setembre 1450. Don Joan II en los Reals Despaigs de 6 de Maig 1462, de 21 de Janer 1475, y de 6 y 12 de Març del mateix any. Lo Emperador Carlos V en los Reals Privilegis concedi á la Ciutat de Barcelona en los anys 1516 y 1534. Carlos II en la Carta de 11 de Agost 1697, y per últim se poden veure en lo Real Arxiu de Barcelona, les proposicions de les 69 Corts, celebrades per nostres Sereníssims Senyors Reys, y en totes se troba ponderada per boca de aquells la natural fidelitat, constancia, amor, valor, justa obediencia, lliberalitat, serveys y estremats actes de virtut de Catalunya, y tots los referits Reys y Comtes de Barcelona han tingut á particular honra lo referir les antigues heroyques accions de tan fidelíssims Vassalls, pera empenyarlos á la deguda honrada emulació de sos Antecessors, á que per innata obligació son vinculats en continuar per la posteritat, com en semblant cas ponderá March Tulli Cicero (1).

(1) In vat. *ibi:* Eo omnis vitæ nostræ ratio transmittenda est, ut mag-

Y puix quants han vingut en Catalunya han repetit les referides veus de la Reyna Sabá: No donavem fe als Clarins de la Fama, fins que vessem ses valeroses accions (1), y ha ensenyat la esperiencia, que los Catalans saben ab llurs operacions passar los límits á que arriben los ecos de la Fama, *vicisti famam virtutibus tuis:* La major injuria de sa Nació y Patria será, si los naturals no perden primer les vides abans de acabar ab los ilustres procediments de sos Antecessors, tancant les portes á sos gloriosos blasons, ab lo forrellat dels mes afrentosos ferros, abandonant per un temor servil en un instant, lo que costá molts sigles, moltes vides, y molta sang á llurs antichs Progenitors: Com en semblant cas ho expressá ab sa acostumada eloquencia Cicero (2). Y seguintse una perpetua deshonra, no es creible hi hage algú per mes que sia agreste, que nos commoga (3).

nam nostri famam, ex maximis in Rempublicam meritis collatis, posteris relinquamus.

(1) Non credebam narrantibus, donec venissem et vidissent oculi mei.

(2) 4. Ad Heren. *ibi:* Et enim vehementer est iniquum, vitam, quam a natura acceptam propter Patriam conservaveris, naturæ cum cogat reddere, Patriæ cum roget non dare: Et cum possis cum summa virtute et honore pro Patria interire, malle per dedecus et ignaviam vivere; Et cum pro amicis, et parentibus, et cœteris necessariis adire periculum velis, pro Republica, in qua, et hoc, et illud Sanctissimum nomen Patriæ continetur, nolle in discrimen venire.

(3) *Cic.* partit. brat. Nemo est tam agrestis, opiem si non ipsa honestas, contumelia tamen, et dedecus, magnoperé moveat.

CAPÍTOL V

Evidents rahons ab que se desvanexen les pernicioses veus que se han divulgat pera atemorisar y enganyar als lleals Pobles y habitants de Catalunya.

Encara que lo verdader y sólit de tot lo ponderat, devía ser eficacíssim motiu pera reùnirse tots los Catalans y alentarse ab segura confiança á la prosecució de tan just empenyo que servirá pera immortalisar sa Fama, ha permés Deu nostre Senyor, que molts, per sos fins particulars, hagen concorregut á ofuscar y alucinar los Pobles, persuadintlos á una subjecció ignominiosa ab aparents rahons y reduhintlos á una sumissió temerosa, ab lo especial titol de un prudent desengany; y si be les persuasions de aquestos devíen ja menyspreuarse, segons lo que en semblant cas pondera ab singular erudició March Tulli Cice-

ro (1); empero, com hagen colorat sos arguments ab lo supósit de haver dexat tots á Catalunya sola, y lo mes convincent, á son parexer, haverla dexat lo Rey nostre Senyor, de hont han pres fonament pera condempnar la resolució de la defensa per temeraria, oposada á totes Lleys, á la rahó, á la prudencia, y lo mes sensible, que es, y es estada contra la Real intenció y voluntat, suposant que sa Magestat C. y C. nos ha dexat y resolt la entrega del Principat.

Pera que se desentranye y vege patent lo engany, y tal vegada depravada intenció de quants han concorregut á pervertir, atemorisar y perturbar la celebrada unió de Catalunya en Defensa de la Patria y ses precioses Lleys, se transcriu la Real Carta de sa Magestat C. y C. del contengut y estil de la quál, se deu formar lo cabal concepte que permet.

EL REY.

Ilustres Amados fieles. Aumenta vuestra Carta de 13 de Marzo, el dolor que continuamente padezco inseparable de mi memoria en la precision de haver de sacar mis tropas de esse Principado: podeis estar bien seguros que tengo muy presentes

(1) Pro sext. Hi, et audaces, et mali, et perniciosi Cives putantur qui incitant Populi animos ad seditionem, ant qui largitio ne cæcant mentes imperitorum, ant qui fortes, et claros viros, et bene de Republica meritos in aliquam vocant invidiam.

las prudentes reflecciones que haceis en Vuestra citada Carta: en orden á lo que importaría á mis intereses el continuar la guerra en España, á fin de recuperar toda la Monarquía: y aunque las razones que me expresais, pudieran hacerme la mayor fuerza por su gran peso, nada me la motivaría mayor que el paternal amor y natural cariño que os tengo y mantendré perpetuamente sin que sea capaz á entibiarla ningun accidente siniestro de la fortuna. Si yo creyese que con el sacrificio de mis tropas pudiera aliviar vuestro desconsuelo, no tiene la menor duda que lo haría: Perderlas para perderos mas, no creo que sea medio que aconseje Vuestra prudencia. Me persuado á que estareis ciertos, de que antes de llegar á esta resolucion, no habiendo habido camino ni senda que no aya cercado para mantener á nuestros Aliados en el empeño contraido; pero por nuestra comun desgracia, nada á bastado: de calidad que han llegado ya á firmar la Paz sin consentir yo en ella bien presente tendra Vuestra discrecion que separada la alianza de las potencias marítimas, nos queda por consequencia, del todo cerrado el paso de la comunicacion de Catalunya con Italia y Almeria, siendo impracticable en tal compositura embiar socorro alguno; respeto á que los enemigos libres del franco de las flotas de Inglaterra y Olanda en el mediterraneo, seran enteramente dueños de aquellos

mares, por lo qual el mantenerme yo firme en continuar la guerra de España, produciría la total ruhina de esse Pais, que es el principal motivo que he tenido para la conclusion del tratado de Armisticio. Espero que consideradas bien estas razones, comprendereis que es Vuestro bien mismo, ó por mejor decir el menor mal vuestro el que me á obligado á ello; pero que jamás podra apartaros un punto de mi memoria, y que qualquier felisidad que yo pueda lograr, sin el gusto de dominar en Vasallos tan de micariño no me sera de satisfaccion ni consuelo en perdida tan sumamente grande. Para mi fio en Dios que aplacada su justa ira y sus ocultos juicios, me abrira camino, para que algun día experimenteis qual sea la fuerza del amor que me debeis, y que sera inseparable del que he hallado tan fielmente correspondido de Vuestra fineza: Y en el entretanto no faltare en quanto pudiere contribuhir á promover y solicitar vuestro alibio que permitiera la presente Constitucion de Viena á 24 de Abril 1713.

Yo el Rey

Don Juan Antonio Romeo y Anderaz.

Considerades ab prudent desapassionada reflexió les tendres amoroses paraules, y espressives cláusules, de que usa lo Rey, no poden negar los Catalans, que escedeix lo amorós á la Magestat, y

que á impulsos de son paternal amor, sobrepuja als termes de magestuós, la espressió de sos desitjs, manifestant la irresistible violencia en la retirada de les Tropes, la resolució de sacrificarles en lo cas de ser conveniencia del Principat: Y lo que es mes apreciable, una espressa manifestació de son Real Anim, preparat á son alivi y consol, espressant les vives esperances que te concebudes, de poder manifestar son entranyable Real Amor, despullat de les ansies de dominar; de modo que sols violentant lo sentit de les Reals paraules, y tencant los ulls á la llum clara que manifesta la Real intenció, pot haverhi qui construesca la referida Real Carta, de manera que puga fer argument pera enganyar als Pobles y gents senzilles, ab la veu de que *lo Rey no 'ns vol, lo Rey nos ha dexat, lo Rey nos te abandonats;* com si per ventura lo Rey hagués escusat lo amorós tractament de *Amados*, *Fieles Vasallos míos*; com si hagués manifestat que ja no era, ni volía ser Comte de Barcelona; com si hagués absolt la obligació de Vassalls, y se hagués despullat de la de ser Rey, com ho te jurat, y com si hagués renunciat lo dret que te á la Monarquía de Espanya. Considere lo mes cego desafecte lo sofístich e sos discursos, quan cap de aquestes coses te executades, insinuades, ni somniades, y consideren os qui ouhen les venenoses persuasions de molts ndividuos quins fins los mouen á ohir á tan fal-

ses Sirenes y enganyosos Cocodrills, que se atrevexen á censurar la plausible Resolució de aquest Fidelíssim Principat, com si per sa justificació (sobre les moltes rahons alegades) no sobrás la prudent conjectura, de que ha d' esser del Real agrado de sa Magestat C. y C. que Catalunya solicite ab tant singular energía mantenirse baix son suau Domini, lo que sobra per la seguretat del Principat (1), puix si un Ministre President te llicencia per executar sens consulta, ni dilació, lo que conjectura ha d' esser del agrado de un Princep; qué se deu dir de un Principat que amenassat del major perill prengué promptement la mes heroica resolució? Conjecturant y casi tenint per evident que sería del major agrado de sa Magestat, mantenirli uns Vassalls als quals ha escrit ab tendre amor, y ha assegurat mostraría son entranyable carinyo, quan Deu temple lo rigor de ses justes ires.

Y admetentse encara lo fals supósit de haver sa Magestat C. y C. dexat á Catalunya; de haver aconsellat que se sotsmetessen á la obediencia de la França; de haver manat que obehissen los Catalans al Sereníssim Senyor Duch de Anjou, deuen los Catalans ab animositat Cristiana y constant Fidelitat, continuar heroicament lo empenyo en

(1) *Juan Tridio Granovio comentant á Hugo Grocio*, lib. 1. cap. 3. num. 5 vers. Sufficiat conjectura, *ibi:* Excusatus sit Prœfectus si rem statim gerat, quam probabiliter conjecerit, ratam et gratam Principi futuram.

que los ha vinculat la justicia de la Causa: puix si en cas més apretat tenen exemplar los Catalans que 'ls intima lo que deuen fer: quina disculpa podrán alegar de dexarse vencer de les persuasions ab que al present molts falsament los enganyen?

Lo Rey Don Joan II de Aragó tractá la entrega del Rosselló y Cerdanya per una crescuda quantitat de diner que li doná lo Rey de França, y anant los Francesos á pendre possessió de aquells Estats, no bastá la acció (que tal vegada la precisá la necessitat del Rey) pera que los Catalans dexassen de mantenirse ab lo treball y gasto tan gran, ab que resistiren á les armes poderoses de la França, per lo espay de més de 30 anys (1). No pará en açó la natural Catalana constant fidelitat, sino que haventlos aconsellat lo Rey que se entregassen, y encara haventlos manat que obehissen á la França, acreditaren sa innata fidelitat ab la més inaudita inobediencia, dient al Rey los Perpinyanesos: «Senyor, en quant convinga á V. Magestat será prompte nostra rendida obediencia, menos en dexar de ser Vassalls de V. Magestat; mane V. Magestat que dexém nostres casas y haziendas, que olvidém á nostra amada Patria, que hiscam ab nostres volguts fills y mullers á peregrinar divagant per terras estranyas, que sacrifiquém tots en las aras de la obediencia lo fer cara als més penosos treballs,

(1) *Zurita* lib. 18. cap. 48.

que á tot estém promptes, antes que subjectarnos al bárbaro domini dels Francesos; y pus que assó no havem de executarho, V. Magestat nos deixe, V. Magestat se assegure, que nosaltres no volém altre favor de V. Magestat, que la seguretat de sa Real Persona, y la gloria de mantenirnos Vassalls de V. Magestat, sens permetrernos lo govern Francés.»

Després de aquest rahonament, que es digne de veures escrit en llengua Llatina per Luci Marineo (1), resolgueren la mes plausible defensa, y encara que luego foren assitiats, acreditaren en tot lo que executaren, la inimitable constant fidelitat Catalana, havent dexat lo més auténtich testimoni de la mes valerosa constancia, y als successors Catalans descubert lo camí de la honra, per conservarse ferms en sa defensa, no obstant que fos veritat lo haverlos dexat lo Princep. Qué dirien ara aquells Perpinyanesos qui 's feren dignes de immortal Fama, si ohissen les veus que publiquen avuy alguns? Y quina disculpa podrán alegar los qui avuy se troben atemorisats y adormits, tenint tals exemplars en sos gloriosos Antecessors? Ni pot, ni devía bastar á açó la persuació de home algú, ara sía Noble, ara sía preciat de Docte; que aquí per sa Nació, per sa Honra, y per la Justicia deu ser constant, no li deuen fer impressió les paraules de

(1) *Lucio Marineo* de rebus Hispaniæ.

aquells qui lo mon anomena Nobles, ni les de aquells qui volen aparexer Doctes, com ni deu atemorisar la presencia del mes valerós Enemich, com bé ho digué Horaci (1), que los qui una vegada foren lleals, deuen mantenirse constants, quan no fos per la honrada gloria de una ferma constancia, enemiga de la inconstant fea varietat, al menys deurien ara mantenirse ferms tots los Catalans, despreciant á qui los enganya, tement los greus inconvenients y notables danys que en sí inclou la mudança de un Principat, ab la introducció de un nou Princep, que son tants y tant irremediables, que 'ls fa forçosos y precisos la mutació, com ab singularíssima erudició ho previngué Pere Gregori (2).

(1) Lib. 3. Carm. Justum; et tenacem propositi virum : : Non Civium ardor prava jubentium : : Non vultus instantis tyrani : : Mente quatit solida.

(2) De Repub. tom. I. lib. 7 cap. 19. *ibi:* Mutatio Principatus esse non potest sine damno Reipublicæ aliquo, imo magno: et in eo maximé cæcutit Bestia multorum capitum Populus, qui fastidit jugum cunsmeti Principis, nec recordatur, quód meliús sit semper jumentis collum jam trito Jugo, et polito labore supponere, quam novo, quod quia adhuc impolitum, et jubar, et collum equi usque ad sanguinem excoriat; metius enim est asello ex uno latere sella premi, quam excusso sessore clitellis impositis utroque comprimi. Satius est Populo quibusdam exactionibus, imó gravioribus jam esse á Principibus præsentibus onerotum, quam repulsis illis, alios vacuos, et inhiantes admitere, qui reliquum absumant. Sicque sapientior vulpes, quæ á sensibus vulnerata, nolebat muscas, sanguine, et cruore suo saturatas, á vulneribus abigi; videlicet, quia illæ jam saturate erant, et si eas abigisset, quod verum est, arbitrabatur alias famelicas superventuras, quæ reliquum sanguinis exugerent, et ad interitum omninó evacuarent; famelicæ quippé, et mordaciores, et acriores.

Es digne de eterna memoria en cada un dels Catalans la verdadera doctrina de dit Autor, aprenent dels naturals simils, de que usa, per lo aborriment de una vergonyosa mudança, puix quan estigués Catalunya acostumada á molt pesades gabeles, y quan estigués feta á rossegar lo jou de unes imponderables alcavales, com los Castellans, devía temer la novetat de la introducció de un Princep, ab que forçosament se carregaría de més pesat jou.

No paren en açó los greus danys de un Principat, ab la introducció de un nou Princep, á mes se estenen en ploma del referit Autor en lo mateix lloch citat (1). Consideren los Catalans, que estant fets á jurar sos Reys ab ses precioses antigues Lleys, si ara cedexen á la novetat, no sols han de subjectarse á nou Princep y á una nova Lley, sino á moltes é insoportables: puix á cara descoberta li venen ab les pesades Lleys de Castella; ab nou govern; nous consells; noves modes; nous costums: puix se han fet Lley en Espanya les de França. Finalment deuen temer, que tot ha de ser intolera-

(1) *Ibi:* Deinde ut experientia docuit, semper cum novo Rege nova lex sequitur, novi Magistratus, novi amici, nova consilia, novi inimici, nova vertimenta, novus modus vivendi: in summa omnia innovantur, nec alia interdum de causa, quam ut sui memoriam ex innovatione relinquant: quod non solum singulis, sed etiam corpori Reipublicæ maxime damnosum est. Nam fædera cessant, armantur vicini confæderati, invadunt, prædantur fortioses eos, qui debilioses sunt, factiones in interregno sæviunt, pluribus ad electionem aspirantibus et civilibus armis se mutrio cupiditali aliorum inservientes interimunt Cives.

bles novetats, que han de introduhir, á lo menos, per dexar memoria de que han dominat á Catalunya; y será llástima, que arriben á vanagloriarse, de que han introduhit en lo Principat unes Guerres Civils, pera aprofitarse de la destrucció Catalana; per lo que ab viva compassió se llastimava lo Autor del Mercuri Holandés als primers de Janer de aquest any, en lo *Prólech fol. 13*, prevenint, *Que los Cathalans se havían de entregar al rigor de sos irreconciliables Enemichs.*

Sobre tot açó, deuen los Catalans despreciar als qui los enganyen ab lo color de alguna conveniencia, fentlos creure, que en la present novetat pot lo Princep ó sos Ministres, executar cosa que sia convenient al Primcipat; perque es més fácil trobar un Corp blanch, que lo creure que aquesta novetat los pot aportar conveniencia: pus los nous Princeps, per molt que ho dissimulen, sols al regular pretenen enriquirse de les fortunes dels Vassalls, com te ho previngué lo mateix Pere Gregori (1). La esperiencia acredita aquesta doctrina en lo present cas; pus ab entranyable dolor está veyent, que los incendits dels Llochs, Iglesies y Cases, es á saber, de la deplorable ciutat de Manresa, Vila de Tarrassa, Llochs de Tazá, Vilassar, Premiá, Sant

(1) Ibid. Rarum est quod novi Principes de suo quidpiam adferant: sed ex subditorum fortunis ditari, quidquid in contrarium simulent, re ipsa desiderant, maximé ubi armis res geritur.

Hilari, Sallent, Badalona, Salellas, Horta, Sant Gervasi y altres, son funestes lluminaries que divertexen la inaudita crueltat del Enemich, reduhint á cendres al Principat, y constituhintlo horrorosa víctima de sa crueltat; no deslliurantse de la voracitat de ses flames, ni les Cases dels qui han desitjat aquesta novetat, sens haver comprés que sempre los qui les desitgen son los primers qui 's lamenten de sa ruina: com ho testifica lo mateix Autor (1). Si als cegos apassionats, lo trastornar aquest Principat los serveix per imposicions y robos, incendis de ses Cases; qué deuhen temer los demés al temps que se 'ls procura sa total destrucció?

Ni se deuhen doblar á les promeses, que fou llustrós lema de la Constancia, no doblegarse als obsequis (2) devent prevenir los Catalans, que aquelles y los afalachs ab que en algunes parts (que son molt poques) los tracten los Enemichs, son esqué que amaga lo venenós ham ab que 'ls volen pescar, per facilitar la ocasió de oprimirlos y lograr la de carregarlos la penosa cadena de la esclavitut. Pot ser que al present los tracten ab suavitat, empero advertescan que no deuen fiarse de aquells qui procuren desarmarlos per carregarlos

(1) *Ibi:* Qui innovantum capiunt Principatum á limine, hospitia salaria, stipendia, munera, rapinas, prædas, ignes militum, et suarum, et alienarum experiuntur.

(2) Nullo flectitur obsequio.

de imposicions y ferlos observar unes Lleys que la mes suau permet al Princep lo dur rigor de quintar. Consideren los Catalans lo odi y aborriment ab que sempre han mirat los Enemichs ses precioses Lleys. Contemplen que ara los donen camp pera desfogar tot lo veneno de una rabiosa enveja y antiga oposició, y que si se persuadexen que poden ser sos amichs, se acrediten de facils, introduhint lo foch en sa casa com altres Troyans, per no haver cregut á Lacohonte (1). Si desentranyen los Catalans als interiors dels Enemichs, may los deuen temer mes que quan se mostren lliberals en ses promeses (2). Alerta Catalans, que está lo Escursó amagat sota l' herba (3): No mou pedra lo Enemich per vostre engany, que no cubrexe un venenós escorpí (4).

Teniu presents les doctrines que vos ofereix lo erudit Pare Francisco Garau *Maxima* 11; Saavedra en las *Empresas* 7, 27, 46 y 47, ab altres; y lo Docte Joan Solorzano de Pereira (5), y en la doctrina de la última veureu, que aquestos arbres á la sombra dels quals vos aculliu, y que vos asseguren la quietut, estan serrats y previnguts perque

(1) *Virgil.* Æneid. 2. Equo ne credite teucri.
(2) Quid quid est timeo Danaos, sed maximé dum donant. *ibid.*
(3) Latet anguis in herba. *Virg.* Eglog. 2.
(4) Subest ó amice scorpius sub omni lapide.
(5) *En les* Emblemas 22. Umbra mali Principis. Firmis hærendum 66. Legum munia, urbium moenia 67. Langnor legum 69, Nolite confidere in Principibus.

quan estigau mes satisfets caygau de manera que no vos pogau axecar, ni deslliurar de les mans de vostres Enemichs, com li succeheix al Elefant confiat. Obriu los ulls y veureu, que contra tota rahó vos persuadexen á sa amistat, sens donarvos temps á que la examineu ab madura reflexió, com ho ensenya Séneca (1). De quant temps es la amistat per disculpa de vostra confiança, sens haver precehit al Judici? Ja podeu obrir los ulls als desenganys, ja que se manifesta lo fingit de ses ofertes y la poca duració que te sa templança: pus los sobra lo mes lleuger y lleu motiu per lo mes cruel cástich, y per los mes horrorosos incendis (2). Si fos verdadera la amistat dels nous amichs, serien menors ses crueltats. Pus esperimentant tals atropellaments los Catalans, judiquen que será de Catalunya si ara se dexa posar la cadena; y podrá ser que tots obren los ulls: Miren, que arribá la hora de resistir ab les armes la dura esclavitut que se 'ls amenaça, y de prevenirse, per no quedar injuriats, abatuts y despreciats en lo temps de la Pau (3). Mes cal morir ab honra que viure perpetuament y

(1) Epist. *3 ibi:* Post amicitiam credendam, ante amicitiam judicandum.

(2) Ficta citó in naturam suam redigunt, quibus veritas subest, quæque (ut ita dicam) ex solido nascuntur in tempore, in majus meliusque procedunt. *Senec.* lib. I. de Clem. cap. I.

(3) *Cicero* de offic. *ibi:* Soscipienda bella sunt, ut sine injuria in pace vivatur: cum tempus, necessitasque postulat decertandum manu est, et mors servituti, turpitudinique anteponenda.

afrentosament esclaus, que com digué Sant Ambrós, lo major crédit de una Nació belicosa, es anteposar lo sacrifici de la vida á una afrentosa esclavitut (1). Fássense cárrech los Catalans del precís empenyo en que se posaren de la Causa que han seguit; del molt que han contribuit en la present guerra. Y encara que ho haguessen olvidat tots los Aliats, no deuen tornar enrera, que solament lo pensarho serveix de notable dany, *Retió, vel cogitasse nocet*. Y consideren, que aquells qui los persuadexen contra son punt, contra sa honra, contra ses Lleys, contra sa Patria, á que se subjecten vergonyosament, son los qui reconegueren la Justicia, la Rahó y la Causa á que avuy se oposen; y hauría estat millor, que no haguessen caminat lo camí de la Justicia, ni lo haguesen reconegut, que haverse després retirat enrera (2). Per lo tant importa molt esplorar lo ánim dels qui espargexen les malicioses veus pera refredar y posar en temor als Pobles del Principat, obligantlos á un terror pánich, fentlos semblants als qui repren Séneca, que per la pols que mouen les ovelles, dexen los Castells, y se atemorisen de les fabuloses veus que 's divulguen (3). Y se deu fer madura re-

(1) Habes fortitudinem bellicam, in qua non mediocris honesti, et decori forma est, quod mortem servituti præferat. *D. Ambros.* lit. I offic. cap. 40 et 41.

(2) Melius enim illis erat non cognoscere vian Justitiæ, quam post cognitionem retrorsum converti. *D. Petr. Epist.* 22 *v.* 21.

(3) Lic. vestimus terga, quemadmodum illi, quos pulvis motus fuga

flexió sobre totes ses paraules, com sobre totes les de aquells qui preciats de savis y doctes, han volgut mossegar ab dents rabioses la plausible resolució de la Defensa; que á mes dels alegats motius que la justifiquen, les amenaces, la ira ab que veníen los Enemichs, lo manifest ánim de la mes sangnant venjança, les públiques demostracions de una implacable ira, han fet per dret de naturalesa precisa la resolució, puig totes les dites circunstancies, y altres, que á tots son patents, fan ilícita la Guerra del Enemich, y necessaria la defensa del Principat (1). Diga lo mes apassionat contra Catalunya, si falta alguna de aquestes circunstancies que condempna lo dret Diví y humá en la Guerra que fan los Enemichs, que molts sigles fa que soliciten ab ansia la destrucció del Principat, ab crueltat la venjança dels agravis que 's fingexen, sens templansa son ánim irritat, y ab arrogancia lo desitj de paltrigar y subjugar á tota Catalunya? Per quin temps se feren los preceptes de la Lley Natural, si en lo present no es de Justicia la defensa?

Altre cautelós argument se ha proposat, per part dels mals intencionats, als Pobles y sos parti-

pecorum exuit castros, aut quos aliqua fabula sine authore sparsa conterruit. Seneca Epist. 13.

(1) *Sant Thomás* in sum. quæst. 40. art. 1 *citan á Sant Agustí*, lib contra Faust. *ibi:* Nocendi cupiditas, ulci scendi crudelitas, implacatus, et implacabilis animus, feritas rebellandi cupiditas dominandi, et si quæ sunt similia, hæc sunt quæ jure in bellis culpantur.

culars, que consisteix en voler ferlos çompendre, que los Privilegis de Catalunya solament servexen per los Nobles y Gaudints, y que sols aquestos se miren exemps de tributs, no empero los Plebeyos, y que axís poch faría que quedás Catalunya, en orde á sos Privilegis y Lleys, com Castella.

Per desvanexer est maliciós sofístich motiu, deuen atendre y advertir los fills de Nació tan gloriosa, que si be los Nobles y Gaudints gosen en Catalunya (conforme en les demés parts del mon) alguns Privilegis que no gosen los Plebeyos; empero son uns y altres, per rahó de diferents Privilegis, igualment exempts de diferents gravíssims é insoportables tributs, que pagaren nostres Progenitors, dels quals, los qui som avuy y nostres descendents, queden lliurats mediant nostres Constitucions y Privilegis.

Vint y set especies de tributs (sens molts altres). se espressen en nostres generals Constitucions se pagaven per nostres antepassats, que mediant aquelles se troben avuy relaxats: Es á saber, la del Bovatje, de la qual se fa menció en la Constitució *Nos, ó Successors nostres,* del Senyor Rey Don Pere II de Catalunya en les Corts de Barcelona, del any 1283 y en les sis constitucions següents, que son dels Senyors Reys Don Jaume II y Don Alfons III de Catalunya, que son en lo *vol.* 1. lib. 10. tit. 9. La dels mas usos, es á saber, de Exorquies,

Cucucies, y Arcies, de que fa menció Carbonèll en sa *Cronica fol. 97. col 4.* dels del Terratje, Herbatje y Carnatje, de les quals parla la Constitució *Part de assó attennent 7. del vol. I lib. 10. tit. 4;* la del Monedatje, de que parla la Constitució *Nos, ni Successors nostres* I. lib. 10. tit. 5; la del residuo de testaments y Obres-Pies, de que parla la Constitució *Vos Senyor,* del mateix titol; les de les Seues, Albergues y Acaptes, que se contenen en la Constitució *Estatuhim del mateix titol;* la de la Gabella de sal, que enfrenqui lo Senyor Rey Don Pere, que narra la Constitució *Otorgám y volém* I. *lib.* 4. tit. 25; la de la Gabella de blat, viures y de totes les demés coses y mercaderíes, que remeté lo Senyor Rey Don Jaume II en la Constitució lo *Capitol de Cort 6. del mateix titol*; les de les Lleudes, Peatjes, Mesuratjes y Pesos, de que parla la Constitució *Otorgám, y encara aprobám 2. del mateix titol;* la dels Cussols, de que parla la Constitució *Clergas y Cavallers del mateix titol;* la dels portatjes, de que parla la Constitució *En las Corts per la Magestat 12. del mateix titol;* la del Quint de les imposicions, que es la Constitució *única del* titol 6. lib. 10; la del dret de les Marques en la Constitució *Gran temps ha* 18 lib. 4 tit. 25; la del fogatje de que parla la Constitució *Per quant* 17 *del mateix titol,* les del Coronatje y Maridatje de que parla la Constitució I *del lib.* 10 *tit.* 3.

Y en les Corts que celebrá nostre Rey y Senyor en lo any 1706 se confirmá per sa Magestat ab consentiment de la Cort general la Constitució 3 *tit. de Oficis de Alcayts, Capitans y altre gent de Guerra,* manant fos inviolablement observada, com es de veure en lo Cap. 26 en la qual se disposa, que nos puga esser compelida Persona alguna á entregar, ni aportar contra sa voluntat als Alcayts, Capitans ó Governadors de Ciutats, Viles ó Llochs, llenyes, palles, ni altre género de munició, ni bastiment, ni á donar assemiles, bagatjes, cavalcadures per cárrega ó carreres, sino pagantse primerament tant lo valor de la cosa com lo transport; Y que lo conexement del que se ha de pagar toque als Jurats, Pahers, ó Comuns dels Llochs ahon se tinguen de carregar les tals coses. Y en les matexes Corts se digná també sa Magestat ab consentiment de la Cort, es á saber en lo *Cap.* 107, confirmar les Constitucions, *Iat sie* 12, y *estatuhim* 15, *tit. de Ofici de Alcayts, Capitans, y altra gent de Guerra,* y estatuhir de nou á uberior cautela, que los Oficials, Soldats y demés gent de Guerra, tant en temps de Pau, com de Guerra, degan estar aposentats, allotjats, ó aquartelats en los Quartels, Presidis, ó Castells de sa Magestat, y no en cases de privades Persones; Y que en los aposentaments, ó transits, sols estiguen obligats los particulars á donarlos abitació reduhintla á la tercera part de la casa per als

Soldats, y als Oficials Majors la meytat, dexant la elecció al amo de la Casa, sens obligació de donarlos cosa alguna, tant per ells, com per sos cavalls y assemiles.

Y encara que lo disposat en les prop dites Constitucions no se vege en algun temps rigurosament observat, empero es sols la culpa, nostre poch cuydado, nostres pecats y los atropellaments dels Soldats: com doctament ho advertí Lluch de Penna (1).

Pero lo que 's deu ab reflexió atendre, com á mes apreciable, es lo de que en Catalunya no pot lo Rey (salva sa Real Clemencia) posar nous vectigals ó gabelles, segons lo disposat en la Constitució I *tit. de vectigals,* ibi: *E que de aqui avant, Nos, ne Successors nostres, la dita gabella, ni alguna altre semblant gabella no constituyám, ni imposém,* y ho declará tácitament lo Senyor Rey Don Pere últim ab sa Real Sentencia, que refereix Callís (2). De conformitat, que al Capitá General no li es lícit ni permés per sí, ni per Ministres alguns, directe, ni indirectement, palesament ó amagadament, ab qualsevol motiu ó potestat, imposar, exigir, ni fer exigir algun vectigal ó imposició, ni contribució;

(1) In. l. Devotum 5. Cod. de metat. et epidem. lib. 12. *(la qual cor té lo mateix que lo ordenat ab dites Constitucions) ibi:* Hæc lex pulchr et bona est, sed ob negligentiam justitiæ, peccata Provincialium, et ne quitiam militum, male servatur.

(2) In extravag. Curiar. cap. 7. num. 29.

Y en cas de contrafacció es permés als Diputats del General fer querela devant lo Llochtinent General, y en sa Réal Audiencia, requirint y fent requirir per llur Síndich, que dits procehiments sien revocats, y no fent la revocació dins tres díes després del requiriment dit Capitá General, la deu fer la Real Audiencia en nom de aquell dins sis díes, sots pena de la privació de llurs salaris, fahedora per dits Diputats, y altres penes contengudes en la Constitució de la observança, com es de veure en la Constitució *Per quant 20 tit. de Vectigals.*

Esta pleníssima escepció de tributs gosa mediant sos Privilegis y Constitucions Catalunya y sos Particulars, tant los Nobles com los Plebeyos, sens diferencia de estat; y de elles deu lo Principat procurar sa major observansa, segons lo que escrigué un Autor Polítich (1): Y no menos ab molta especialitat deu atendre, que de aquest tresor no gosaríen sos naturals y habitants, quedant en orde ses Lleys y Privilegis, com lo Regne de Castella, suposat que en aquest los petxos, millons, quints,

(1) *Specul. Estat.* com 26. in fine. Nunquam deest Principibus ambitio ad augenda ea quæ habent. Nunquam igitur deesse lex debet, frænum nocentissimæ ambitionis. Nunquam etiam illis desunt sui Assentatores, publicæ hortes libertatis. Nunquam igitur relinquenda illis ocasio, qua assentando cum damno Reipublicæ Principibus possent prodesse. Nunquam deese debent vindices libertatis, ut nunquam desint; semper securi esse debent. Securi autem fiunt per eiusmodi leges, quæ non tam horum, aut istorum curantium impresens Rempub. quam ipsius Reipub. esse existimantur.

requints, alcaveles, gabelles y altres innumerables tributs (sens comptar los que lliure y expontáneament imposa lo Princep y sos Ministres á que no se poden resistir los Vassalls) fan insoportable lo vassallatje, y queden reduhits á termes de esclavitut, com bé ho espressá una vella Castellana, qui ab jocós ditxo esplicá lo que eren les gabelles de Castella, puix passant lo Sereníssim Senyor Rey Don Felip IV per devant la porta de sa casa, vehent que no se alçava y que continuava á filar, reprenentla de poch respetuosa á la Magestat, respongué: «Senyor, tot lo temps que gastaría en cortesies, me faria falta pera guanyar lo que tinch menester per pagar los Quints, Alcabales y demés drets á V. Magestat, que importen crescuda quantitat, sobre no tenir mes bens que la Filosa.»

Aquest insoportable jou se ha fet mes pesat en Castella després que se introduhí lo govern Francés, que ha aumentat casi per meytat tots los drets, posant noves gabelles (sobre lo que no se havía pensat) resellant per mes gravamen lo paper sellat, y altres arbitres que ha inventat la Francesa política; Y sobre tot, es lo ja indicat, de poder lo Princep, ab absoluta jurisdicció, imposar qualsevols talls y taxes, servint de Lley sa absoluta voluntat, estenentse fins á llevar los Fills á sos Pares per la Guerra, quintant y requintant á son arbitre; De ahon pot inferir lo menos advertit, la gran distin-

ció y notable distancia del govern de Castella al de Catalunya: Consistint aquell en una dura esclavitut, y estes en una suau llibertat, y junt pot conexer la artificiosa cautela ab que los volen enganyar.

Y si acás replicassen, que també en Catalunya se paguen diferents drets, es á saber los de General, Guerra, Bolla, Trentens, y altres: Empero no se pot negar esser certíssim, que los referits drets no son imposats per absoluta voluntat del Princep, si sols, uns en Corts Generals, los quals servexen per los gastos públichs, ço es per la defensa de les Llibertats y Privilegis, per mantenir tot lo que condueix per sa Justicia, y altres, y dits drets se obliga á pagarlos la matexa Magestat; Y altres son imposats per nostra expontánea, lliure y graciosa voluntat, mediant la llicencia del Princep, quals servexen per la satisfacció dels Donatius Voluntaris (y altres coses consemblants) que expontáneament en Corts, ó altrament sacrifiquen al Princep, ó per altres gastos ó necessitats dels Comuns, tenint aquestos facultat de llevarlos sempre y quan los aparega oportú.

A més d' aquest preciós tresor (de que Catalunya quedaría privada, agermanantla ab lo Regne de Castella, deuría sobrar per universal dolor dels Catalans, lo considerar possible, haver de perdre les quatre prerogatives envejades de moltes Nacions; es á saber, la primera, tan celebrada per los

Historiadors, que lo Princep no pot fer Lleys y Constitucions en Catalunya (salva sa Real Clemencia) sens intervenció, consentiment y aprobació dels Catalans (com se ha ponderat sobre en lo Cap. I.) La segona, que lo Princep y sos Ministres no poden judicar sino per directe, ço es, ohides les parts y ab cognició de Causa.

La tercera de esser Suprem lo Real y Sagrat Senat de aquest Principat y axí be haverse de terminar tots los Plets en aquell, sens poderse recorre, ni apelar ab pretex algun al Sagrat Consell Suprem de Aragó, ni á altre dels Consellers de la Cort de Madrid, ab la qual Prerogativa se deslliuren los Particulars de Catalunya de gastar exorbitants y crescudíssimes sumes, que exigiríen del Principat en gran dany de la Utilitat pública. La quarta, que en Catalunya sols te lloch la pena de confiscació de bens per los delictes de lesa Magestat Divina ó humana in primo capite: á diferencia del Regne de Castella, en lo qual se aplica dita pena de confiscació per qualsevol delicte, á voluntat del Rey y sos Ministres: De conformitat, que per lo sol delicte de homicidi, y encara de altres menors, se confisquen los bens, quedant per portes los fills y descendents del delinqüent, despullats de son patrimoni, constituhits en lo més deplorable estat de miseria, sens tenir altre recurs, que lo de la protecció Divina. Essent digne de particular reflexió, que

lo referit delicte de efusió de sang ú homicidi, sobre per lo cástich de tots los habitants del carrer ahon se comet, encara que tots síen inocents.

Quedaría també Catalunya (quedant en orde á ses Lleys y Privilegis com lo Regne de Castella) privada de altres infinites Prerogatives, que avuy gosa, es á saber: Primo, que la obligació que tenen los de Catalunya de seguir al Rey, sempre que síen convocats pera anar á la Guerra (en virtut del Usatje *Princeps namque)* sols es dintre sos termes, y no fora de ella, y encara ananthí la matexa Persona del Rey, y no altra, encara que sía lo Primogenit ó Germá del Rey, y axí ho concedí lo Rey Don Pere en Çaragoça á 1 de Desembre 1347. Secundo, que los Naturals del Principat no poden esser compelits á vendre viures, ni altres coses á ningú. encara que sien Oficials Reals, á menor preu del que 's ven en lo mercat. Tercio, que no poden esser obligats á pendre moneda estranya. Quarto, que sols los qui son naturals de Catalunya poden esser elegits per los Oficis de Alcaydíes dels Castells de Catalunya, y solament los referits y no altres, poden obtenir los Beneficis y Dignitats Eclesiastiques: com llargament consta del titol, *Que los Estrangers no poden obtenir,* etc. (Prerogativa de les més envejades per los Enemichs y de les mes apreciades per Catalunya) y moltes altres Prehemi-nencies que se omitexen.

A més de totes aquestes Prerogatives, y altres infinites (de que gosa lo Principat) que perdría subjectantse á les pesades Lleys del Regne de Castella, quedaríen privades les Ciutats, Viles, Llochs, Gremis, Confraríes y Cases particulars, de sos Privilegis y Gracies, que son sens número; Y est fatal succés per ningú seria mes deplorable, que per esta Excelentíssima Ciutat de Barcelona, puix ninguna com esta se troba mes enriquida de Gracies y Privilegis concedits per diferents Serenissims Senyors Reys, en pach de sos rellevants Serveys. Cent y sis Privilegis (que contenen moltes Inmunitats) se troben espressats en lo segon Volum de nostres Generals Constitucions, á més dels que gosa feliçment dita Ciutat de una infinitat de altres, de alguns dels quals tracta eruditament Xammar (1), passantne molts altres en silenci, com son lo de entremetres en coses de la administració de Justicia, quan los Oficials Reals no la administren, segons la doctrina de Mieres (2). De pertretxarse y fortificarse de modo y manera que li aparega convenir, sens aguardar orde de ningú. De no pagar delmes, ni primicies de les olives, rahims, llegums y altres fruytes en les vinyes de son territori; y moltíssims altres, que se omitexen.

Y per últim, son tants los Privilegis, y tantes

(1) In tract. De Privil. Civit. Barcin.
(2) Part. 11. col. 2. fol. 17. num. 2.

les Prerogatives y Llibertats que perdría Catalunya y les Ciutats, Viles, Llochs, Gremis, Confraries y Cases particulars, que la componen, quedant com lo Regne de Castella, que voler referirles sería may acabar; dificultosíssim y quasi impossible al mes noticiós; puix ni lo mes docte, ni lo mes apassionat Patrici, ha pogut alcançar lo infinit de aquest tresor apreciable, y sols se arribaría á conexer aquest preciosíssim be, si (lo que Deu no permete) arribás Catalunya á la major, més fatal y trágica infelicitat de arrastrar lo pesadíssim é insoportable jou de les Lleys Castellanes; puix á les hores los Catalans, perdudes les seues obriríen los ohidos, ja que ara apareix que los tenen tencats, als qui los avisen á cada un en particular, que sens ses Lleys, serán llastimosa Víctima, miserables Catius, universal Faula del Mon, y cegos á totes les llums, com be ho diu Solorzano (1). Y com á verdaders Fills de Adam obriríen los ulls, y vehentse nusos conexeríen lo mal que patiríen y lo be que infeliçment hauríen perdut, per haverse dexat guiar de les aparents enganyoses veus ab que desitgen enganyarlos; Y puig en temps que poden remediar tants gravíssims danys, tenen qui los ministre los mes profitosos y útils avisos, procuren ab la major vigilancia y cuydado registrar y premeditar les

(1) Emblem. *66. ja citada:* Sine Legibus ergo: Victima, Captivus Fabula, Cæcus eris.

veus que se han divulgat per atemorisar als Pobles Lleals y Fidelíssims, y posarlos en lo mes sensible treball ab lo fals pretext de que: *Lo Rey nos ha dexat; Esta Guerra es contra la voluntat del Rey; Los Privilegis sols son per los Nobles y Gaudints,* puix clarament se ha vist convençut en est Capitol, esser tot fals y fingit per continuació de son perniciós engany. Y per major evidencia de la depravada intenció de alguns que son fora de Barcelona, qui continuen ses cauteloses persuassions, se proposa la major llum en lo Capitol següent.

CAPÍTOL ÚLTIM

Concloents rahons que desentranyen lo dictament dels qui entenien se devía recorre á implorar la clemencia, per major justificació de la resolució de la Defensa, en lo cas de la repulsa.

Antiga cautelosa industria es estada de la malicia, ocultar ab lo or de virtuoses paraules les intencions mes depravades. cubrint la ferocitat dels cruels Llops ab les pells suaus de senzilles ovelles: no sols ho esperimentaren axís los enganyats troyans, despreciant los mes prudents avisos, persuadits á que sos declarats Enemichs los Grechs se mostraven com á Religiosos y senzillament reconciliats; sino que també ho tocaren ab les mans los de Jerusalém, patint la mes fatal ruina, per haver lonat ohidos á unes aparents veus de Pau, que ·onteníen lo mes cautelós engany (1).

(1) Et loquutus est ad eos verba Pacifica in dolo, et crediderunt ei, t irruit super Civitatem repenté, et percussit eam plaga magna ...et ac-

Aquest amarch fruyt culliren los qui vençuts de la artificiosa proposició de un Princep qui venía ab lo especiós titol de Pau, inclinaren á que se admetés, afiançats en sa misericordia y clemencia pera total desengany de sa confiança. Sobre assó son infinits los exemplars que en Divines y Humanes Lletres ensenyen á la prudencia humana lo modo de donar ohidos á proposicions cauteloses y dolosos dictámens: tencats los ulls á tant patents llums, son estats molts los qui, se han volgut acreditar de Polítichs prudents ab la hermosa capa de piadosos Patricis, votant públicament, que la major importancia de Catalunya, en lo present cas, consistía en recorre á la clemencia del Sereníssim Senyor Duch de Anjou, ab lo supósit de que venía com á Rey Pacífich, y era medi que necessariament havía de practicarse per justificar la resolució de la Defensa, en lo cas de negarse aquell Princep á la misericordia.

Per desentranyar y convencer lo artificiós de aquest sentir, se ha de atendre á que no fou absolut, sino condicionat y cautelós, ofensiu als interessos de la Patria y de ninguna estimació ab lo Sereníssim Senyor Duch de Anjou; y los vots de aquesta especie, no sols los condemna la Lley Cristiana, que intima una resolució senzilla, neta de

cepit spolia Civitatis, et succendit eam igni; et captivitas duxerunt mulieres, et natos. Machab. lib. I cap. 1 vers. 31.

tota cautela, sino també la mes segura Política que prescriu termes absoluts á les resolucions, condemnant les que seguexen un medi terme, aparexentlos se lliuren dels estrems, com be ho ensenya lo erudit Saavedra (1), perque los tals Consells y Resolucions, ni guanyen amichs, ni destruexen enemichs. Essent lo camí mes suspitós aquell que anomena medi la cautela humana, com be ho digué Aristod. citat per Saavedra (2).

Y no sols son indignes de la estimació de dit Princep, sino que injurien manifestament lo que tingués de misericordiós: perque lo recurs aconsellat, no era de altra cosa, que explorar son ánim ab desconfiança de sa misericordia, y cautelosa reserva de un ánim preparat á pendre les Armes y ferli la Guerra, en lo cas que no condescendís á les Supliques, lo que en bons termes era manifesta ofensa per la desconfiança, de la qual tant se ofenen los Princeps, y per la resolució de volerlo precisar ab les Armes, á que se conformás ab son dictamen, en lo cas de negarse á la demanda.

Que lo dit Vot per totes ses circunstancies fou ofensiu als interessos de la Patria, es mes que cert: puix tot lo que apareix que tenía de prudent, es una pura idea platónica, purament especulatiu,

(1) *En la Empresa:* Consilia media fugienda *fol.* 584.

(2) Neutralitas neque amicos trahit, neque inimicos tollit. *Polyb.* Romanos, aut socios habere oportet, aut hostes, media sia nulla est.

moral y realment impracticable en lo modo y forma que 's proposava, sens tropeçar en majors inconvenients é inevitables absurdos: perque, ó se havía de recorre á implorar la clemencia, precedint lo rendiment y anterior vassallatje? O mantenirse los Catalans baix lo que tenían y tenen prestat al Emperador y Rey nostre Senyor? Si de aquesta segona manera, imposibilitaven la consecució del que demanaven. Si del primer modo, ab la anticipada obediencia se privaven del recurs á la defensa en cas de repulsa: puix que en tal cas sería increpat lo Principat del crim de rebelió prenent les Armes després de la sumissió y rendiment Sobre que en una y altra suposició esposaven á un manifest perill á les Persones qui anassen á la Embaxada: perque, si passaven com á Vassalls de altre Princep, no cabía que concedit encara lo Passaport, fossen admesos en Madrid, perque no era conforme á la grandesa de son Soberá; y passant com á Vassalls rendits devía temerse lo major atropellament; puix encara en ocasió que no tenía los motius, que á son parexer avuy li assistexen, tingueren dits Embaxadors la repulsa de dit Princep com se es dit en la fi del *Cap. I.* Y permés lo suposit de no ocorre algun dels dits inconvenients, se convens clarament, que lo dit Vot no fou regulat per unes sanes regles de la mes verdadera política, que era esposar la Patria á la última ruina,

privantla totalment del remey de la defensa: perque, ó se havía de prevenir per aquesta al temps que dirigía Catalunya ses Súpliques al dit Princep, ó havía de aguardarho pera després de sabuda sa Resolució? Açó últim era esposarse á quedar sorpresa, sens resistencia alguna, y principalment estant aleshores ja tan internades les tropes en lo Principat, contra lo estipulat y convingut. Lo primer, no podent executarse sens ser públich, era manifestar la plena desconfiança de la clemencia que se implorava, lo que forçosament havía de produhir los inconvenients que dessobre se han ponderat.

Per últim recurs dictava lo mateix Vot, que 's practicás lo consell, que de son discurs donava lo Marqués Ceva Grimaldi (que 's diu significá lo Mariscal Starhemberg) oferint Passaports per anar á conferir ab lo Duch de Populi, y passar de allí á Madrid, assegurant, que sens aquesta diligencia tota Resolució era temeraria. Y si be la cautela de aquesta instancia queda dessobre descuberta ab los inconvenients irremediables que la feyen impracticable, per mes plena comprensió, se deu entendre, que dit consell y Vot incloía dos intencions sumament ofensives al Principat: la primera la de fer patent que Catalunya resolía cegament una temeritat, sens provar primerament lo prudent suau medi de un rendit recurs. La segona, la de donar

á entendre, que convenía al Principat practicar un medi contra totes les Lleys de la Prudencia. La falsedat del suposit de la primera intenció, es mes que clara: perque abans de la plausible Resolució de Catalunya, se practicá lo medi del recurs mes poderós, conformantse en tot á les Lleys de la mes prudent Política; com ho conexerá lo mes cego, fent reflexió sobre lo que queda dit: puix es innegable, que les providencies de haver enviat tres Embaxadors, haver interposat sa autoritat los Princeps Aliats per medi de sos Plenipotenciaris en lo Congrés de Utrech, la del Mariscal Starhemberg, y Almirall Jennings, en les Conferencies de Cervera y Hospitalet, (ab la reflexió que aquesta última petició y rendit recurs se feu per dit Mariscal com á Virrey y Capitá General que era del Principat, y per consegüent tenía sa representació) totes testifiquen lo mes eficaç recurs y prudent sumissió, en que devía afiançarse mes Catalunya que en lo que executás per sí matexa: Medi que 's llegeix únich en les Histories haverlo practicat, axís Regnes com particulars, en semblants cassos, sens que se haja advertit haverse condempnat una valerosa resolució, després de la experiencia de una soberana interposició infructuosa: puix ningú ha condemnat la valentía ab que se resolgueren los fills del Zebedeo á la tolerancia dels majors treballs y sanguanta Guerra, després que veren infructuosa la sobe-

rana súplica que per conseguirlos lo sossego interposá rendida sa amorosa mare (1), y no haventhi hagut qui haja dit que devíen demanarho per si matexos, com pot haverhi qui sens particular malicia increpe á Catalunya en no interposar son rendit recurs, després de haverse aplicat los referits; y mes oferintse lo invencible reparo, de no poder recorre sino es demanant com de justicia la continuació de ses Lleys y Privilegis; que qualsevol altra sumissió era confessió de delicte, de que induptablement queda immune: puix á mes que ses accions son estades regulades per sa justicia, queden també aprobades per sa Santedat, y per tots los Princeps Aliats, y encara per la França y Senyor Duch de Anjou, ab les cessions de diferents Regnes, que han convingut á favor del Senyor Emperador: luego voler que Catalunya fes una sumissió, que suposava culpa, era cometre contra tots los referits Soberans una sacrílega ofensa.

Que era contra totes les Lleys de la prudencia, lo dir que convenía al Principat dit recurs, no es menos evident: perque la prudencia solament mira convenients aquells medis que donen alguna seguretat de la consecució del fi, y tenint los desenganys suposats, era quimérica la idea de qualsevol esperança que concebís Catalunya, com ho mani-

(1) Nescitis quid petatis... potestis bibere Calicem... possumus, Mat. cap. 20.

festá lo fruyt que culliren les families y particulars de Castella y demés Regnes, qui 's troben en aquest Principat, los quals (á mes de haver practicat lo consell del suposat discurs de Grimaldi, ab la mes humil sumissió y rendit regonexement) tenían en son favor lo estipulat y convingut en Utrech, que los assegurava de justicia lo que aquí demanaven per gracia, y no trobaren la mes lleu expressió de clemencia; puix tots ohiren la mes agre resposta despullada de tota misericordia, haventlos servit sa anticipada confiança, per ser tractats ab estranya crueltat, sens distinció de sexe, estat ó gerarquía de persones: y devent ser los desenganys agens, apreciables doctrines (1), sería sensible dólor que en temps algú Catalunya se perdés per una imprudent confiança, sens entendre, que encara en locas de oferirli sos Privilegis y Llibertats consistía á major importancia en procedir ab unes prudents sospites, ja que en elles está assegurada sa major utilitat (2). Luego tenint Catalunya los mes evidents desenganys sobre referits, era volerla precipitar contra totes Lleys de la prudencia, á que se rendís sens la menor esperança.

La eficacia de aquestes rahons no admet réplica alguna: Empero es precís donar solució á la que

(1) *Tacit.* lib. 4. Annal. Plures aliorum eventis docentur.

(2) *Euripides* in Elena: Prudenti dissidentia, nihil quidquam est utilius mortalibus.

fan alguns, dient, que no pot ser contra les regles de la prudencia un dictamen y vot fundat en la mes sólida y segura política, y que essent aquesta la del Evangeli, no pot haverhi vot mes prudent, que aquell que 's funda en la doctrina de Cristo nostre be, qui per Sant Lluch ofereix la mes sólida y verdadera dient: Quin Rey abans de resoldre la Guerra no premedita y considera molt be si pot oposarse ó no á son Enemich? Y en cas de ser menos ses forces, abans de que se li acosten les de son contrari, no envía Embaxadors, pregantlo que tracte de un pacífich ajust? (1). Fundats en aquesta parábola de que usá la Magestat de Cristo, presumen alguns haver regulat son vot per la mes prudent política. Y no obstant que aquest assumpto queda per tot aquest Capitol patent, per serenar tots los escrupuls (si be ab brevetat) se dona satisfacció á aquesta aparent réplica, usant del mateix text. La Magestat de Cristo suposa ser de la política de un Rey temporal qui deu considerar si pot oposarse, ó no á son Enemich, y en aquest cas deu tractar de Pau per medi de Embaxadors: Empero es de advertir, que parla de un Princep qui mou la Guerra, y Catalunya no la comença, sino que sols procura y ha procurat sa defensa continuant

(I) Quis Rex iturus committere bellum, adversús alium Regem, non sedens priús cogitat, si possit cum decem millibus occurere ei, qui cum viginti millibus venit ad se. Alioquin, adhuc illo longe agente legationem mittens rogat ea, quæ pacis sunt. *Lucæ* cap. 14. ver. 31 gt 32.

una Guerra que ja estava moguda, ab que la doctrina no es del cás; y suposat que fós aplicable responguen los qui fan la réplica, y diguen: Si qui aplicá les diligencies referides per medi de tres Embaxadors en les Corts del Imperi, Inglaterra y Holanda, cumpli en enviar los Embaxadors que demassen lo que devía pera conseguir la Pau? Si qui en les conferencies de Cervera y del Hospitalet renová la aplicació dels referits medis usá de les regles que senyala la prudent política? Consideren los qui se armaren ab la suposada doctrina, si cumplí ab anticipació Catalunya: Sobre açó deuen advertir que digué Cristo que sols una vegada se enviás, y ho digué á un Rey, qui per lo dret de les Gents te la seguretat de no poder ser atropellats sos Embaxadors: Y son molts los que te enviats Catalunya, y en cás de enviár altres, devía prudentment temer son atropellament. A més de açó lo Rey que envía, diu lo text, que pretén tractar de Pau ab la esperança de un decorós ajust, que altament no deu anomenarse Pau: Diguen los qui se funden en la dita aparent rahó, si tenía Catalunya los desenganys per los dits tractats de Pau com queda dit; puix de que havíen de tractar los Embaxadors? Y per argüir ab doctrina que encloga lo text, oygan lo motiu que en sentir de Menochio *hic* deu moure á un Rey per tractar de Pau: *Tractat de pace componenda, ne si cum illis confli-*

gat dedecus referat. Tracta lo Rey de Pau, prevenint que si comença la Guerra pot exir d' ella ab vergonyós desdoro: Pot per ventura Catalunya temerlo major, que lo de quedar sens Lleys á discreció de un Princep enutjat, del qui tenía ja lo desengany? Puix si al Rey de qui tracta lo Evangeli lo mou á tractar de Pau lo temor de son afront, qui per tots los tractats quedará ab ignominia, que podía pretendre ab sos rendiments?

Major llum dona lo dit text per redarguir als qui volen abusar de sa doctrina: Cristo nostre Senyor se val de la referida parábola per ensenyar á sos Dexebles lo camí que deuen seguir, y los medis de particular reflexió lo que senten los mes dels Sants Pares y Espositors, y lo que diu Corneli á Lapide sobre lo dit lloch y text, parlant de dita Parábola: *Quare rei significatæ non est adaptandum; nec enim nobis cum dæmonibus, aut vitiis pacisci ticet, sed irreconciliabile bellum cum eis gerere debemus.* La Magestat de Cristo usa dita parábola, perque en la Guerra espiritual no se ha de tractar abans de Pau ab los Enemichs, sino que se ha de resoldre una Guerra irreconciliable: perque tal Pau sería perdició, y entrar á tractar de ella era manifest perill, donchs hi ha Enemichs ab los quals lo ıctar de Pau es coneguda destrucció; Y qui se lla valer de aquesta doctrina seguint la política la parábola, diga, perque Abraham essent tan

petit lo número de ses forces, no tractá de Paus abans de acometre á tants Reys junts? com refereix lo *Cap.* 14 del Génesis. Perque lo Poble de Deu no tractá de Pau y rendiment en les infinites ocasions que ab menors forces se oposá tantes vegades á sos Enemichs? com consta dels llibres del Exodo, dels Números y Paralipomenon; Perque Josué y los Macabeos no tractaren abans de ajustos y contricions essent tan reduhits sos exércits? Perque David no tractá ab Goliat abans de esposarse en tan gran perill? No donen altra rahó los Escripturaris, que la del desengany dels Enemichs, la confiança de la justicia de la Causa, la seguretat de la voluntat Divina, y la manutenció de la Lley y justa Defensa: Ab que concorrent les mes de aquestes circunstancies en la resolució que ha pres lo Principat, tots los referits exemplars y altres infinits la acrediten, essent contra tota prudencia lo recurs aconsellat, quan te practicats tots los medis, que han fet evident lo desengany.

No era menos enganyosa la precisió, ab que alguns volíen persuadir, sería fructuós lo rendiment, no obstant tot lo referit, fundats en que no era lo mateix rendirse uns particulars que subjectarse uns Comuns; com si no hagués ensenyat la esperiencia les fatals ruines que han produhit tals rendiments. Sens la menor dilació y reflexa los executaren los Regnes de Aragó y Valencia, afiançats

en les paraules de clemencia que á boca plena los oferíen los Quefes del Exercit del Sereníssim Senyor Duch de Anjou, y tots los apassionats al Partit de aquest Princep: Digan los qui com á tals aconsellaven lo dels Comuns de Catalunya, ab lo pretext de la Pietat, qual es la que han esperimentat los dits Regnes? No poden negar que están arrossegant la cadena de la mes pesada esclavitut; sens que en lo dilatat temps de set anys hajen bastat sos suspirs á la mes lleu compassió: sens Lleys, sens Furs, sens Privilegis, sens Armes, y lo que es mes sensible sens Llibertat, al menys per esplicar son dolor, sent tan viu lo de pagar Alcavales, Gabelles, Quints y Requints, subjectes á la absoluta de uns Ministres estranys, qui estan executant quant los ocorra que pot conduhir á la última ruina; fassen comparació los Catalans dels motius tan distints que donaren los dits Regnes, y discorren sens passió que 'ls succehiría á Catalunya, si se haguessen rendits sos Comuns; consideren, que als dits Regnes los privaren de sos preciosos Privilegis en la ocasió que la mellor política dictava sa conservació, per no desesperar á Catalunya y cevarla ab la Pietat y Clemencia: si á les hores tot fou rigor y encara se continua, que podía esperar Catalunya rendintse sos Comuns, quan ja no quedava á qui enganyar en Espanya?

No era menos cautelosa la precisió y discurs de

alguns qui votaren la subjecció dels Comuns, dient que lo haverse negat, axís en Utrech com en Cervera y en lo Hospitalet, la continuació dels Privilegis, havía estat alta Política dels Ministres del Sereníssim Senyor Duch de Anjou, volent donar á entendre, que se havía de deure á sa Soberana Misericordia esta particular gracia, sens que jamay se pogués dir que havía cedit á la força de la Representació dels Soberans, concedint lo que volía se degués solament á sa Pietat: donchs sols esperava que ho demanassen los Catalans.

La cautela de aquest discurs es patent, primerament per lo que conté haverse de reservar com á gracia, lo que 's deu als Catalans de justicia, com queda plenament provat en lo *Cap. I.* Segonament, perque lo dit pretext sols es un aparent color de Pietat, essent en la realitat una reserva maliciosa: Perque lo que hauría concedit en lo Congrés de Utrech, y en les Conferencies de Cervera y Hospitalet, li era precís lo mantenirho, per lo degut respecte á la Garantía dels Soberans; Y concedintho com á gracia que dispensava sa Pietat y Misericordia, quedava sempre á son árbitre y al de uns Polítichs Ministres qui estan persuadits á que de Rey á Vassalls no 's deu atendre á la fe ab que se empenya la paraula, sobre que ni cabía que la donás lo Sereníssim Senyor Duch de Anjou, contravenint á la voluntat y ánim, qui després de haver

jurat los de Aragó manifestá ab públich Decret, que promulgá en lo any 1706, abolint los dits Furs ab lo motiu de haver estat sempre sa voluntat y seri ánim governar tots los seus Regnes ab unes matexes Lleys: de ahon se pot inferir ab quina voluntat y ánim havía jurat les Lleys y Furs de aquestos Regnes, y ab quina esperança se podía recorre á solicitar sa Misericordia, ab la confiança de que se havía reservat aquesta gracia, pera que se degués alguna cosa á sa Pietat, quan no necessitava de aquesta infructuosa cerimonia, havent fet Catalunya lo que devía, y quant sobrava qualsevol de les referides sumissions, pera que ohida sa resposta quedás al sentir de tot prudent y sa judici justificada la resolució de la Defensa: donchs ab molt menors motius son estades celebrades moltes, que ha pres Catalunya en altres temps.

Sols una vegada recorregué Messina, per medi de un Llegat á Latere de sa Santedat á implorar la clemencia de altre Senyor Duch de Anjou, pretés Rey Carles de Sicilia, y bastá lo mes lleu desengany pera resoldre 's á la defensa (1), havent servit sa resolució per sacudir lo jou Francés per molts sigles, per no haverlos aconsolat ab ses Lleys y Privilegis.

Havent la ciutat de Gant sacudit lo jou de Lluis Maleaneo Comte de Flandes y trobantse amenaça-

(1) *Zurita* lib. 4. Anal. cap. 23.

da de un crescut Exércit que tenía á la vista, se valgué de altres Princeps medianers per solicitar que lo dit Comte la continuás ab sos Privilegis, oferint tornar á sa obediencia, y havent respost que se entregassen á discreció, afiançant en sa Clemencia, perque de altra manera no havía de ohir ses súpliques, bastá aquesta resposta pera resoldre 's á pendre les Armes, ab determinació de perdre abans les vides, segons refereix Meyer (1), y perque les paraules de aquest Autor comprenen tot lo nostre cas, sens faltar en la menor circunstancia, se referexen com á dignes de eterna memoria, reduhides á nostre idioma vulgar: «Commoguda la Ciutat ab tan cruel resposta resolgué morir abans ab valor en la campanya, que subjectarse á tan superb y cruel Princep ab tan vergonyosa ignominia: disposats ab los Sants Sagraments, confiant en Deu, en sa justicia, en ses oracions, pregaries, y llágrimes de tan afligida Ciutat prengueren ses disposicions y arreglaren ses tropes contra lo Comte son Senyor», al qual no solament lo venceren ab molt menor número de tropes, sino que també li ocuparen altres Ciutats, castigant Deu

(1) Lib. *13*. Annal. *citat per* Beyerlinch verb. Princeps. Quo responso tam acerbo commota Civitos, decrevit in acie potiús fortiter mori, quam per summam contumeliam, tam superbo et crudeli Principi se tradere: Cristiana priús confessione lustrati, deo, eiusque institiæ, ac orationibus et lacrimis afflictissimæ Civitatis, confisi adversus Comitem et Dominum suum agruen direxerunt.

per aquest medi la superbia de un Princep qui despreciá la ocasió de recobrar tan honrats Vassalls, podentlos assegurar ab mitj full de paper que confirmás sos Privilegis. Ningú fins avuy ha condempnat aquestes accions per temeraries, ans be les han celebrat tots com á precises y dimanades de la lley natural, venerant lo Cristiá dels medis ab que se disposaren. Consideren donchs los mals afectes á sa Patria, y los sorpresos del temor, ab quin fonament desprecien los medis que aplicá lo Principat per lo acert de sa Resolució, y los que ha continuat per sa Defensa, y consideren lo venenós de sa malicia, condempnantla per temeraria, quan cap de les referides tingué tan graves fonaments. Y en quant á la de Gant era segur que lluytaren contra son Senyor llegítim, encara que cruel, y en Catalunya se continua la Guerra contra un Princep, que son pretés dret á la Monarquía de Espanya lo han reconegut destituit de fonament tots los Princeps de la Europa, confessant que 's deu únicament al Emperador y Rey nostre Senyor, de qui defensám la Causa: y pera que se veja si es estada voluntaria malicia ó temor, lo dir que la resolució era temeraria, se deu considerar que los qui han espargit aquestes veus per enganyar als Pobles y dividir á Catalunya, no poden negar que á no estar Catalunya desunida per los maliciosos sermons y opresions ab que enlluernen

als Pobles, quedaría lo Enemich obligat á desampararla, y estaría ja lliure de les tiranes sacrílegues estorsions que patexen; puix estant Catalunya dividida y casi sola Barcelona, no se ha atrevit lo Enemich á atacarla, no obstant, que passa ja de tres mesos que 's trova devant la Plaça, valentse únicament de amenaces, ofertes y estratagemes, medis que sols li servexen pera avivar mes la constancia de aquesta Ciutat: de ahon se deu inferir, que los qui enganyen als Pobles ab lo especiós títol, de que atenent lo menor mal de Catalunya se devía donar la obediencia, es cert que li procuren sa major destrucció, que encara que son innegables los mals de la Guerra, comparats ab los que amenaça la suposada Pau y subjecció al Senyor Duch de Anjou, dicta la prudencia que se elegescan los que patexen, com se pot veure clarament in Speculo Status (1).

Pesen los Catalans los mals que patexen per la Guerra, ab los que havíen de patir per la Pau; discorren si la duració de aquells pot ser perpétua

(1) Casu 59 in fine, *ibi:* Ex duobus malis minus est eligendum semper; minus censeri debet, non quod in præsens tantúm tale, sed in posterum etiam tale futurum sit. Itaque quó inter duo mala prudens, et cauta electio instituantur ad prœsentium æstimationem futurom cogitatio debet conferri... in cura Reipublicæ maximum malum in præsens, omnium minimum indicandum est, si eo multo minora, et ideó tandem longe majora futura possint prœveniri, minimi denique temporis magnum malum, sæpe minus est, et haberi debet, quam minus malum, quod in longum extenditur.

com la de aquestos; lo major mal que 's pateix, si dura poch, es molt menor que lo mes mínim si dura molt, y ningú pot ser tan imprudent que contra les Lleys del Evangeli ensenye, que es prudencia elegir un mal perpétuo per deslliurarse de un que no pot tenir duració. Premediten los Catalans la que tindríen les Lleys de Castella rendida Catalunya, y la que poden tenir los incendis, los saqueigs, los atropellaments, si se reunexen ab Barcelona, conexent que no hi ha altre medi pera acabar ab la vida de un cos, que separarlo de son cap. Y no podent negar que Barcelona ho es del cos polítich del Principat, deuen compendre, que qui los persuadeix que no 's conformen ab Barcelona, los solicita la mes civil vergonyosa mort de Catalunya, sens ferse cárrech de que lo empenyo del Cap es conservar la vida del Principat, que consisteix en mantenir la Honra, les Lleys, Privilegis y Llibertats: perque perduts aquestos, qué 'ls queda que guardar als Catalans? Y la obligació de aquestos es defensar aquesta Ciutat Invicta de Barcelona, per esser la Metrópoli (1): Com á cap, sent Barcelona los colps que patexen los demés Pobles, los plora, y considera que son dignes de eterna Fama en los anals de Catalunya, y per lo tant diu Barcelona aquelles sentencioses paraules de Poly-

(1) Metropolis Regni, quemadmodúm est ab hoste in primis tentan-

bi (1), que te per bons als qui sufrexen la guerra ab voluntat y bones paraules, á lo menos essent tants los qui parlan mal y motejan aquella. Emperó als que veu que patexen incendis, robos, desolacions de sa amada Patria, no sols los alaba y te per verdaders Catalans, sino que 'ls admira; y ja que al present no pot, no faltará temps (mediant la Protecció Divina) en que los atendrá com á lleals, honrats y verdaders amants de la Patria y los celebrará mes veentlos ab constancia, sens desmayar per la dilació, puix devem esperar lo Sagrat amparo de la Divina Magestat, despreciant les sacrílegues paraules dels qui parlant com á poch Católichs diuen: *Quan fa Deu lo miracle? En que confia Barcelona? Que esperen los qui no 's rendexen?* Perque aquestes son les matexes paraules de que se valgueren los Assiris per provocar als de Jerusalem, com se pot veure en lo cap. 18 del Llibre quart dels Reys, digne de ser llegit ab atenció, per veure clar y distintament lo idéntich de les paraules: Quina confiança es aquesta, deyen (2): si dieu

da, et oppugnanda: ni á nobis tutanda, ac defendenda, Quidam in aphorism. polit. Sylva. ex Liv.

(1) Lib. 2. Eos qui solummodo verbis, ac voluntate bellum pro sociis sustinent, bonos viros putamus: Qui vero populationem Patriæ incendiá, obsidiones patiuntur, non solúm laudamus, atque admiramur, verum etiam gratiis, muneribusque proseguimur.

(2) 4. Reg. cap. 18. vers. 19. Quæ est ista fiducia?... Li dixeritis in Domino Deo nostro habemus fiduciam... Nolite audire Ezequiam, qui vos decipitdicens: Dominus liberabit nos, vers. 23. Nom igitur transite ad dominum meum Regem Assyriorum.

que confiau en lo Senyor, que teniu vostra esperança posada en Deu, mirau que aquest está de nostra part, y com podeu vosàltres resistir al mínim poder del Rey del Assyris, no vullau ohir á Ezequies, qui vos enganya dient que Deu nos ajudará y nos lliurará de nostres mans: perque totes aquestes irrisories paraules, y aquest menyspreu, en sentir de Isaies, foren blasfemies ofensives á la Divina Magestat (1), y en cástich de la satisfacció y menyspreu ab que parlaven los Assyris quan se trobava Jerusalém en lo major conflicte del siti, los assegurá Deu per medi de son Profeta, que se 'n tornarien los Enemichs per lo mateix camí que vingueren, sens entrar en la Ciutat (2), y foren tan pochs, que los més quedaren morts á vista de's sitiats (3), quedant la Ciutat lliure, y los qui abans estaven afligits se trobaren plenament aconsolats: lo mateix deuen esperar los lleals Patricis de Barceloná ab fervorosa fé, sens desmayar perque se difereix lo alivi, que la dilació no es argument que puga refredar la confiança (4), y aplicar lo consol

(1) 4. Reg. Cap. 19. vers. 6. Dixitque eis Isaias: hæc dicetis Domino vestro: Hæc dicit Dominus: noli timiere á facie Sermonum, quos audisti, quibus blasfemaverunt Pueri Regis Amjriorum me.

(2) 4. Reg. cap. 19. vers. 33. Per viam qua venit revertetur, et Civitatem hanc non ingredietur dicit Dominus, Protegamque urbem hanc, et salvabo eam propter me.

(3) *Ibid.* vers. 35. tenit Angelus Domini et percussit in Costris Assyriorum centum octaginta quinque millia.

(4) *Sant Cirilo:* Opere pretium est observare, non statim, neque in principio periculorum, sed quando iam longe á terra remigaverant

al principi de les afliccions seria minorar lo merit de la constant tolerancia: y basta la esperança del Remey, pera suavisar lo dolor que ocasionen los treballs (1).

Deu aumentar aquella la entera satisfacció de que no pot ocorre treball algu, ni fatalitat, que no se dega sufrir y tolerar per lo incomparable be de la llibertat de la Patria, com ho ensenya lo Pare de la Eloquencia (2); perque devent á la Patria lo ilustre crédit y tots los bens que gosen, no pot haverhi mal tan grave al sufriment, que no anime la paciencia, encara que síen molts los qui contra tota rahó tiren á destruirla: perque sols son prudents y sabis los qui atenent á la honra de sa Nació estimen mes patir ab pochs per la conveniencia de molts, que seguint la opinió de aquestos perdre lo que es convenient á tots (3).

Y si be son molts los qui procedexen com á cegos, no per açó se deuen seguir sos passos, que ab tal guía es necessari caure en la fossa, sepultant

Christum discipulis apparuisse; non enim incipientibus adversis gratia Christi confestim nos salvat, sed postquam terror increverit.

(1) *Cicer.* invect. 4. in Cathal. Sola spes homines in miseriis consolari solet.

(2) *Cicero en lo lib. 13 de les Filipiques,* Nullus est casus pro dignitate et libertate Patriæ non ferendus.

(3) *Cicero 4* ad Heren. Quoniam sunt omnia commoda á Patria accepta, nullum incommodum pro Patria grave putandum est: At qui Patriæ pericula suo periculo expetunt, sapientes putandi sunt, cum et eum, quem debent honorem Reipublicæ reddunt, et pro multis perire malunt, quam cum multis.

Honra, Vida y Privilegis; ni se deu seguir la opinió de alguns qui atenen á la Pública utilitat de la Patria, empero deuen considerar los Pobles, y deuen mirar los treballadors, oficials y demés particulars, que si be son molts més, sens comparació, los qui en crédit de sa magnimitat, fidelitat y valerosa Constancia (com se experimenta en los molts qui varonilment se mantenen en esta Capital) favorexen als Comuns y Particulars; empero que no basta en alguns lo rendit vassallatge que los tributen per obligarlos á la deguda correspondencia: perque com se persuadexen á que son de altre naturalesa y classe ó gerarquía, son oposats en la intenció y voluntat; com eruditament ho pondera Cicero (1). Se deu atendre á la Noblesa quan aconcella com á prudent y sabia, lo que condueix á la utilitat pública, sens cevarse en sa particular conveniencia y ambició; y los aparents compassius desitjs de deslliurar als Pobles dels perills, son enganys encoberts: que lo verdader Sabi y Noble polítich, no deu girar cara á perill algú quan veu amenaçada sa Patria (2). Per quin fi han nat los Catalans qui avuy viuen? Es per ventura per acabar ab sa Patria? Per dexarse enganyar de uns

(1) 7 act. in Verr.

(2) *Cicero* 4. ad Heren. Nullum est periculum, quod sapiens pro salute Patriæ vitandum arbitretur, hac enim secum loquitur: Non mihi soli, sed etiam, at que adeo multo potius natus sum Patriæ, vita quæ fato debetur, saluti Patriæ potissimum salvatur.

homens qui luego los han de abandonar y perseguir? Creyan tots que, qui no sols ha dexat sa Patria, sino també que per sos fins la vol veure esclava, y está fent les diligencies per entregarla en mans de sos Enemichs, no pot ser lleal als qui enganya, com ni al princep que vol guanyar entregantli sa Patria, que als tals jamay los tingueren los Princeps per lleals; Bopisco refereix en la vida del Emperador Aureliá, que havent aquest manat llevar la vida á un qui li entregá sa Patria, digué aquestes paraules (1): No poguí amar á qui com á Enemich de sa Patria me la va entregar, tinguí particular gust, de que los meus soldats li llevassen la vida, perque no podía serme lleal qui no ho fou ó sa Patria: Vegen los qui se volen pintar verdaders Vassalls de altre Princep, solicitant la entrega de sa Patria, lo fí y estimació que 'ls deuen prometre de ses accions; y consideren quants los imiten lo parader de son principi; perque mes se desenganyen y desperten los qui se han vençut de sos enganys, fassen reflexió prudent sobre tot lo dit, y sobre haver de perdre los Catalans lo preciós Privilegi, que 'ls ha servit pera conservarlos tots: perque es innegable, que han de quedar desarmats; no podent negar que ses Armes son estades ofensi

(1) Proditorem amare non potui, libenter tuli, quod eum milites occiderent, neque enim mihi fidem servare potuisset, qui suæ Patriæ non pepercit.

ves á le França y sos partidaris, que les de Aragó y Valencia; vegen que en dits Regnes, no sols desarmaren als Pobles, sino als mes Nobles y sos mes afectes, haventse fet contracte y mercaderia pera trrure diners, lo permetre algunes armes per algüns dies, llevantles á discreció de sa voluntat, y permetentles á la força de les dobles; puix que sería de Catalunya, si araibessen los Enemichs á rendir á Barcelona! (lo que Deu no permete.) Sols ab la tolerancia de tan gran mal conexíen que cosa es estar sens armes, indefensos de quants vituperis y ultratjes executaríen contra ells los Soldats, los Ministres y qualsevol qui intentás atropellar, no sols als Comuns, sino als Particulars, ses hisendes y sa honra. No sols per la conservació de bens tan importants, sino per lo públich crédit y pública defensa de les Repúbliques, es estada sempre tan apreciada la honra de conservar les armes: perque aquestes asseguren la quietut (1) en consideració del que sempre atengué á la gran conveniencia que porta la providencia de mantenir les armes, com també la de estar tots fets á elles, exercitats en la Disciplina Militar, previnguts y disposats per tot y qualsevol eveniment, com ho prevé lo mateix Autor (2).

(1) *Speculum Itatus* cas. *91. ibi:* Cum tutior sit Reipublicæ quies, ubi sempiternum habetur præsidium, cuilibet hosti paratum.

(2) *91.* Quælibet Reipublica suos habet hostes, et dulce est imminentibus istis statim opponere suas vires intestinas militiæ assuetas: ergo pacis tempore sibi comparet, quibus bello ingruente non potest carere.

Tenint totes les Repúbliques y Regnes sos enemichs, que cosa hi há mes apreciable y gustosa que poder resistirlos y oposar ses propies forces y armes? Que major gloria de una Nació y República, que lo estar previnguda y disposada pera defensar y mirar per ses Inmunitats y Privilegis, sens necessitar per intentarho de estranys socors? Per aquesta rahó no hi ha cosa mes segura que tenir les Ciutats á sos Ciutadans ab armes, y exercitats en elles: Qui pot avuy en tota Europa haver conegut aquestes veritats y conveniencia, com Catalunya? Qui com Barcelona? Que ab soles ses forces, encara quan les han volgut desminuir, se ha sabut oposar á sos majors Enemichs: ha pogut tenir cosa mes apreciable, que sens socorros estranys haver tingut una valerosa ensenyada infatigable Coronela, tan feta á les armes, als rigors de fret y sol, com les mes veteranes Milicies? Ha pogut lograr major ditxa, que quan se mirava desamparada de tots los estranys, trobarse dintre de ses muralles, ab uns Generals dignes de immortal fama per sa valerosa resolució, uns Oficials dignes de perpétuos elogis per sa intrépida valentía? Y per fí no ha bastat lo estar fets á les armes los Catalans pera que totes les Milicies Estrangeres les hagen mirat ab

Equidem pulcrior est conditio Reipublicæ, si malo impendente, non est mancipium alieni auxilii, et extranei: Quare tutius est, si suos exerceat cives, quibus in tempore possit uti.

respecte? Y pera que en lo temps present hagen posat en nova espectació á la Europa? Que no pot haver dexat de admirar sa no esperada resolució, prometentse que 's cambíe lo fatal sistema en que agónitza la antiga Fama y Honra de tota Espanya.

Imponderables son les conveniencies de la manutenció de les armes, com los graves inconvenients y absurdos que se seguexen de subjectarse un Regne al abominable cástich de quedar sense elles: puix sens temeritat se deu dir, que val més quedar tots sos naturals sens les amables vides. Y perque vejen los Catalans, que no se 'ls avisa, ni vol despertar ab doctrines estranyes, ni successos estrangers, se 'ls posa als ulls lo major desengany en doctrina de la Nació, que refereix Tito Livi (1). Que Porci Cató passant per Catalunya, conegué que no podría dominar als Naturals sens enrunar y espatllar les muralles, y llevantlos les armes. Y veyent los Catalans aquesta resolució, comprengueren que importava poch la vida, quedant desarmats (2). Si los Catalans se precien de llegitims successors y descendents dels antichs, atenguen aquest dictamen y consideren los Pagesos que será de ses cases, si encara tenint armes no estan lliures dels insults? Quin reparo trobará un Lladre, ó tre facinerós, assegurat que lo amo no te armes,

(1) Decad. 4. fol. 209.
(2) Ferox gens nullam vitam ratam absque armis esse arbitrata est.

en executar qualsevol atreviment? Y ab quina seguretat podrán anar per los camins? Y consideren, que qui los desitja dominar no ignora lo que ha estat y son les muralles, terreno y armes de Catalunya, com ni lo que ha donat que merexe á França, y la atenció que sempre li ha tingut lo govern de Espanya; consideren los Catalans, que ara se troben exposats á la venjansa de qui desitja péndrela á dos mans, essent en molts dels Enemichs tan antiga la antipatía contra Catalunya, com en aquest Principat la felicitat de sos triomfs y Privilegis, com ho digué un antich Autor anomenat Francisco Arabu (1). Vejen los Catalans en qui afiancen ses muralles y ses armes, pera véureles arrassades, oberts sos Llochs, llevades ses armes, y posat un fre que eternise sa esclavitut.

Aquest es y es estat lo intent de alguns, qui abans de exirse de Barcelona esforçaren que se aplicás lo medi (á son parexer prudent y precís) de una sumissió rendida: no podía tenir lo dictamen de aquells altre fi: perque com se ha vist claramente en tot aquest Capitol, la intenció de alguns dels qui donaren son Vot, fou cautelosa malicia que se encaminava á impossibilitar la Defensa, fent forçosa irremediable la entrega; y perque més

(1) Lib. 3. cap. 2. At Castellani rumpuntur invidia, et alienam fælicitatem suum interpretantur infortunium, tum etiam ob invœteratam cum Cathalanis simultatem, egré ferunt illorum incrementum.

clarament vejen tots los Catalans lo que solicitaren ab tal Vot, y lo que procuren quants los fan creure que 'ls convé resignarse y acomodarse al sufriment de la entrega, posantse en mans dels Enemichs ab fantástiques esperances, vejen lo que diu Polibi dels qui se entreguen sens assegurar sos Privilegis y sens Capitulacions segures (1), lo qual assegura. que dos qui se entreguen, en primer lloch, se enagenen y desapropien de son Regne, Ciutats y Fortaleses; lo segon, fan á sos Enemichs senyors, no sols dels homens, sino de ses mullers, fills y filles, se priven dels interessos dels Ports, dels drets de les Portes, fins lo més religiós se dexa á son arbitre, finalment los fan senyors absoluts, pera que ab domini despótich usen de tot á son arbitre, quedant los Naturals esclosos de tot domini, fets forçosos esclaus; lo que confirma lo dictamen de Baldo (2) parlant de la Ciutat ó República, que tement sa destrucció se entregava á la voluntat dels Romans, dihent que: Los qui per ser pusilánims y

(1) Dant primum Regionem, quæ ipsorum fuit, et qua in ea Regione sunt urbes, viros præterea omnes, ac fæminas, quæ in regione, ac urbibus sunt: Insuper flumina omnia, Portus, Sacra, Religiosa, universim omnia, ita ut omnium Domini sint, ipsi autem qui se dediderunt plané rei nullius,

(2) In rub. num. 1. Cod. de dedit. liber tollend. timore destructionis suæ ii sine ullo pacto dabant se Civitati Romæ, per hoc isti redigebantur ad extremam subjectionem Populi Romani, et in judiciis, et in aliis causis tractabantur tamquam servi. Lucero ergo quid hodie esset si aliqua Civitas sic se traderet Populo Romano, vel alteri Populo liberoʔ Respondeo faceret victor voluntatem suam de eis.

temerosos aconsellen la entrega sens pactes, deuen entendre, que tals entregues son per vergonyosa subgecció, y se han de resoldre á que en los tribunals, en los Judicis y Causes los tractarán com á esclaus y rendits servents: digan los qui aconsellaven y votaren la entrega sens Privilegis y pactes, quina seguritat donaven als Catalans?

Pera donar algun terme á les moltes convincents interminables rahons que hi ha per convencer aquestes veritats, servescan de últim avís les paraules de Pere Herodi, qui parlant dels efectes de les tals entregues diu (1) que los qui se entreguen, en un instant se precipiten á ser castigats ab ignominia, sens defensa, totes les antigues muralles reduhides á cendres, les Fortaleses que servíen de amparo, los servexen de fre, los Drets, los Tribunals, los Privilegis se deroguen, se lleven, se creuen, á tots se afligeix, imposant penes mes sensibles que la mort; y per fí se veuen despullar, robar y privar de coses tan apreciables en la vida, que encara després de morts se deuen estimar: pera dirho de una vegada, Patria, Noblesa, Antiguetat,

(1) *En lo Llibre 7.* rerum judic. c. 32. Singuli dimittuntur, Duces castigantur, deletur autem idquod universorum est, arx, urbs tota, aut muri dumtaxat, aut loci publici, ut forum, balnea, porticus, theatra, fana, aut colonia deducitur, aut jura, judicia, ludi, suffragia, privilegia denique abrogantur, fit enim eo pacto, ut pæna omnibus imponatur, et morte ipsa gravior, tamen dum vivi, se rebus iis, vitio suo, carere aspiciunt, quas unusquisque sibi, etiam mortuo, servari cupit, patria, foro, laribus, sepulcris sacris, atque monumentis major ummorum.

Furs, Privilegis, Armes, Sepulcres, y los heroichs fets dels Antichs eternisats en sos monuments, tot se redueix en un instant á cendres per una vergonyosa entrega: per precaució de tan sensibles danys, per remey de tan afrentosos cástichs y per traure als Catalans del mes pesat ensopiment que 'ls condueix á la més ignominiosa mort, á tots parla aquest Despertador, y en ella la mes ingénua verdadera Católica Fidelitat Catalana, se val de la major eloquencia, usant del estil de que en semblant cas se valgué lo Princep de la Eloqüencia (1). Tractém, Catalans, de imitar á nostres antichs Nobles Progenitors, los Moncadas, los Pinosos, los Mataplanes, los Cerveres, los Cervellons, los Alemanys, los Anglesoles, los Ribelles, los Erils, los Lluries, los Marquets, los Cardones, los Rocabertins, los Solás, los Blancas, los Fivallers, los Blanes y altres infinits valerosos Héroes qui se feren dignes de Immortal Fama, qui en les conquestes y glories de sa Patria, admiraren á les quatre parts del Mon. Amém á nostra Escelentíssima y Fidelíssima Patria; atengám á nostres preciosos bens y apreciables Privile-

(1) *Cicero* pro sen. Imitemur nostros Brutos, Camillos, Halas, Decios, Curios, Fabriciós, Maximos, Scipiones, Lentulos et Amilios, quos in Deorum immortalium cætu, ac numero repono. Amemus Patriam, consulamus bonis, prœsentes fructus negligamus, posteritati, et gloriæ serviamus. Id esse optimum putemus, quod erit rectissimum. Speremus quod volumus, sed quod acciderit feramus. Cogitemus denique corpus virorum fortium, magnorumque hominum esse mortale, animi vero motus, et virtutis gloriam sempiternam.

gis; despreciém los interessos, los fruyts, les hisendes, que ara nos dolen; atengám á la posteritat que clamará justament quexosa, si la dexám infamement esclava; mirém, que es lo mellor obrar ab la rectitut y amor degut á les Lleys y á la Patria; esperém lo que mes volém; pero ha de ser sufrint per ara lo que no te altre remey que una resignació: contemplém, que los cossos son mortals; pero la gloria, la honra y crédits de Catalunya deuen ser eterns; y axí

Despertauvos, despertauvos, Catalans adormits, á les vives veus de aquest zelós verdader Despertador. Puix teniu qui ab clara llum vos ilumina, no sepulteu la vostra honra, vostres lleys y la llibertat de vostra patria estimada en la negra obscuritat de una perpétua, deplorable esclavitut. Obriu los ulls á la llum de aquest Despertador, abans que queden totalment cegos en les fosques tenebres de qui desitja veureus gemegar en dura y vergonyosa esclavitut. No perdeu la oportuna ocasió que vos ofereix lo temps pera perpetuar vostra immortal fama, vostra llibertat inestimable, vostra eterna gloria, vostres estimades lleys y la pública quietut de vostra adorada patria. Mireu que sos verdaders fills esclamen entre llágrimes amargues: «¡compatriciten im qui son nostres majors enemichs! Mireu verdaders catalans, que per vostra gloriosa naci se digué que lo ajudar á altra pera major dany pro